

MÜNCHHAUSEN BÁRÓ CSODÁLATOS TENGERI
ÉS SZÁRAZFÖLDI UTAZÁSAI, CSATÁI ÉS HŐSTETTEI,
AHOGYAN AZOKAT BARÁTI KÖRBE POHARAZGATÁS
KÖZBEN ELMESÉLTE

MÜNCHHAUSEN VIDÁM KALANDJAI

Feldolgozta G. A. Bürger nyomán Elena Chmelová

Fordította Tordon Ákos

Tartalom

Münchhausen Károly Frigyes Jeromos báró

SZÁRAZFÖLDI KALANDOK

Utazás Oroszországban
A glóriás generális
Vadásztörténetek
Kutyakalandok
A litván paripa
A török elleni hadjárat
Török fogságban
A hazautazás

TENGERI KALANDOK

Ceyloni utazás
Vadászat a vadonban
Utazás az Újvilágba
Füüdözésem a Földközi-tengerben
A különös léggömb
A kincset érő fickók
A szultán tokaji itókája
A balszerencsés ágyú
Gibraltár sziklavárában
Dávid király parittyája
Atyám útja a tenger alatt
Egy angol ágyú csövében
Fenn a magas északon
Kelet-indiai utam
Másodszor a Holdon

VILÁG KÖRÜLI UTAZÁSOM ÉS MÁS CSODÁLATOS KALANDJAIM

A tűzhányóban
Átesem a világ túlsó felére
A Tejtenger és a Sajtsziget
A leghatalmasabb cet gyomrában
Oroszországi találkozások
Újra otthon

Magyarázatok és kiejtés

Münchhausen Károly Frigyes Jeromos báró

A legendás hírű báró, mesék, könyvek és filmek világszerte ismert hőse, akinek alakja köré kitalált történetek szövődtek, nem csupán az író képzeletének szülötte, hanem valóban élt, létezett.

Hosszú ideje annak, hogy örökre lehunyta szemét, és nem meséli vidám kalandjait. Több mint 170 esztendő telt el azóta, hogy barátai el-eljárogattak vendégszerető házába, borát iszogatták, birtokán vadásztak, és hallgatták harsány történeteit.

Münchhausen báró vidám történetei szájról szájra szálltak, egyre jobban és egyre messzebb terjedtek el a világon.

Dús képzelőerővel megáldott ember volt, vén obsitos, aki csúfondáros szavaival ostorozni tudott. Az idő múlásával az emberek képzeletében ártalmatlan nagyotmondóvá alakult át, aki a csillagokat is lehazudja az égről.

Hazájában, Németországban többnyire Hazug bárónak nevezték, Csehországban pedig már több mint száz éve csak Füllent báróként emlegetik Hary Jánosszerű története miatt. 1871-ben jelentek meg először szlovák nyelven Münchhausen kalandjai. A kitűnő humorista, Andrej Černiansky Bocskor bárónak nevezte el. (Bocskor báró csodálatos és igaz történetei, ahogyan azokat saját maga mesélte el.)

Sajnos a münchenhauseni harsány kacaj és maró gúny néhány évtized alatt vesztett erejéből, s a bárót csak hihetetlen dolgokkal kérkedő fantasztikus különcként emlegették.

Holott Münchhausen jobb sorsot érdemelt.

Meg akarjátok ismerni az igazi Münchhausent?

A bátor férfiút, aki vitézül állta a sarat a harcban, vadászaton és szócsatákban? Akinek messze földön nem akadt párja, ha egy felfuvalkodott, képmutató, hencegő nemest kellett nevetségessé tenni?

Harc, vadászat és mesemondás - Münchhausen mindháromnak mestere volt. Egyben azonban nem tudta valóban senki felülmúlni: ahogyan nagyképű, kérkedő kortársait fantasztikus füllentéseivel nevetségessé tette. Jaj volt annak, akit Münchhausen egyszer a nyelvére vett!

1720-ban Hannoverben, szüleinek bodenwederi birtokán született, és ott is halt meg hetvenhét éves korában. Az ifjú Münchhausennek semmiben sem különbözött sorsa a hozzá hasonló, nem túl gazdag nemesi családból származó kortársainál. Katona lett, de nem hazájáért harcolt. A hannoveri fejedelem abban az időben áruba bocsátotta katonáit, akik sokfelé harcoltak a világban, hol Angliában, hol Oroszországban, mindig ott, ahol többet fizettek. Éppúgy, ahogyan Münchhausen törzsfőnöke is megcselekedte a Ceyloni utazás c. epizódban.

Az ifjú Jeromos Oroszországba ment, hogy a török ellen harcoljon, két háborúban is részt vett, vitézségeért többször kitüntették, és elnyerte a kapitányi rangot. Majd hazatérve birtokán vadászkutyákat és hátszlovakat tenyésztett.

Barátai messze földről látogatták. Közéjük tartozott Rudolf Erich Raspe is, a fiatal tudós, akinek később Angliába kellett menekülnie hazájából.

A száműzetésben honvágya támadt, eszébe jutottak a baráti körben eltöltött órák. Eszébe jutott Münchhausen báró is, ama eredeti szokása miatt, ahogy egy kis észt akart csöpögtetni a zavaros fejekbe, s így akarta átalakítani az emberek gondolkozását. Raspe emlegeti, hogy Münchhausen látszólag elhitte egy-egy szemtelen alak hazugságait, aki az egész társaságot

túlharsogta, s eltompította a józan ítélőképességet. Nem szállt vele vitába, nem árulta el, hogy rájött a fecsegő lóditásaira. Inkább néhány udvarias megjegyzést tett, aztán úgy irányította a beszélgetést, hogy hamarosan saját utazásairól és háborús kalandjairól szóló mesék kerültek sorra. S utánozhatatlan, egyedülálló mesélő módjával leleplezett és kigúnyolt minden hazugságot.

Münchhausen előtt nem lehetett ostobaságot fecsegni, s úgy tenni, mintha minden szó igaz lenne. A vakmerő vállalkozó erre hamar ráfizetett. Münchhausen nem volt felfuvalkodott erénycsősz. Bizonyára ő maga is kitűnően szórakozott közben, és jót mosolygott zamatos történeteiben, amelyeket gazdag fantáziája teremtett.

R. E. Raspe 1785-ben Angliában kiadta Münchhausen tréfás kalandjairól szóló könyvét, azzal a céllal, hogy Münchhausen példáján okulva mások is hasonló módon bánhassanak el a hazudozókkal. A könyvnek hatalmas sikere volt, egyik kiadás a másikat követte, és megneveztette az olvasókat. Raspe könyve nemcsak Angliában talált lelkes olvasókra, megnyerte német barátainak szívét is.

Gottfried August Bürger német költő (1747-1794), akit hazájában a hatóságok lázítónak és a nép költőjének neveztek, pártfogásába vette a könyvet, és német nyelven újraírta a történeteket. Mesteri szatírárt írt a hűbéri viszonyok ellen, s ezért a művet egészében neki szokták tulajdonítani, bár Bürger maga e könyvét nem sorolta saját művei közé.

Bürger könyve bevezetőjében Münchhausen kalandjairól a színigazat írta: „...Ez az egyszerű kis könyvecske igazán többet ér, mint egy egész rakás könyv, amely se meg nem ríkat, se meg nem nevetet...”

A könyv Németországban is több kiadást ért meg. De idővel az ifjúság számára készült, lerövidített kiadásai elvesztették élüket, elsikkadt a gúny, s a hihetetlen történeteknek csak nevetséges és groteszk vonásai maradtak meg.

Pedig az eredeti mű valódi gyöngyszem. Varázsát majd kétszáz év elteltével sem veszítette el, csak a rárakódott port kellett óvatosan letörölni, hogy újra felragyogjon a műből áradó képzelőerő, a szellemes csipkelődés és a férfias vidámság.

Magyarországon több mint száz éve, 1864-ben jelent meg először Münchhausen báró kalandjai címmel, Lauka Gábor fordításában. A könyv Magyarországon is népszerű lett. Azóta se szeri, se száma kiadásainak. Most újra a teljes szöveg magyar fordítása lát napvilágot.

Jó mulatást kívánunk az olvasónak a szárazföldi és tengeri utazáshoz, a csatákhoz és Münchhausen báró vidám kalandjaihoz.

SZÁRAZFÖLDI KALANDOK

Utazás Oroszországban

Tél derekán vágtam neki oroszországi utamnak. Sose vágytam rá, hogy ama dicső emberek közé tartozzam, akik egyszerűen megszületnek, megházasodnak és meghalnak. Pendelyes korom óta vonzott a nagyvilág. Számomra Oroszország katonáskodást jelentett, életem első katonai szolgálatát, így családom és dicső honfitársaim példáját követtem, akik mind Oroszországban aratták hadi babérjaikat.

Szántsándékkal indultam el épp télvíz idején erre a hosszan tartó útra, mert abban reménykedtem, hogy a hó és fagy megjavítja az északra vezető rossz utakat. Bizony hosszú út várt rám, hogy szülőföldemtől Péter cár messzi északon épült városába jussak. Mindenki, aki akár csak a pajtáink mögé is merészkedett, az utak nyomorúságos állapotáról siránkozott. Kész nyak- és lábtörés, mert még az erényhez vezető útnál is keservesebbek. Én pedig egyre csak abban reménykedtem, hogy a tél gyors és olcsó útkarbantartónak áll be, pocsék útjainkat egykettőre megjavítja, s mindez egy huncut krajcárjába sem kerül a tisztelt kormányznak.

Egy szép, tiszta téli reggelen elbúcsúztam hát az otthoniaktól, felnyergeltem a lovacskámat, és kifordultam a kapun. Lóháton utaztam, mert ha ló és lovasa egészséges, ez az utazás legkényelmesebb módja. Az utas így nem szorul rá a postamesterek szívességszolgálatára, s a toroköblögetésre vágyó postakocsisok sem kényszeríthetik be minden útszéli fogadóba.

De honnét tudhattam volna előre, hogy mekkora fába vágom a fejszémét? Hiszen halvány sejtelmem sem volt a zord észak kemény teleiről! Arról, hogy a dermesztő hidegben megreped a zsindely, s a lehelet megfagy az orrlyukban. A mi teleink - akár északon a tavasz. Kevés meleg holmit vittem magammal, és minél távolabb haladtam északkelet felé, annál inkább gyötört a hideg.

Ha fáztam - fáztam. Ifjú voltam és makkegészséges. De egyszer, Lengyelföldön, egy rongyokba öltözött öregembert pillantottam meg. Metsző északi szél fúj, az öreg egy kopár domboldalon feküdt. Nem volt mibe takaróznia, kékre fagyott teste kilátszott a nyomorúságos rongyokból. Megsajnáltam a szerencsétlent, és bár engem is parázsként égetett a fagy, ráborítottam a köpenyemet. Minden jóra való ember így cselekedett volna.

Hirtelen hangot hallottam a távolból:

*Édes fiam, jótettedet
meghálálom én még neked.*

Csekélység, kár is rá több szót vesztegetni!

Hiába meresztgettem a szemem, a félholt öregen kívül teremtett lelket sem láttam, se közel, se távol, így hamar elfeledtem e furcsa szózatot, ígéretesül. Folytattam utam a behavazott téli világban. Csak mentem, mentem, s nem is láttam belőle egyebet a hónál.

Rám esteledett. A sötétség megsűrűsödött, fény sehol sem csillan, falu semerre sem látszott. Csak a hideg és a hó szegődött mellém. Nem tudtam, mitévő legyek, hol hajtsam le a fejem éjszakára. A szél egyre jobban fúj, fúj, és gonoszul jeges darát szórt a szemembe. Oda a meleg köpönyeg, kegyetlenül fáztam. Már-már megbántam, hogy télvíz idején keltem útra.

Akkora fáradtság tört rám, hogy csak kókadtan lötyögtem a nyeregben, mintha vasvillával hánytak volna oda. Hamarosan le is huppantam a lóról. A derék állatot egy út menti karóhoz kötöttem, én magam pedig elterültem a hóban. Két pisztolyomat a hónom alá szorítottam, hogy kéznél legyenek, ha netán veszélybe kerülnek. Aztán, akár a bunda, elaludtam a hódunnában. Olyan mélyen aludtam, hogy csak a kobakomra tűző napsugár ébresztett fel. Foga volt a télnek, de a napsütés mégis melengetni kezdett.

Körülnézek, és csodák csodája! - mit gondoltok, barátaim, hová kerültem? Egy falucska temetőjébe! Igen, ott feküdtem a kis falu kellős közepén, a temetőben. Talpra ugrottam, és a lovamat kerestem. De a paripának nyoma veszett. Hiába forgatom a fejem jobbra-balra, előre-hátra - a derék állat eltűnt. Gondolhatjátok, hogy nem volt rózsás a kedvem. Ám abban a pillanatban nyerítést hallok a magasból, mintha égi nyerítés lenne. Ijedten pislogok felfelé: uramfia, ott lóg a szegény pára magasan a fejem felett, a templomtorony szélkakasához kötve!

Csak akkor jöttem rá, hogy mi is történt velem: előző nap templomostul befújta a hó a falut, csupán a torony keresztje, illetve szélkakasa állt ki a magasságos fehér hótakaróból. Az esti sötétben út menti karónak véltem, és hozzákötöttem a lovamat. Éjszaka aztán fordult az idő, enyhébb légtömegek érkeztek, s míg aludtam, a hó olvadni kezdett alattam. És ahogy egyre jobban olvadt, én egyre mélyebbre és mélyebbre süllyedtem.

Hiába törtem a fejem, hogyan segítek bajba jutott lovacskámon, nem maradt más választásom, mint hogy elővegym a pisztolyomat, és szétlőjem a kantárt, hiszen az tartotta ott, a toronytetőn. Óvatosan céloztam. A lövés pompásan sikerült: lovam szerencsésen lecsúszott a toronyról a földre, békésen folytattuk hát utunkat. Az orosz határig semmi említésre méltó esemény nem történt. A kemény tél további ecsetelésével pedig már nem akarlak benneteket untatni, barátaim.

Oroszországba érve meglepődve tapasztaltam, hogy itt bizony téli pihenőt kapnak a nyergek, mert hóban-fagyban senki sem ül lóra. Én is ismerem és alkalmazom a bölcs mondást, miszerint új ország - új szokás. Meg aztán nincs ínyemre, ha csodabogár idegenként megbámulnak a száj tátók.

Nem volt ellenemre orosz uraságok módjára utazni. Szánt vásároltam hát, befogtam a lovamat, aztán hajrá, irány Szentpétervár! Biz még jókora út állt előttem.

Már nem emlékszem, Észországban történt-e, avagy valamivel közelebb a fővároshoz, nos mindegy, hogy hol, elég az hozzá - erre még most is kitűnően emlékszem -, egy hatalmas, sűrű, sötét erdőbe keveredtem. Akkora volt, hogy emberfia még nem hatolt át rajta. Vadban is bővelkedett.

Vidáman visz a szán a se hossza, se széle rengetegen át; én hol füttyörészek, hol dalolgotok, hol pedig el-elsütögetem a puskámat. Hirtelen farkasüvöltés hasít a levegőbe. Hátrafordulok és már látom is a nyomomban száguldó bestiát. Éhsége szédítő iramra sarkallta. Nyilván megszimatolta a remek zsákmányt. Egyre jobban kurtult köztünk a távolság. Puskatöltényeimet elpufogtattam, így most már csak késem volt egyedüli fegyverem.

Bevallom, összeszorult a szívem, féltem. A férfias haláltól nem reszkettem, azzal farkaszemet néztem volna, de hogy egy farkas kosztoljon belőlem - nem, ezt igazán nem tudtam volna elviselni! S most mégis úgy látszott, sorsomat e szürke bestia pecsételi meg. Közben már be is ért. A szán aljába vettem magam, kinyújtva, mozdulatlanul feküdtem, akár egy koporsóban. A borzalomtól, akár a holtak, megmerevedtem. Szinte úgy éreztem, mintha síromban porladnék. Hagytam, hadd fusson a lovam inaszakadtáig, hiszen a szerencsétlen pára jól tudta, hogy az életéért fut.

És bekövetkezett az, amit álomban se reméltem volna. Már fikarcnyi reményem sem maradt, hogy ép bőrrel megúszom ezt a veszedelmet. De a farkas rám se hederített, átugrott, és dühödten rávetette magát a lovamra. A nyakszirtjére ugrott, és mélyen beleharapott. A szerencsétlen állat a rémülettől és fájdalomtól egyre gyorsabban és gyorsabban repült. Szinte nem is érintette a földet. Versenyt futott a halállal. Abban a pillanatban valamelyest feleszméltem, s olyannyira megbátorodtam, hogy felemeltem a fejem. A látványtól elhűlt bennem a vér: a farkas szinte egészen belerágta magát a lóba. Elöntött a düh, rettentő mérgemben gondolkodás nélkül megragadtam az ostort, és nem kíméltem a bundáját. E váratlan támadástól megijedt a bestia, de nem zavartatta magát, még mohóbban folytatta megkezdett lakomáját. Száz szónak is egy a vége: lovam helyett immár a farkas röpítette a szánomat, mert mire elfogyasztotta a lovat, ő maga került helyébe a hámba. Nem sajnáltam az ostorszíjat, nagyokat sóztam vele a hátára, s ugyancsak szorosan fogtam a gyeplőt.

Nos, a farkashúzta szánnal szerencsésen és épségben megérkeztem Szentpétervárra, bár ezt sem én, sem pedig őordassága nem reméltük. Aki mer, az nyer. Lám, még egy farkast is be lehet fogni a szánba! Farkasfogatomat utcaszerte megbámulták az összecődült járókelők. A csodálatos látványtól kiguvadt a szemük.

Farkasfogat ide, farkasfogat oda, a fő, hogy oda értem, ahová akartam. És most, barátaim, nem kívánlak untatni benneteket Oroszország nagyszerű fővárosának leírásával. Nem beszélek a gyönyörű panorámáról, a csodálatos műkincsekről, művészetről, gazdagságról, miegymásról. Ez a város valóban észak csillaga. Hadd ne meséljek most az előkelő társaság pletykáiról és vidám kalandjairól, helyettük inkább becsesebb és nemesebb dolgoknak szenteljük figyelmünket: a lovaknak és a kutyáknak. Amióta csak eszemet tudom, mindig nagy örömöm tellett bennük, Oroszországban pedig valóban első osztályú paripákat és ebeket láttam. De ne feledkezzünk meg a rókákról, farkasokról, medvékről és egyéb vadakról sem, mert ez az ország a világ bármely más országánál is jobban bővelkedik vadban. Valóságos vadászparadicsom.

Végezetül megemlítem a vidám multságokat s a vitézi tetteket. Szavamra, ezek ezerszer jobban illenek egy igazi férfiúhoz, mint a görög és latin szavak szajkózása vagy a rózsavizes, kikent-kifent ficsúrok üres fecsegése.

A glóriás generális

Idegen országban az ember nem csaphat fel máról holnapra katonának. Előbb szemlélődni kell, meg kell ismernie az embereket, a szokásokat, és őt magát is meg kell hogy ismerjék, legény-e a talpán. Az én katonai szolgálatom sem kezdődött azon nyomban.

Így néhány hónapon át szabad voltam, akár a madár. Vidáman éltem, és vígan szórtam a pénzt.

Éjszakáim javát játékasztalnál, multságokon vagy boroskancsó mellett töltöttem. Az orosz tél gyakoribb poharazgatásra serkenti az embert, amint az nálunk dívik. A nagy dínomdánomok felülmúlhatatlan hőse egy tejfehér szakállú, nagy bajszú, rezes képű generális volt. Csakhamar kiderült, hogy rendkívül érdekes ember.

Az öregúr koponyatetőjét kard szelte le az ádáz török háborúban. A csontot ezüstlemez pótolta. Ettől kezdve állandóan kalapot viselt. Valahányszor idegen ült az asztalhoz, a tábornok a lehető legudvariasabban kért elnézést, amiért fenn tartja a kalapját. Társalgás és étkezés közben rendszerint megivott néhány üveg vodkát, ezt konyakkal vagy köménylikőrrel

öblítette le, esetleg előlről kezdte az egészet. De sohasem látszott meg rajta, hogy a pohár fenekére nézett. Mindig színjózan maradt, mintha szesz helyett vizet ivott volna.

Lehet, hogy mindez hihetetlennek tűnik nektek, barátaim, de higgyétek el, színigazat mondtam. Megértem, hogy csóváljátok a fejeteket, hiszen sokáig én magam sem értettem ezt. Nem, sokáig sehogy se ment a fejembe, hogy mitől ilyen fenegyerek ez az öreg generális. Titokban mindnyájan irigyeltük.

Véletlenül fejtettem meg a generális titkát. Ugyanis feltűnt nekem, hogy az öregúr időnként meg-megemeli a kalapját. Ez nyilván mások figyelmét sem kerülte el, de senki sem tartotta furcsának, hiszen gyöngyözött a homloka, s így természetesnek tűnt a fej szellőztetés. Ám egyik este felfedeztem, hogy kalapjával együtt az ezüstlemezt is megemeli, s ezalatt az elfogyasztott töméntelen ital könnyű gőze a feje fölé száll, s ott lebegő szeszfelhőcskét alkot.

Rájöttem hát a mindig józan nagyívó tábornok titkának nyitjára. Mindezt tüstént megsúgtam néhány cimboráimnak, és megígértem nekik, hogy még azon az estén bizonyítékkal szolgálok szavaim igazolására.

Amikor a generális már a második üveggel öblögette a gégéjét, fogtam a pipámat, és feltűnés nélkül a háta mögé álltam. Amint az öregúr leemelte a kalapját, meggyújtottam egy darab papírt, s ettől nyomban lángra lobbant a generális feje fölötti szeszfelhőcske.

A meglepetéstől mindnyájan felkiáltottunk, hisz nem mindennapi látvány tárult a szemünk elé: a vén generális feje felett eddig láthatatlan felhőcske világító tűzoszloppá változott! A kalap alá szorult alkoholgőz kísértetiesen kékes fénnel égett, és csodálatos dicsfénnel övezte a generális fejét. Ennél szebb glóriát piktor sem pingálhatna a szentképek szentjeinek feje fölé!

Tréfám magát az öreg tábornokot is megnevettette. Csöppet sem haragudott meg rám, sőt megengedte, hogy máskor is eleven szentté varázsoljam.

Mindmáig örülök, hogy kísérletem ilyen remekül sikerült. Igen, ma már bátran állíthatom, hogy még tivornyák közben sem fecsérelem el haszontalanul az időt, hiszen a szentpétervári vidám baráti összejöveteleken fejtettem meg a leggyönyörűsebb glóriák keletkezésének titkát.

Vadásztörténetek

Nem rejtem véka alá, drága barátaim, hogy világeletemben azokat tartottam legkedvesebb cimboráimnak, akik éppúgy szerették a vadászatot, akárcsak jómagam. Oroszországi vadász-kalandjaim azért is oly feledhetetlenek számomra, mert ritka vadászszerencsém volt. Így mindig szívesen emlékszem vissza rájuk.

Vadászkedvem semmi sem tudta lelohasztani, a nagyszerű vadászterületek, a pompás, gazdag vadállomány, a ritka madarak, mind-mind csak fokozták szenvedélyemet. Épp ezért újdonsült ismerőseim is örömet hívtak meg vadászataikra. Egy reggel egyik barátom vadászkunyhójában tanyáztam. Az ablakból kipillantván láttam, hogy a közeli tavon vadkacsák hemzsegnék. Úszkáltak, játszadoztak, öröm volt rájuk tekinteni. Felajzottan lekaptam vadászpuskámat a szegről, és ész nélkül leviharzottam a lépcsőn. De mert álomittas voltam, elfeledtem a fejemet lehajtani, s így homlokkal rohantam neki az alacsony ajtófélfának. Akkorát csattant a kobakom, hogy a szemem is szikrát hányt, méghozzá akkorákat, hogy a legviharosabb éjszakák villámmainak is beillettek volna. De csak egy másodpercre torpantam meg. Vadászkésem hideg

pengéjét gyorsan a homlokomra nyomtam, hogy púp ne nőjön rajta - és hanyatt-homlok szaladtam a tóhoz. A kacsák épp akkor szálltak fel a vízről. Puskámmal megcélzom a kacsahadat - és szörnyű méregbe gurulok, mert akkor veszem észre, hogy puskám kakasából kipattant a kovakő, amikor összecsókolóztam az ajtófélfával.

Sürgetett az idő. Mit tegyek hát? Szerencsére eszembe jutott, hogy az imént szikrázott a szemem. Nosza, felnyitottam a lőportartályt, megcéloztam a vadkacsákat, és ököllel alaposan szemközt vágtam magam. Az ütéstől újra szikrát hányt a szemem. A szikra pótolta a kovakövet, puskám elsült, és én egyszerre öt pár vadkacsát és két pár partifecskét kaptam puska végre. Szavamra mondom, a leleményesség a férfítettek rugója. A leleményes katonák és tengerészek a kutyaszorítóból is kivágják magukat, s a találékony vadászokhoz társul szegődik a szerencse.

Egyszer a város közelében elterülő tó partján vadászgattam. Nagy gyönyörűségemre csapatnyi vadkacsát fedeztem fel a vízen. Gondtalanul lubickoltak, úszkáltak, alá-alábuktak, hogy csak farktollaik hegye kandikált ki a vízből. Örült a szívem, de a lelkemet gond nyomta. A kacsák hol erre, hol arra hasították a vizet szélteben-hosszában, s már csak egyetlenegy történetem maradt. Nekem pedig nem egy kacsára fáj a fogam, mert amúgy vadász módra akartam megvendégetni a cimboráimat. Egy-két kacska kevés lenne a vadászlakomához, ha meg koplaltatom a vendégeimet, szó éri a ház elejét.

Szerencsére hamar eszembe jutott, hogy a magammal hozott szalonnából maradt még egy falásnyi. Nosza, előveszem a vadásztáskámból, és egy hosszú, fonott szíj végéhez kötöm. De még előtte részeire bontottam a fonott szíjat, az egyes részeket egymáshoz csomóztam, s ezáltal négyszeresére hosszabbítottam meg a szíjat. Ezután elrejtőztem a sűrű parti nádasban, csak a csalétket hagytam a vízen. Legnagyobb örömömre egy hatalmas gácsér úszott hozzá, és falánkságában szíjastul lenyelte a szalonnát. A megemészthetetlen zsíros szíj másik vége egykettőre szalonnástul kicsusszant a gácsér hátsó felén. De már ott volt egy másik kacska, és nagy mohón bekapta a szalonnát. Ez sem járt másként, mint a gácsér. Őt követte a harmadik, majd a negyedik és így tovább. Hamarosan szép sorjában az egész csapat felfűződött a szíjamra, s olyan szépen megültek ott, akár egy nyaklánc gránátkövei.

Zsákmányomat óvatosan partra húztam. A szíjat jó erősen a vállam és a derekam köré tekertem, s azzal már talpaltam is hazafelé a vadkacsafüzérrel.

Igen ám, de messze laktam, a vadkacsacsapat pedig mázsányi súlyt nyomott. Biz beleizzadok, amíg hazavonszolom őket. Már-már banni kezdtem, hogy az egész kacsahadat megfogtam. Hej, hogy jutok velük haza?!

E gondomtól egy különös baleset szabadított meg, de sajnos, egyben újabb bajokat zúdított rám. A kacsák még egytől egyig éltek, s amint felocsúdtak, megriadva rángatták egymást, s közben kétségbeesetten csapkodtak szárnyukkal, hogy felrepüljenek, elrepüljenek. Addig-addig próbálkoztak, míg végre sikerült szárnyra kelniük. Rémműlten láttam - bár akkor sem voltam szalmaszálfűszár -, hogy velük együtt én is a magasba emelkedem! Nos, gondolhatjátok, micsoda erő lakozott bennük.

Helyzetemben mindenki más berezelt volna, én azonban nem vesztettem el a fejemet. Nagy hidegvérrel légi fogatba fogtam be a fogságomba esett vadkacsákat. Kabátom szárnyai vitorlássá változtak, s ezek segítségével, valamint a karommal végzett evező mozdulatokkal szépen a házam fölé kormányoztam csodálatos légi fogatomat. Amikor a kémény fölé értem, egymás után kitekertem a vadkacsák nyakát, így egyre lejjebb és lejjebb ereszkedtem, és végül a kéményen át egyenest a konyhai tűzhelyre pottyantam. Szegény szakácsom majd elájult

ijedtében. Szerencsére még nem fogott hozzá a főzéshez, így hát tüzet sem rakott. Szerencsére, mondom, mert nem lett volna ínyemre, hogy együtt süljek meg a vadkacsákkal.

E vadkacsákéhoz hasonló sorsra jutott hét fogoly madár is. Ki akartam próbálni új vadászpuskámat, milyen a fogása, nem túl nehéz-e, s hogy áll a kezemben. Jó vadásznak kész csapás a nehezen kezelhető puska. A rossz puska kocavadásznak való. Nos, új puskám kitűnő fegyvernek bizonyult, de még hátravolt a belövése. Ezért kibaktattam a határba, és épp azon tűnődtem, mit is kaphatnék puskavégre, amikor hirtelen nagy fogoly csapat rebbent fel előttem.

Egyszeriben megjött az étvágyam a finom fogolypecsenyére, viszont még nem töltöttem meg a puskámat söréttel. Ha most töltogetném, elszalasztanám a pecsenyét. Pedig már szinte az asztalomon láttam a ropogósra sült nagyszerű lakomát! Ekkor kitűnő ötletem támadt - néhanapján ti is kipróbálhatjátok, barátaim! Engem ez húzott ki a csávából.

Miután megfigyeltem, hol szálltak le újra a foglyok, gyorsan megtöltöttem a puskámat, de sörét helyett a töltő vesszőt dugtam a csőbe. De előtte még nagy sietve kihegyeztem a vessző felső végét. Aztán rendkívül óvatosan a csapat közelébe lopóztam, és amikor azok újra felrebbentek, meghúztam puskám kakasát.

Határtalan öröömre a kilőtt töltővessző nyílveszőként repült a magasba, és egyszerre hét foglyot nyársalt fel, majd lassan lehullott a földre. Lám, aki az esztét használja, segít önmagán, hiszen a régi mondás is ezt példázza: többet észel, mint erővel, így hát ismét újabb tapasztalattal gazdagodtam.

Oroszországban vannak az igazi rengetegek. Ezekben a se hossza, se széle erdőben oly magasra nőnek a fák, hogy fényes nappal is sötétség honol alattuk. Nos, egyszer egy ilyen végtelen orosz erdőbe keveredtem. Szemem hamar hozzászokott a sötétnek. Hirtelen egy gyönyörű fekete rókát pillantottam meg. Szavamra, vétek lenne az ilyen ritka értékes prémet golyóval vagy söréttel kilyukasztani. Ujjaim begye már szinte érezte is a finom, puha szőrmebunda tapintását.

Róka koma nyugodtan álldogált egy fa tövében, és kíváncsian rám bámult. Elinalhatott volna, de nem tette, félelem nélkül, kitartóan bámult, nyilván azért, mert még sohasem látott embert és puskát. Ezzel pecsételte meg sorsát. Puskámból kivettem a golyót, és helyette egy hatalmas szeget tettem bele. Lövésem mesterlövésnek bizonyult: a rókát farkánál fogva erősen odaszegeztem a fához. Ekkor hozzáléptem, vadászkésemmel egyetlen vágással széthasítottam a bundáját a fején. Őkelme már nem várta meg, hogy kikorbácsoljam a bundájából, a metszett nyíláson át - uzsgyé! - póre bőrét mentve elnyargalt árkon-bokron át. Nekem pedig otthagytá drága bundáját, így jártunk jól mind a ketten.

Az ember baklövéseit sokszor a véletlen és a jó szerencse billenti helyre. E tétel bizonyágául több történetet is elmesélhetnék, mint például esetemet a vaddisznókkal.

Egy sűrűsége sötét erdőben bolyongtam. Hirtelen ágrecsegést hallok. Lélegzetvisszafojtva figyelek, s egyszer csak egy fiatal vadkan bukkan fel, a nyomában pedig egy nagy vaddisznó. Bevallom férfiasán, elvitettem a lövést. A kis kan villámgyorsan megugrott, a disznó viszont megállt, mintha odacövekelték volna. Óvatosan közelebb lépek hozzá, előbb csak egy lépéssel, aztán kettővel, megállok, és alaposan szemügyre veszem. Ekkor látom, hogy vak a szerencsétlen, és szájában ott szorongatja a kis vadkan farkát. Időbe tellett, mire rájöttem, hogy a kis vaddisznó így vezette világtalan anyját. Puskagolyóm kettejük között sivított át, és kettészakította az eleven vezetőzsineget. A koca erre lecövekelt, de a leszakadt fark végét

továbbra is a foga között szorongatta. Remek ötletem támadt, merészen hozzáléptem, megragadtam a farkinca végét, és a legyengült öreg állatot szépen hazavezettem. Hűségesebb kutya módjára, engedelmesen követett.

A feldühödött vaddisznókocák veszedelmesek, ám a vadkanok még százszorta veszedelmesebbek. Talán mondanom se kell, barátaim, hogy Oroszországban gyakran vadásztam ezekre a fekete ördögfajzatokra.

Egyszer csak úgy cél nélkül jártam az erdőt. Örültem a szép időnek, hallgattam a madárfüttyöt. Akárha selyemszönyegen lépkednék, oly könnyen esett a járás a puha mohán. Hirtelen hegyomlásnak beillő recsegés-ropogás támadt, és mielőtt még körülnézhettem volna, egy óriási vadkan rontott felém. Épp csak annyi időm maradt, hogy egy fa mögé ugorjak. Ha ezt fél pillanattal később cselekszem meg, a dühödött fenevad felnyársal, így azonban testem helyett a fába mélyesztette félelmetes agyaráját. Szerencsére olyan mélyen fűrődött agyara a fába, hogy nem bírta onnét kirántani, s így nem ronthatott nekem.

Hohó! - gondoltam -, most kelepcébe kerültél! Megállj, majd móresre tanítlak! - Azzal felkaptam egy követ, és még mélyebbre vertem be agyaráját a fába, hogy kereket ne oldhasson. Alaposan beleizzadtam a kalapálásba. Nem tudom, mennyire tűnt hosszúnak a vadkannak a várakozás ideje, mert én bekutyagoltam a legközelebbi faluba kocsiért és kötelekért. Az elevenen fogságba esett bestia hazaszállítása már gyerekjáték volt, nem is pazarlom rá a szót.

Az előbbi vadkanhítoriája szinte semmiség ahhoz a kalandomhoz képest, amit most mesélek el nektek, barátaim. Mindez a legteljesebb színigazság, hiszen a saját szememmel láttam mindent. Már minden golyómat elpufogtattam, amikor hirtelen a földkerekség legpompásabb szarvasbikáját pillantom meg. Nála fenségesebbet álmodban sem tudtam volna elképzelni, pedig világjárásom során rengeteg gyönyörű szarvassal találkoztam. E kapitális bika láttán minden vadásznak kiugrott volna a szíve örömeiben.

A szarvas félelem nélkül, bátran nézett rám, mintha csak sejtette volna, hogy üres a tölténytáskám. Bolondság lenne ilyen zsákmányt elszalasztani! Gyorsan egy marok cseresznyemaggal és földdel töltöttem meg a puskámat. A két agancs közé céloztam, a homlokcsont közepébe. A lövés eldőrdült, az erős ütéstől egy pillanatra megtántorodott a bika, pörgött egyet a tengelye körül, és én azt hittem - az enyém. Tévedtem. A szarvas hirtelen felágaskodott, dobbantott a patáival, megfordult, és eliramlott. Olyan sebesen repült, akár a nyilvessző. Vad vágójának szele megzörgette a leveleket, és megcsapta az arcomat.

Két-három évvel később véletlenül ismét ugyanabban az erdőben vadásztam. A sűrűből hirtelen egy gyönyörű szarvas bukkan elő. De uramfia, mit látok? Két hatalmas agancs között egy több mint tíz láb magas cseresznyefa pompázott. Ekkor jutott eszembe cseresznyemagos szarvaskalandom, jogosan éreztem hát sajátomnak.

Egyetlen remek lövéssel leterítettem, így hát egyszerre jutottam a pecsenyéhez és a hozzá való cseresznyemártáshoz, mert a fa telis tele volt érett, ropogós cseresznyével. Tüstént megkóstoltam, s mindmáig állítom, hogy ehhez hasonló finom cseresznyét sohasem ettem.

Sokáig úgy hittem, ez legfurcsább vadászkalandom. Ám a medvével esett históriám még cifrább volt, hallgassátok hát!

Akkoriban Lengyelföldön, az ottani sötét rengetegekből vadásztam. Bizonyára beszéltem már arról a szokásomról, hogy a vadászatok során a legszívesebben magamban járom a sűrűt. Akkor is így történt, elszakadtam a társaságtól, és fürge léptekkel róttam a keményre fagyott havat. A vadászszerencse mellém szegődött, sok vadat ejtettem el, így aztán késő délutánra elfogyott a puskaporom. Nem tehettem mást, visszafordultam, hogy megkeressem cimboráimat.

Besötétedett. Hirtelen egy szörnyű nagy medve tört rám. Két lábra állt, és félelmetesen nagy száját akkorára tátotta, mintha azon nyomban szőröstül-bőröstül le akart volna nyelni. Belebotortam zsebeimbe, de sem puskaport, sem ólmot nem találtam. Csupán két kovakő akadt a kezembe. Rendszerint magamnál tartok néhány kovakövet, hogy szükség esetén kéznél legyenek. Az egyiket villámgyorsan a fenevad szájába hajítottam. Ilyesmire igazán nem számított a medve, dühében megfordult, én pedig nem késlekedtem, és a másik kovakövet a hátsó fertályába vágtam, így a két kovakő előlről és hátulról nagy erővel hatolt a medve testébe, s ott hatalmas durranással csapódott egymáshoz. A borzalmas robbanás szétvetette a medvét.

Találékonyágom és lélekjelenlétem a biztos haláltól mentett meg. De azért nem szeretném újra átélni ezt a borzalmas kalandot. Igen, soha többé nem szeretnék fegyvertelenül szembekeverülni egy ilyen félelmetes fenevaddal.

Sajnos a sors arra kárhoztatott, hogy a legveszedelmesebb fenevadak mindig akkor támadjanak rám, amikor alig tudok ellenük védekezni. Mintha csalhatatlan szimattal megsejtenék, mikor vagyok védtelen, fegyvertelen.

Télen történt, amikor épp megálltam egy sűrű erdőben, és lecsavartam puszkámról a kovát, hogy megélesítsem. Körös-körül csak a csend, semmi nesz.

S ekkor hirtelen egy borzalmas, valóságos medveszörny rontott rám. Télutón nincs veszedelmesebb a kiéhezett medvénél. Csak egyet tehettem, hogy minél gyorsabban felkapaszkodjam a legközelebbi magas fára, és ott végiggondoljam, hogyan szálljak szembe a mackóval. Balszerencsémre zsibbadt kezemből még vadászkeszemet is kiejtettem. A késsel épp egy csavart akartam megerősíteni a puszkámon. A fa alatt pedig ott állt a medve, felfelé nézett, és mérgesen morgott rám. Tudtam, hogy bármely pillanatban felmászhat utánam, hiszen az orosz medvék ugyancsak fürgék.

Csiholjak ismét szikrát a szememből? Nem, ehhez csöpp kedvem sem volt, hiszen még mindig fáj a szemem. Ráadásul ilyen szédítő magasban korántsem tanácsos fához verni a fejem, hogy szikrát vessen a szemem. Vágyakozva tekintettem le a hóba fúródott késemre, de sajnos szomorú tekintetem egy hajszállal sem hozta közelebb. Ám az utolsó pillanatban, mint mindig, most is mentő ötletem támadt. Bocsássatok meg, hogy ilyesmiről beszélek, barátaim, de hát emberek vagyunk. Istentelenül féltem a fán, s ha csak lenéztem a medvére, máris a hideg rázott.

Olyan hideg volt, hogy röptében megfagyott a madár. És ez volt az én nagy szerencsém. Ugyanis tovább már nem tudtam visszatartani kisdolgomat. Így hát az ijedtemben felgyülemllett víztartalékaimat lecsapoltam, és a vízsugarat késem nyelére irányítottam. A víz a dermedt fagyban azon nyomban megfagyott, amint a kés nyeléhez ért. A jégcsap oly gyorsan nőtt, hogy hamarosan elérte a fa alsó ágait. A kés meghosszabbított nyelét már gyerekjáték volt megragadni és óvatosan felemelni. Épp csak hogy megerősítettem így megszerzett késemmel a kovát, amikor az én medvéim elunván a fa alatti várakozást, utánam mászott. Ez aztán az okos medve - gondoltam -, tudja, mikor jön a legjobbkor! No de nem is

maradtam adós a szíves fogadtatással, oly alaposan kilyukasztottam golyómmal a bundáját, hogy örökre elment a kedve a fára mászástól!

Még ugyanazon a télen váratlanul egy félelmetes farkas rontott rám. Sem a késem, sem a puskám nem volt a kezem ügyében. Végző kétségbeesésemben önvédelemből beleöklöztem a farkas nyitott szájába. Ijedtségem erőmet megszázsorozta, így öklöm az ordas torkán át szinte a válláig hatolt a testébe. Hej, mi lesz most?! Gondolhatjátok, micsoda átkozott helyzet volt! Farkasszem nézek egy rettenetes farkassal, és ráadásul még a karom is a torkában. Vasvillaszemmel meredtünk egymásra.

Aki bírja, marja!

Gyűlölettől izzó tekintetéből világosan kiolvastam: ha csak egy kissé is kihúznám öklömet, tüstént a torkomnak ugrana. Így nem maradt más választásom, jó erősen megszorítottam az ordas zsigereit, s aztán, akár egy kesztyűt, kifordítottam bőréből a bestiát. Utána földhöz csaptam, és többé rá se hederítettem.

Bármilyen jól sikerült is előbbi módszerem, mégsem akartam megismételni, amikor röviddel rá az egyik szentpétervári síkátorban egy veszett kutya vett üzöbe.

- Futás, Münchhausen! Mentsd a bőröd! - adta ki az ukázt az agyam, és máris a nyakam közé kaptam a lábam. De hogy győzhettem volna ezt az eszeveszett versenyfutást a veszett állattal?

Hogy valamelyest feltartóztassam a kutyát, futás közben ledobtam a köpenyemet. Ezzel a csellel annyi időt nyertem, hogy bemenekülhettem egy közeli ház kapualjába. Amikor kiszáratva elmúlt a vész, és minden elcsendesedett, hazamentem, inasomat pedig elküldtem a köpenyemért. Amikor meghozta, szépen kitisztította és beakasztotta a szekrénybe.

Másnap kora reggel inasom kétségbeesett jajveszékeltése vert fel legjobb álmomból:

- Jaj, báró úr! Báró úr! Megveszett a köpenye!

Tüstént talpra ugrottam, bár inasom szavait csak akkor fogtam fel a maga valóságában, amikor odavezetett a szekrényhez, s ott megláttam foszlányokká tépett ruhatáramat. Egy kupacban éktelenkedett a diribdarabokra tépett sok szép ruha.

Éles eszű inasom nyomban rájött, hogy a köpenyem veszett meg. A veszett köpeny pedig a szemem láttára esett neki legpompásabb díszegyenruhámnak. Pár pillanattal később csupán foszlányok maradtak belőle.

Ki tudja, mi történt volna, ha késlekedem, és nem ereszték bele néhány golyót? Így legalább pusztá életünket mentettem meg.

Kutyakalandok

Eddig elmondott kalandjaim is azt tanúsítják, hogy minden veszedelemből ép bőrrel megmenekültem. Nem tagadom, gyakran a szerencsés véletlen sietett segítségemre.

Igaz, ami igaz - rátermettség és lélekjelenlét nélkül nem úsztam volna meg szárazon. A jó vadász, tengerész és katona mindig a maga javára fordítja a szerencsés véletlent. A rossz generális, admirális és vadász viszont e tulajdonságok hiányában egyszerűen a véletlenre bízta magát, s vakon hisz jó szerencséjében. Mindmáig vallom: tökéletesítsd ügyességed,

gyakorold mesterfogásaidat, gyarapítsd ismereteidet, gondozd, ápolj szerszámaidat, fegyve-
reidet - és tiéd a siker.

Én eme tulajdonságokkal messze földön híressé tettem nevémet. Hírnevemet kitűnő lovaim, kutyáim, puskáim és a velük való bánásmódom csak öregbítették. Vadászörökben még sokáig fognak beszélni erről. Nem szeretnék dicsekvőnek tűnni szemetekben, ezért most nem térek ki részletesen lovaimra, kutyáimra, és fegyvergyűjteményemre. Az ostoba dicsekvésnél semmi sem utálatosabb, kivált ha férfiember teszi. Éppoly felesleges az ilyesmi, akár a szekér ötödik kereke.

De volt két nagyszerű kutyám, s mindkettő olyannyira jól szolgált engem, hogy sohasem fogom őket elfelejteni, épp ezért még most, évek múltán is szívesen beszélek róluk.

Az egyik kitűnő kopó volt, fáradhatatlan, figyelmes, körültekintő. Mindenki irigyelt érte, aki csak egyszer is látta vadászni. Nemcsak nappal, éjjel is vadászhattam vele. Ha besötétedett, egyszerűen lámpást akasztottam a farkára. Ennek fénye nappali világosságot árasztott, s így számomra mindegy volt, nappal vagy éjszaka vadászom-e.

Egyszer - nem sokkal esküvőm után - feleségemnek is kedve szottyant, hogy kipróbálja vadászszerencsáját. Tudta a drága, hogy örömet szerez vele nekem.

Lóra pattantam, és kutyámmal előrevágtattam, hogy felhajtsak valami vadat. Kutyám nemsokára egy nagy csapat fogoly előtt cövekelt le. Száznál is többen lehettek. Türelmetlenül vártam feleségemet, aki hadnagyom és lovászom kíséretében indult utánam az erdőbe.

Várom, várakozom, de hírük-hamvuk sincs. Elfogott a nyugtalanság. Csak nem esett valami bajuk? Megfordulok és visszavágtatok. Aggodalmamban egyre jobban és jobban sarkantyúzom a lovamat. Valahol félúton egy kutya keserves vinnyogása üti meg a fületem. Mintha egészen közel szűkölt volna, ám teremtett lelket sehol sem láttam.

Leszálltam a lóról, fületem gyakorlott nyomozó módjára a földhöz tapasztottam, és ekkor meghallom, hogy a siránkozás a föld alól jön, sőt félreérthetetlenül kivettem a feleségem, a hadnagyom és a lovászom hangját is. Tanácstalanul néztem körül. S ekkor egy gödröt pillantottam meg a közeli szénbánya aknája felett. Azonnal rájöttem, hogy szegény feleségem kíséretével együtt az aknába zuhant. Lóhalálában a legközelebbi faluba vágtattam, hogy segítségül hívjam a bányászokat. Erősen reméltem, idejében érkezünk, hiszen mindnyájuk hangját hallottam. Mégis örökkévalóságnak tűnt minden perc.

Hosszú, kemény munka kezdődött. A mentés sikerrel járt, és nagy sokára kihúztuk a szerencsétleneket a kilencvenölnyi mélységből.

Elsőnek a lovászt és lovát, majd a hadnagyot mentettük meg, lovastul. Szegény feleségem utolsónak maradt paripájával és török kutyájával együtt. Ez a derék állat figyelmeztetett vinnyogásával a bajra.

Mindmáig áldom a sorsot e könnyen végzetessé válható baleset szerencsés kimeneteléért. Sem ember, sem állat nem sérült meg komolyabban, mindössze néhány horzsolást szenvedtek. Annál nagyobb megrázkódtatást jelentettek számukra a sötét mélységben eltöltött borzalmas órák.

Vadászatra természetesen már senki sem gondolt. És most, míg engem hallgattatok, barátaim, bizonyára elfeledkeztetek derék kopómról. Így engem sem érhet szemrehányás, amiért akkor, a kiállott izgalmak következtében tökéletesen megfeledkeztem kutyámról.

Másnap hajnalban szolgálati útra indultam. Csak két hét múlva tértem vissza. Alig néhány órát töltöttem odahaza, amikor rádöbbsentem, hogy kutyám nem szaladt elém, pedig máskor mindig kitörő örömmel fogad, és hűségesen nyomomba szegődik.

Arra a kérdésemre, hol a kutyám, házam népe megrémült. Távollétem alatt senki sem látta. Mindnyájan azt hitték, most is magammal vittem, mint szoktam volt máskor. Kerestük, hívtuk, hiába. A füttyszóra sem jött elő. Nyoma veszett. Végül is az jutott az eszembe, hátha ott maradt strázsának a fogolycsapat mellett.

Reménnyel vegyest félelemmel lóra pattantam, és oda vágtattam, ahol tizennégy nappal azelőtt a kutyámat hagytam. És íme - legnagyobb örömömre -, kedves kutyám ott állt a foglyok mellett, ugyanazon a helyen, ahol hagytam.

- FÜRGE! - kiáltottam rá. A kutya megmozdult, a foglyok felrebbentek, és én egyetlen puska-lövessel huszonöt darabot lőttem le. De a szerencsétlen állat annyira legyengült az éhségtől és a fáradságtól, hogy alig tudott hozzám kúszni. Fel kellett vennem a nyeregbe, máskülönben sosem került volna haza. Örömmel vállaltam ezt a kis kényelmetlenséget, hiszen annyira szerettem a kutyámat. Néhány napos pihenés és gondos ápolás után Fürgém ismét a régi lett, talán még ügyesebb és fürgébb.

Két-három héttel később hű kutyám segítségével jöttem rá egy olyan rejtély nyitjára, amelyet nélküle sohasem tudtam volna megfejteni. Igen, FÜRGE kiváló képességei nélkül ez sohasem sikerült volna nekem.

Gondoljátok el, kedves barátaim, két álló napon át hajszoltam egy nyulat. Kutyám újra és újra felém hajtotta, mégsem került soha lőtávolságba.

Világéletemben sose hittem boszorkányságban, varázslatban, ámbar sok csodálatos história esett meg velem. De józan ítélőképességem ezekre mindig megtalálta a magyarázatot. Ennél az esetnél viszont megállt az eszem. Hát hallott már valaki olyat, hogy egy nyúl két napon keresztül orránál fogva vezessen egy vadászt?

FÜRGE végül mégiscsak győzött, túljárt a nyúl eszén, és sikerült lőtávolságba hajtania. Első lövésem leterítette. És most ámuljatok, mert a világ legkritkább nyulát kaptam puska-kezembe!

Mint minden közönséges tapsifülesnek, ennek is négy lába volt a hasa alatt, viszont a hátán négy tartalék lábbal rendelkezett. Ha tehát futás közben elfáradt, egyszerűen a hátára fordult, akár a jó úszók, és pihent pótlábaival még gyorsabban szaladt.

Sem előtte, sem utána nem találkoztam hozzá hasonló nyolclábú nyúlal! De ezt sem ejtettem volna el soha, ritka ügyes és fáradhatatlanul kitartó kopóm nélkül. Szinte azt mondhatnám, hogy Fürgéhez hasonló kitűnő vadászkutya nincs több a világon. Mégsem mondom, mert volt egy agaram, s ez egy hajszállal sem volt rosszabb az én nagyszerű Fürgémnél.

Bizony, barátaim, máig sem tudom, két kutyám közül melyik volt a jobbik. De hozzájuk fogható harmadikat, szavamra, sehol sem találnátok, még ha az egész világot is bejárnátok érte.

Diánám, az agaram villámgyors volt. Ó, ha csak egyszer is láttátok volna, megértenétek, hogy mennyire szerettem, s miért vittem oly gyakran éppen őt vadászataimra! Szegény annyit száguldott, rohant-nyargalt, hogy hosszú lába vénségére tacsókürtára kopott, s így már csak

borzvadászatokon vehettem hasznát. De Diánám még ekkor is kitűnően dolgozott. Borzfogásban a legjobb kotorékebeket is sorra lefőzte.

Nos, régebben, amikor az én Diánám még hosszú lábú agár volt, egy kövér nyulat vett üzőbe. Alig győztem lóháton követni az erdőben, mert - bár szaporulat előtt állt - nyílsebesen kergette a nyulat. Egyszer csak egy kutya-falka csaholását hallom. Különös, erőtlen csaholás volt, inkább vinnyogásnak hatott. El sem tudtam képzelni, mi történt. Amikor aztán közelebb léptem, olyan meglepő látvány fogadott, hogy nem akartam hinni a szememnek!

Az anyanyúl futás közben megfialt, s erre az én Diánám is azonmód világra hozta kölykeit. A kisnyulak anyjuk után futottak, a kiskutyák pedig a kisnyulak után iramodtak. Meg is fogták őket. Így történt, hogy a vadászat végére hat kutyám és hat nyulam lett, holott csupán egy kutyával indultam el otthonról.

Ezek után remélem ti sem kételkedtek abban, hogy az én Diánámnak nem volt párja a földön.

A litván paripa

Nemcsak kutyáimra emlékszem vissza szívesen, hanem nagyszerű, pompás litván lovamra is. Ez a paripa többet ért pénznél, aranynál is. Mondhatnám, a szerencsés véletlen juttatott hozzá.

Barátom, Przobowsky gróf pompás litvániai kastélyában vendégeskedtem. Szívesen időztem a grófnál, mert remek vadászterülete s még remekebb lovai voltak.

Egy délután pihenésképpen a dámák körében üldögéltem a nagy szalonban. Teázás közben kellemes csevegéssel töltöttük az időt. Az urak mind az udvarra mentek, ahol éppen egy fiatal telivér csődört vezettek elő. A gróf nagy reményeket fűzött ehhez a ménhez. Magam is szívesen lettem volna a férfiakkal, de a hölgyeket nem hagyhattam magukra.

Hirtelen segélykiáltásokat hallottunk. Felpattantam, és bocsánatot sem kérve a dámáktól, kirohantam az udvarra.

A csődör vad volt, féktelen, rúgott és harapott. Senki sem merészkedett a közelébe, senki sem mert a hátára ülni. Még a legbátrabb lovasok is csak távolról szemlélték döbbsen és tanácstalanul a zabolátlan csődör viharos táncát, tüzes tekintetét és habzó száját. Mindnyájan felkiáltottak, amikor váratlanul a hátára pattantam. Cselekedetem meglepte a lovat, de aztán, mintha hét ördög bújt volna bele, hányta-vette magát. Két hátsó lábán táncolt, ágaskodott, majd tüstént farát vágta a magasba. Mindent megkísérelt, mégsem tudott levetni. Lovaglótudományom és hidegvérem csakhamar lecsillapította és kezessé tette.

A megrémült hölgyek ott szorongtak a szalon ablakában, egyszerre sóhajtoztak az ijedségtől s az ámulattól. Hogy meggyőzzem s egyben megnyugtassam őket a ló kezességéről s arról, hogy immár nem kell tartaniuk tőle, az ablakon át beugrattam a szalonba. Itt hol lépésben, hol ügetve, hol pedig vágásban néhányszor körbejártam a lovat, majd felugrattam a gyönyörűen megtérített asztalra, s ott a csészek és tányérok között mutattam be a dámáknak a lovaglás magasiskoláját. Lovam olyan ügyesen engedelmeskedett parancsaimnak, hogy egyetlenegy leheletvékony csészét, teáskannát vagy tányért sem tört össze.

Huszárbravúrommal leírhatatlan lelkesedést váltottam ki. A hölgyek, de a ház ura előtt is toronymagasra nőtt a tekintélyem. Végül Przobowsky gróf a tőle megszokott udvariassággal megkérdezte, vajon elfogadnám-e ajándékba a megszelídített lovat. Ő ugyanis nagyon szeretné, ha ezzel a lóval győzelmes háborúba mennék a török ellen.

A török elleni hadjárat

Hadba induló ennél szebb ajándékot nem kaphatott volna. A gróf győzelmes háborúról beszélt, márpedig ehhez jó ló és jó katona kell. Nos, végre ott volt az alkalom, hogy sok rendkívüli képességem mellett, vitézségben való jártasságomat is bebizonyítsam. Szép paripám bárány és táltos egy személyben, bátor, tüzes és engedelmes - nagyszerű segítőtársam lesz a csatákban.

Parancsnokunk honfitársam, Münter tábornagy volt, az orosz hadsereg nagy hírű hadvezére. Az orosz fegyverek becsületén esett csorbát kellett kiköszörölnünk, hogy milyen sikerrel, azt a sok győztes csata igazolja. Kemény csaták voltak.

Alárendelt katonák nagy hőstettekkel és győzelmekkel való kérkedését tiltja a szerénység. A dicsőség - akár kiérdemelték, akár nem - a hadvezéreket illeti, tehát mindig őket övezi a dicsfény. Sok esetben pedig a királyokat és királynőket, holott puskaport sohasem szagoltak, s fegyvert, ágyút is csak legfeljebb a katonai díszszemléken láttak. Az ő számukra a katona - saját testőrségük. A harcmesők katonáit sohasem látták.

Nem kenyerem a dicsekvés, idegen tollakkal nem szoktam ékeskedni, ezért azt mondom, mi csupán kötelességünket teljesítettük, a győzelem tehát nem az én érdemem. Minden igazi hazafi, katona és férfi így gondolkodik. Kérkedjenek csak a léhűtők, a semmirekellők.

Egy huszárszázad parancsnoka voltam. Különféle vállalkozásaim sikerét leginkább saját eszemnek és bajtársaim hősiességének köszönhettem. Győzelmet győzelemre halmoztunk.

Egyszer, amikor a megfutamodott törököket kergettük, elővédünk ugyancsak kutyaszorítóba került. Tüzes lovam majdnem a pokol fenekére száguldott velem.

A főseregtől távoli előőrson voltam. Egyszer csak látom, hogy az ellenség nagy porfelhőbe burkolózva közeledik, így sem a csapat erejét, sem menetirányát megállapítani nem tudtam. Pedig ütközet előtt mindig fontos, hogy ismerjük az ellenség erejét és szándékát.

Nos, a legközönségesebb fogás lenne részemről, ha magam is porfelhőbe burkolóznék. Ettől még nem lennék okosabb, sőt céljaimhoz sem kerülnék közelebb. Mégis parancsot adtam huszárjaimnak, hogy szóródjanak szét a jobb- és balszárnyon, és minél nagyobb porfelhőt verjenek. Én magam pedig egyenest az ellenségre rontottam, hogy közelebről vegyem szemügyre. Tervem sikerült, az ellenség lépre ment, és harcba bocsátkozott velem. De csakhamar annyira megrémül a csapatom jobb- és balszárnyán támadt hatalmas porfelhőtől, hogy fejvesztve menekült. Nosza, utánuk! Üsd, vágd, nem apád!

A törökök óriási veszteséget szenvedtek. Megfogyatkozott seregük hanyatt-homlok rohant vissza saját erődítményeibe. Ott mértük rájuk az utolsó csapást, a megsemmisítő vereséget, és ezzel legvérmesebb reményeinket is túlszárnyaltuk.

Litván paripám széleseben száguldott, így én jártam az üldöző csapat élén. Mindez a híres ocsakovi csatában történt. Ez a nagy győzelem szerezte meg az oroszok végső diadalát a törökök felett. Amikor láttam, hogy az ellenség a szemközti kapun át menekül ki a városból, azt a megoldást tartottam a legcélszerűbbnek, ha megállok a főtéren, s ott fuvatok gyülekezőt huszárjaimnak. Képzeltetek, mekkora volt csodálkozásom, amikor körülnézve, kürtöseim és huszárjaim helyett csak az üres teret láttam.

Megtorpantam. Talán más utcákon vágatnak? Avagy egyenest a Feketetengerbe szorítják a törököt? Mi lehet velük? - tűnődtem, majd úgy véltem, nem járhatnak messze, s bármely pillanatban hozzám vágthatnak. Amíg rájuk várakoztam, kifulladt lovammal a téren álló kúthoz kocogtam, hogy megittassam. Derék lovam oly hosszan s oly rengeteget ivott, mintha

képtelen lenne olthatatlan szomját csillapítani. Közben huszárjaimat keresve újra körülnéztem, és majd hanyatt estem a nyeregből: lovam hátsó fele teljes egészében hiányzott, mintha a derekánál kettészelték volna! Ezért védte hát hiába a vizet, mert az hátul - anélkül, hogy szomját enyhítette volna - nyomban kifolyt belőle.

Mindez megoldhatatlan rejtély volt előttem, amíg lovászom - épp az ellentétes irányból, mint vártam - hozzám nem vágatott. Szitkok és káromkodások özöne után elmondta, hogy amikor én az ellenség legsűrűbb sorainak rontottam a kapu előtt, hirtelen leeresztették a vár vaskapuját, s az szelte ketté a lovamat. Vadul ágaskodó hátsó fele halálos rúgásaival szörnyű pusztítást vitt végbe a megrémült törökök soraiban. Lovam hátsó fertálya, miután elsőprő győzelmet aratott, diadalmámorában a közeli mezőre vágatott. Minden biztonnal ott megtaláljuk. Erre gyorsan megfordultam, s lovam elülső fele hihetetlen sebességgel a mezőre vágatott velem.

A mezőn nagy örömmel láttam viszont derék paripám ficánkoló hátsó felét, amint nagy-szerűen mulatott, hempergőzött és bolondozott a kis kis-csikókkal, és remekül elszórakozott az ámuló kancákkal. Szavamra, fél paripám olyan komolytalanul viselkedett, mintha sohasem lett volna vérbeli harci mén. Csakhamar rájöttem, miért. Nos, azért, mert hiányzott megfontolt, okos lófeje.

Amint derék lovam első fele megpillantotta vidám, eleven hátsó felét, örömeben majd kiugrott a bőréből! Tüstént odafutott hozzá, s mindent megpróbált, hogy ismét eggyé váljak vele. Hiába. Ezt látván, azonnal magamhoz rendeltem a gyógykovácsot. Az ügyes férfiú nem sokat teketóriázott, hanem egykettőre összevarrta kettészelt lovamat, mégpedig egy közeli babérfa zsenge vesszőivel.

A seb gyorsan behegedt. Ám ekkor olyan csodálatos dolog történt, ami csakis az ilyen híres, párjanincs lóval eshet meg. A babérfa vesszői megeredtek oldalában, és csakhamar hatalmas bokorra terebélyesedtek, így valahányszor nyeregbe szálltam, a magam, illetve a lovam babérjainak árnyékában ülve aprítottam az ellenséget.

A törökök aprításából kifolyólag sajnos egy kis kellemetlenség ért, de erre csak röviden térek ki. Karom oly gépiesen kaszabolt, hogy a kaszabolást akkor sem tudta abbahagyni, amikor az ellenségnek már se híre, se hamva nem volt. Hogy bajtársaimban kárt ne tegyek, kénytelen voltam nyolc napig felkötött karral járni. Bizony úgy festettem, mintha az ádáz török vágta volna meg a karomat.

Remélem, nem kételkedtek abban, barátaim, hogy az olyan keménykötésű férfi, mint én, aki a legszilajabb litván csikót is betörtem, valóban a legkitűnőbb lovas. Most egy olyan bravúr jutott az eszembe, ami - bár színigaz - kissé hihetetlenül hangzik. Körülzártunk egy erdődot. Marsallunk igen fontosnak tartotta, hogy pontos értesüléseket szerezzen az erődítmény belső helyzetéről. Ez rendkívül nehéz, sőt majdnem lehetetlen feladatnak tűnt, mert a fürkészek előőrsek, őrszemek, védelmi berendezések során kell észrevétlenül átjutnia. Erre a szerfelett kényes feladatra egyetlen ügyes és bátor vállalkozó sem akadt.

Bátorságom és lelkesedésem a fejembe szállt, s hirtelen ötlettől sarkallva, a legnagyobb ágyú mellé léptem, amely éppen az erődítményt lőtte. Habozás nélkül a kilőtt ágyúgolyóra pattantam, hogy így jussak el a török erődbe. Már körülbelül a feleúton lehettem, amikor a friss levegő lehűtötte forró fejemet, s kételyeim támadtak.

Hm - töprengtem -, most már könnyen bejutok az erődbe, de hogy jutok ki onnét? És mihez kezdek benn? Tüstént felismerik bennem a kémet, és felhúznak az első bitóra. Szavamra,

csöpp kedvem sem volt, hogy kendernyakra valóval megajándékozva, a magasból nézzem a törököket.

A kilátások csöppet sem kecsegtetőek, az idő pedig sürget. Azonnal cselekednem kellett. Gondolkodás nélkül átugrottam egy másik ágyúgolyóbisra, amit az ellenség lőtt a mi táborunkra az erődből, így mentettem meg a bőröm; igaz, semmit sem végeztem, de épségben és jó egészségben tértem vissza a táborba.

Amilyen szívesen és könnyedén ugrottam jómagam, úgy szerette az ugrást a lovam is. Sosem kellett őt erre nógatnom. Nem ismert akadályt, mindig a legrövidebb utat választotta.

Egy csöndes, békés napon az ellenség helyett egy nyulat vettem üzöbe. A nyúl hirtelen irányt változtatva, átsapott az országúton, éspedig egy vágató batár előtt, melyben két szépséges hölgy kocsikázott. Lovam egy pillanatra sem torpant meg, villámgyorsan keresztülugrott a batár leeresztett ablakain. Az egyiket be, a másikat ki, de olyan óvatosan, hogy egyik hölgyben sem okozott kárt; még csak a frizurájukat sem borzolta össze. Szinte alig volt annyi időm, hogy megemeljem a kalapomat, és bocsánatot kérjek a hölgyektől az alkalmatlankodásért.

A lónak négy lába van, mégis megbotlik, így a legjobb lovast is érheti baleset az ugratásnál. Én is majdnem rajtavesztettem egyszer. Egy mocsarat akartam átugratni. Első pillanatra nem is tűnt túl szélesnek. Sajnos, valójában sokkal szélesebb volt, ezért a mocsár közepe táján a levegőben visszafordítottam a lovamat, így tértem vissza oda, ahonnét elindultam. Másodszor már nagyobb lendülettel ugattam, de sajnos, ez az ugrás sem sikerült, a túlsó part közelében nyakig elmerültem a mocsárban. Bizony, az lett volna az utolsó óráim, ha hirtelen ötlettel nem bízom magam a karom erejére. Gyorsan és nagy erővel megragadtam a varkocsomat, ugyanakkor térdem közé szorítottam a lovamat, könyörtelen keménységgel szépen kirántottam magam paripástul a feneketlen sárból. Nem tagadom, forró percek voltak, de végül is szerencsésen megmenekültem.

Török fogságban

Hiába voltam bátor és talpraesett, hiába volt gyors vágójú és erős, szép, okos lovam, a török elleni hadjáratban mégsem kerülhettem el balsorsomat. A túlerő legyőzött, és én hadifogoly lettem. És ami a legszörnyűbb, török szokás szerint eladtak rabszolgának. Mégis váltig bízom sorsom jobbra fordulásában.

Igaz, megaláztak a törökök, de nem végeztettek velem kemény, keserves munkát. Konstantinápolyba kerültem, s ott egészen különös feladattal bíztak meg: reggel ki kellett hajtanom a szultán méheit a legelőjükre, napközben őriznem kellett, hogy aztán este visszahajtsam az egész méhnyáját a kasokba. Rabszolgamunka volt a javából!

Szerencsétlenségemre egyik este elveszett egy méhem. Amikor kétségbeesetten körülnézek, látom, két medve támadta meg, s azért a cseppnyi mézért, amellyel hazafelé iparkodott, akarják életét kioltani. Semmi fegyver nem volt a kezem ügyében, csak az ezüstfejszecske, ami a szultán kertészeinek és mezei munkásainak ismertetőjelvénye. Mérgemben ezt a szekercét vágtam a két rablóhoz, remélvén, hogy ezzel elzavarom őket. A szegény méhecskét valóban megmentettem, egyenest visszarepült a kaptárba, de a túl erős lendülettel elhajított fejsze egyre magasabbra és magasabbra, igen, egyre feljebb repült. Rémulten láttam, hogy telibe találta a Holdat. Hogy szerezzem vissza a Holdról? Fogas kérdés, hiszen fejsze nélkül nem

kerülhetek a szultán főméhészének szeme elé. Vajon hol lelek oly hosszú létrát, amely a Holdig ér, hogy visszahozzam a szekercét?

Szerencsémre most sem hagyott cserben leleményességem. Eszembe jutott a török bab, ez a csodálatos, ritka növény, mely minden más babnál gyorsabban hihetetlen nagy magasságba nő, és a világon sehol másutt nem található, egyedül itt. Nyomban elültettem hát egy bab-szemet, s az a szemem láttára szökkent szárba, és nőtt egyenest az égig, s ott rátekeredett a félhold egyik szarvára. Az indán ügyesen felmáztam a Holdra. Minden baj nélkül Holdat értem. A munka nehezebbje csak most következett: a Hold szemképrázató színezüst ragyogásában kellett megtalálnom a színezüst szekercét. Szemem világát féltve, behunyt szemmel keresgéltem, nagy sokára aztán meg is találtam egy nagy halom szecska és polyva alján.

Vissza akartam térni a Földre, de jaj! - a tüzes Nap heve elégette a babot, az elhamvadt száron immár nem ereszkedhettem le.

Mihez kezdjek most? Vagy itt pusztuljak el a Holdon, nyomorultul?

Nos, egykettőre hosszúságos hosszú kötelet sodortam a polyvából, jól rácsomóztam a Hold egyik szarvára, és isten neki, fél kézzel a kötélbe kapaszkodva, másik kezemben a szekercét tartva, szépen lefelé ereszkedtem. Időnként baltámmal elvágtam a fejem fölött immár feleslegessé vált kötelet, és a kötél alsó végéhez csomóztam. Ezzel a módszerrel a levegő-égből egyre jobban közeledtem a szultán rezidenciája fölé. Csakhogy a sok vagdosás és csomózás nem használt a kötelemnek. Sőt, a végén kissé távolabb értem földet, mint ahogy eredetileg terveztem.

Még javában a felhők között lengedeztem, magasan a szultán kertje felett - alattam apró játékszereknek tűntek a paloták, az aranyos, ezüstös tornyok megannyi varrótúként meredeztek -, amikor hirtelen nagy recsenéssel elszakadt a kötél. Lezuhantam. Elvesztettem eszméletemet, és csak nagy sokára tértem magamhoz. Akkoriban még rugalmas fickó voltam, vékony, akár a nád, de erős, mint az acél. Nagy magasságból zsákként aláhulló testem vagy kilenc öl mély lyukat vágott az édes anyaföldbe. Amikor végre magamhoz tértem, fogalmam sem volt, miképpen jutok ki a gödörből. De a szükségben feltalálja magát az ember. Hosszúra nőtt körmeimmel keskeny lépcsőket vájtam a földbe, s azokon szépen felsétáltam a felszínre. A naplemente bíborszíneit már felitatta az est, s a hold vidáman rákacsintott látogatójára, vagyis énrám, aki fáradtan vonszoltam magam a szultán udvarába.

E viszontagságos holdkaland után nyomban elhatároztam, hogy móresre tanítom a szultán méheit és a kaptárait pusztító torkos medvéket. Ezért egyik este alaposan bekentem mézzel egy szekérrudat, miután a szekeret az erdő széléhez húztam. A közelben elrejtőztem és várakoztam.

Az édesen illatozó mézes rúddal csakhamar lépre csaltam egy hatalmas medvét. A medvének annyira ízlett a mézzel bekent kocsirúd, hogy egyre mohóbban, egyre gyorsabban nyalta. Mintha más medvék morgása is hallatszott volna a sűrűből - ez a morgás csak növelte sietségét és falánkságát.

Az ostoba nem tudott betelni a mézzel, csak nyalta-falta, s közben észre sem vette, hogy a rudat is lenyelte. Az simán áthatolt a torkán, gyomrán, belein, s végül szépen kijött a hullajtóján. Amikor így nyalakodás közben felnyársalta magát a szekérrúdra, odaugrottam, és hosszú éket vertem a rúd elején levő nyílásba. A torkos medve immár nem tudott elfutni. Otthagytam, hadd lakmározzék reggelig! Most az egyszer torkig lakhat a vágyva vágyott csemegevel!

Kora reggel arrafelé sétálgatott a szultán. A mézes rúd fogta medvém láttán őszultánsága majd megpukkadtt nevében.

A hazautazás

A törökök hamarosan békét kötöttek az oroszokkal, így sok hadifogolytársammal együtt visszatérhettem Szentpétervárra. A rabszolgasors keservei annyira megviseltek, hogy nem tudtam élvezni a város szépségét, örömeit. Már megelégteltem a katonaélettel járó megpróbáltatásokat, ezért kiléptem a hadseregből, és búcsút mondtam a szép, vendégszerető Oroszországnak. Idestova negyven éve ennek. Forrongott az ország, sokakat Szibériába száműztek, köztük a kisded cárevicset a cári család más tagjaival, s egy sereg nagyúrral, valamint az én kedves hadvezéremet, Münter tábornagyot is. Az orosz trónon új cárnő ült, aki - úgy mondják - gyorsan meghódította alattvalói szívét.

Rég voltam otthon, hazavágytam hát. Újra látni kívántam szülőházamat, tudom a hazai táj üde levegőjét szomjazta, csavarogni akartam az ismerős erdőkben, melyek legeldugottabb rejtékét is úgy ismertem, akár a tenyeremet.

De az út, barátaim, visszafelé is hosszú és fárasztó. Európa-szerte cudarul kemény tél dühöngött. Mindmáig látható fagyfoltjait azon a télen szerezte a nap, ezért nem süt többé olyan vidáman ránk, mint azelőtt.

Bizony, visszautam sokkal keservesebb volt viszontagságos odautazásomnál. Kedves litván paripám sajnos Törökországban maradt, hiába búsultam utána, akarva-akaratlan postakocsin kellett utaznom.

Már szülőföldem közelében járt postakocsink, amikor magas hegyek között kanyargó utunk rendkívül szűk hasadékon vezetett át. Tüstént figyelmeztettem a kocsist, hogy fújja meg jó hangosan postakürtjét, mert különben összeütközhetünk egy szembejövő kocsival. A fickó szájához emelte a kürtöt, de bármennyire erőlködött is, egy árva hang sem jött ki a kürtből.

Senki sem tudta megmagyarázni, mitől némult meg a kürt. Mindannyian féltünk, hogy ez végzetes bajt zúdít ránk. És ez csakhamar be is következett, azaz bekövetkezett volna, ha a velünk szemközt robogó postakocsi láttán ki nem ugrom az ablakon. Az elkerülhetetlen összeütközést csak így tudtam megakadályozni, ugyanis egy szempillantás alatt kifogtam a kocsiból a lovakat, aztán a kocsit poggyászoszul, mindenestül felkaptam a vállamra, s e teherrel, minden erőmet összeszedve, átugrottam a sövényt, és felugrottam a szakadék felett vagy kilenc láb magasban zöldellő mezőre. A kocsi súlyát tekintve, bizony nem lebecsülendő teljesítmény! Még ki se fújtam magam, amikor egy újabb ugrással átugrottam az idegen kocsit, és a mi kocsinkat letettem mögéje a keskeny útra. Ezután visszatértem lovainkhoz, a hónom alá kaptam őket, és két ugrással újra a postakocsinknál termettem. A kocsis befogta a lovakat, és nemsokára egy jó vendégfogadóhoz értünk.

Hogy el ne feledjem, amikor a lovakkal ugrottam, sok veszélyeséget okozott nekem a fiatalabb, rendkívül tüzes, nyugtalan ló. Prüszkölt, rúgott, ficáncolt a hónom alatt, ezért kénytelen voltam két hátsó lábát a kabátzsebembe süllyeszteni. Ez a cselekedetem egyszeriben megszelídítette, szinte kezes báránnyá változtatta.

Szóval betértünk a barátságos fogadóba, hogy ott pihenjük ki a kaland fáradságait. A kocsis - épp a velem szemközti falra - a konyha tűzhelye fölötti szegre akasztotta kürtjét.

És most jól figyeljetelek, barátaim, hallatlan dolog történt!

„Trara! Tratatata! Tata!” Hirtelen, magától felharsant a kürt. Kiguvadt a szemünk, leesett az állunk, és időbe tellett, amíg rájöttünk, hogy mi is történt tulajdonképpen. Ezzel együtt azt is megfejtettük, hogy miért nem tudta a kocsis megfújni postakürtjét a hasadéokban. A hangok ugyanis belefagytak a kürtbe, de most a tűzhely melegétől felengedtek, és zengeni kezdtek. A

kürt magától szólt, tisztán szárnyaló érces hangon, derék kocsisunk örömére és dicsőségére. Csodálkozásunk nőttön-nőtt, mert a tűzmeleg egymás után olvasztotta ki a kürtbe fagyott dalokat. A kürt pedig még hosszú perceken át zengett, anélkül hogy bárki is a szájához emelte volna, és sorra eljátszotta drága hazám rég nem hallott dalait. Bizony annyi idegenben eltöltött esztendő után, a kedves dallamok hallatára összefacsarodott a szívem. Nehéz évek álltak mögöttem, hiszen nem tudhattam, dicsőséget szerzek-e nevemnek, avagy ott porladnak majd el csontjaim az idegen földben. A magától szóló postakürt szép altatódallal kívánt jó éjt mindannyiunknak.

Így most én is jó éjszakát kívánok nektek, barátaim, hiszen már sorra elmeséltem oroszországi élményeimet.

TENGERI KALANDOK

Akadnak utazók, akik nem a színigazat mondják el, hanem tódítanak. Nem csoda, hogy aztán sok olvasó vagy hallgató nem hiszi el szavaikat. Őszintén sajnálnám, ha akadna közöttetek valaki, aki kételkednék történeteimben, mert azt arra kellene kérnem, távozzék körünkől, mielőtt még belefognék tengeri kalandjaim elbeszélésébe. Azok ugyanis, bár színigazak, még hihetlenebbnek tűnnek.

Ceyloni utazás

Először néhány évvel oroszországi utam előtt szálltam tengerre. Akkoriban, legalábbis huszárezredes nagybátyám szavai szerint - ő növesztette a világ legnagyobb fekete szakállát - inkább libákat kellett volna még őriznem.

Igaz, államon még csak pelyhedzett a legénytoll, de már feszült bennem a vágy, hogy nekivágjak a világnak. A családi tűzhely mellőli rövid kiruccanások sehogy sem voltak ínyemre.

Hajdanában atyám is a világot járta, többet volt távol, mint otthon. Ha egy-egy útjáról visszatért, kalandos, de mindig őszinte történeteivel sok szép, kellemes téli estét szerzett nekünk. Talán majd az ő történeteiből is elmondok néhányat.

A nagyvilág utáni vágyakozásom részben velem születhetett, részben pedig e történetekből fakadhatott. Éjjel-nappal az utazás vágya sarkallt, és én mindent elkövettem, hogy megpuhítsam családomat. De hiába könyörögtem, hiába duzzogtam. Ha atyám már-már beleegyezett, anyám vagy nagynéném akadékoskodott, s ez ismét megkérgesítette szívét, így sokáig meddő maradt próbálkozásom.

Egyszer azonban mégis mellém állt a szerencse. Anyám egyik rokona látogatott meg bennünket, aki csakhamar nagyon megkedvelt engem. Nem fukarkodott a dicsérettel, ügyes és derék fiatalembernek nevezett, s megígérte, tőle telhetőleg segítségemre lesz, hogy hön óhajtott vágyam beteljesedjék. Ékesszóló szavai többet nyomtak latba szüleim előtt az én gyerekes esdeklésemnél, így szépszerével meggyőzte őket arról, hogy immár eléggé felcseperedtem ahhoz, hogy világot lássak. Atyámnál és anyámnál megtört a jég, belátták, hogy aki suton ül, mit sem tapasztal a világból, s anyámasszony katonájává válik.

Végül - ha nem is máról holnapra - beadták a derekukat, s úgy döntöttek, kedves rokonomat elkísérhetem Ceylon szigetére, nagybátyja ugyanis már évek óta e szigetet kormányozta.

Az útikészületekre és a búcsúra nem vesztegetem a szót. Amszterdamban szálltunk hajóra, fontos okmányokat vittünk magunkkal.

Utazásunk - egy borzalmas vihartól eltekintve - eseménytelen volt. Ám e vihar olyan különös következményekkel járt, hogy legalább néhány szóval beszélnem kell róla.

A szörnyű vihar kitörése épp egy sziget kikötőjében érte vitorlás hajónkat. A kikötőben fát és vizet vettünk fel. A pusztító erejű vihar egész erdőket döntött ki, gyökerestül tépte ki a fákat, és gyufaszálakként röpítette a magasba. Nem holmi fácskákat, hanem több mázsá súlyú

évszázados faóriásokat emelt játszi könnyedén a szélvész öt mérföld magasságba, ahol pehelyként kavargtak az örvénylő levegőben.

Amikor a vihar elült, a fák visszahullottak helyükre, és ismét megeredtek, így alig maradt nyoma a pusztításnak. Egyedül a leghatalmasabb fa esett véletlenül máshová. Erről a különös véletlenről bővebben kívánok most szólni.

A vihar kitörésekor épp egy férfi ült feleségével a fán. Uborkát szüreteltek.

E szigeten ugyanis fán terem az uborka. A szerencsétlen házaspárnak már nem maradt ideje, hogy lemásson a fáról. A szélvész velük együtt tépte ki és sodorta egyre magasabbra az uborkafát. A szüretelők repülés közben görcsösen kapaszkodtak az ágakba. Az ijedtségnél nagyobb bajuk nem történt, de a többletsúly megváltoztatta az aláereszkedő fa irányát, sőt helyzetét is, így nem gyökerével lefelé ért földet, hanem akár a kivágott fa, oldalára dőlve zuhant le.

A szigetlakók, ősi szokás szerint, viharok közeledtekor mindig elmenekültek otthonukból, mert nem akarták halálukat lelteni a pusztító szélvész által ledöntött házak romjai alatt. Most is így cselekedtek. A sziget legkegyelmesebb ura, a nagy törzsfőnök is messzire szaladt palotájától. Amikor elmúlt a vész, ötörzsfőnöksége boldogan sétált vissza fedezékéből a palotájába. Félúton járhatott, amikor az irányát tévesztett faóriás rázuhant, és szerencsére szerencsésen agyonütötte.

Igen, barátaim, szerencsére - a szigetlakók szerencséjére, mert őfőkegyelmessége közutálatnak örvendő gonosz zsarnok volt. Alattvalói kínzásában lelte legnagyobb örömét. Minden szigetlakó, beleértve feleségeit és kegyenceit is, a legnyomorultabb sorban élt mellette. Tárházaiban halmokban rothadt az adó fejében a lakosságtól könyörtelenül begyűjtött élelem, a szigeten pedig éhínség dúlt. A törzsfőnök, anélkül hogy kisujját is megmozdította volna, bőségben dúskált, mégis éjjel-nappal robotoltatta alattvalóit.

Földrajzi fekvésénél fogva a szigetnek nem kellett külső ellenség támadásától tartania, a törzsfőnök mégis minden harcra termelt ifjút elszakított a családjától. A harcosok nevelését a szó szoros értelmében saját kezűleg látta el, amennyiben saját legtörzsfőnökibb tenyerével pofozta mindannyiukat hősökké, így mindig egy kis hadseregbe való nagyszerű hőst tartott raktáron, de csak azért, hogy áruba bocsássa őket a szomszédos törzsfőnököknek, és pedig mindig a legtöbbet ígérőnek, így gyarapította milliárdokra atyjától örökölt kagylómillióit.

Csakhamar fülünkbe jutott, hogy uralkodási elveit és módszereit egyik északi útja során sajátította el. Meg kell jegyeznem, a szigetlakók számára egy kis kiruccanás a Kanári-szigetekre éppúgy északot jelent, akárcsak Grönland. Megdöbbenve hallgattuk a törzsfőnök északon tett látogatásáról szóló beszámolókat. Az elmondottakban mákszemnyit sem kételkedhattunk, így a részletekről, bizonyos bölcs megfontolásból, ma sem beszélek. Bizonyára ti is ismeritek a régi közmondást, barátaim, miszerint: nem szól szám - nem fáj fejem. Én már kora ifjúságomban is alkalmaztam ezt, mert hamar megtanultam, hogy hallgatni - arany.

Minden szigetlakó szabadítójának tekintette az uborkaszedő házaspárt, hiszen ők ültek azon a repülő fán, mely a gonosz törzsfőnököt agyoncsapta. Hálából hamarosan őket választották meg új törzsfőnöküknek. A házaspár tehát elfoglalhatta a megüresedett trónt. A jámbor emberek repülésük közben olyan közel kerültek a napkoronghoz, hogy ragyogásába belevakultak, forróságába belehibbantak. De még így, vakon és hibbantán is bölcsen és jóságosan uralkodtak számos éven át. Amint később megtudtam, a szigetlakók azontúl sohasem haraptak addig uborkába, amíg el nem mormolták az áldást:

„Isten éltesse törzsfőnökünket!”

Vadászat a vadonban

Hajónk a vihar következtében valóban viharvertté vált. Amikor a szörnyű károkat kijavítottuk, búcsút vettünk az új törzsfőnöktől és hitvesétől, és a kedvező szélben vitorlát bontottunk. Hat héttel később szerencsésen megérkeztünk Ceylonba.

Körülbelül két hetet tölthettem ott, amikor a kormányzó legidősebb fia meghívott egy vadászatra. Boldogan fogadtam el a meghívást, hisz először nyílt alkalmam rá, hogy őserdőben vadászam. Nem holmi vadászexpedícióra készültünk, mindössze nyúlfarknyi időre akartunk vadászszerecsét próbálni.

Barátom szép szál, csupa izom ifjú volt, rég hozzáédződött a forró éghajlathoz, engem viszont már egy rövid séta is levert a lábamról. Alig értünk az őserdőbe, máris jóval a társaság mögött kullogtam, így nem csoda, hogy elvesztem. Társaim csak később vették észre eltűnésemet.

Ellenállhatatlan vágyam támadt, hogy kifűjjam magam egy sebes sodrású folyó partján. Az enyhet kínáló árnyékos part már jó ideje pihenésre csábított. Alig hevertem le, máris neszt hallottam a hátam mögötti ösvényen. Hátranéztem, és majdhogy sóbálvánnyá nem váltam: egy félelmetes, jól fejlett oroszlán tartott egyenest felém. Sörényét felborzolta, és fejedelmi morgásával kegyesen tudtomra adta, hogy bár testem legyöngült és erőtlen, ő mégis beéri csekélységemmel, vagyis engem kíván megreggelizni. Nem kérte beleegyezésemet, egyszerűen kinyilvánította akaratát. Puskám csak nyúlsörétre volt töltve. Gondolkodásra nem sok időm maradt, az oroszlán egészen megzavarta kamaszfejemet, így lövésre szántam el magam. Úgy véltem, elijesztem, esetleg meg is sebesítem a bestiát. Izgalmamban és félelmemben nyomban rálöttem, mielőtt még lőtávolságra ért volna. Ezzel még jobban felbőszítettem. Akkorát üvöltött, hogy egyszeriben égnek állt tőle a hajam. Bár tudtam, hogy nincs remény, mégis menekülni próbáltam az oroszlán orra elől. Reszkető inakkal szaladtam, de néhány futólépés után - ó, még ma is a hideg szánkázik a hátamon, ha visszagondolok rá! - egy hatalmasra tátott szájú, undorító krokodilus állta el az utamat. Semmi kétség, az óriásira megnőtt példány azért tátotta ki rettentő pofáját, hogy bekapjon. A félelmetes fogak valóságos fegyvertára vicsorgott rám, hozzá hasonlót legvadabb álmaimban sem láttam.

Képzeld el, barátaim, micsoda helyzetbe kerültem! Hátam mögött ugrásra kész oroszlán, előttem a rémséges krokodilus, balra tőlem a vadul rohanó folyó, jobbra pedig egy feneketlen szakadék, melyben - amint azt később megtudtam - óriáskígyók hemzsegték. Ennyi ellenféllel szemben maga Herkules is tehetetlen lett volna, én pedig, mint már mondtam, zsenge ifjú voltam, így nem kell szégyellnem, hogy félelmemben elájultam.

Igen, elájultam, s ebben a félholt állapotban egyre csak azt vártam, mikor mélyednek belém a krokodil hegyes fogai avagy az oroszlán éles körmei. Ehelyett néhány másodperc múltán furcsa, fülsiketítő ordítást hallottam. Ez szerfelett meglepett. Gyorsan annyi bátorságra kaptam, hogy kissé felemeljem a fejem, és körülnézzek. Nos, barátaim, elképesztő látvány tárult a szemem elé: az oroszlán abban a pillanatban akart nekem rontani, amikor összeestem, tehát átrepült felettem, és egyenesen a krokodil torkába ugrott. A sörényes fej befürödött a krokodil torkába, s így mindketten egymás foglyaivá váltak.

Késlekedés nélkül talpra ugrottam, s vadászkésemmel habozás nélkül lenyisszantottam az oroszlán fejét. A puskatussal aztán úgy bevertem a krokodil torkába az oroszlánfejet, hogy szusszanásnyi levegőt sem kapott és megfulladt.

Fényes kettős győzelmem után még ki sem fűjtam magam valójában, amikor megpillantottam keresésemre indult barátomat, akit rendkívül nyugtalanított hosszú elmaradásom. Tátott szájjal, kerek szemmel meredt a két elejtett fenevadra, majd rám. Bizony nem akart hinni a

szemének. Végül melegen gratulált. Együtt mértük meg a krokodilt, pontosan negyven párizsi láb és hét hüvelyk volt a hossza. Barátom egyre a fejét csóválta, mert még sohasem látott ilyen hatalmas példányt.

A vidáman végződött vadászatról hazatérve, elmeséltem a kormányzónak különös kalandomat, aki nyomban kocsit és embereket küldött az őserdőbe a két elejtett vadállatért. Az oroszánbőrből dohányzacskókat csináltattam egy helybeli szüccsel. Az ügyes mester tömérdek szép és különleges dohányzacskót készített. Néhánnyal ceyloni barátaimat örvendeztettem meg, a többi magammal vittem Európába, hogy holland ismerőseimet ajándékozzam meg velük. Azok annyira megörültek a különleges ajándéknak, hogy ezer vadonatúj onnan vert dukátot akartak adni érte. Természetesen ezt a nagy értékű összeget, anélkül hogy bárkit is megsértettem volna, sikerült visszautasítanom.

A krokodil bőrét kitömettem, és az amszterdami múzeumnak ajándékoztam. Mindmáig ez a múzeum legértékesebb darabja. A teremőr minden látogatónak kéretlenül is elmeséli, hogyan ejtettem el a hatalmas krokodilt. És mindössze azt fájjalom, hogy a derék ember mindenféle hazugsággal fűszerezi kalandomat, s így az már aligha hihető valóban megesett, színigaz történetnek. Például azt mondogatja, hogy az oroszán teljes egészében áthatolt a krokodil belsején, és épp a hátsó kijáraton akart távozni, amikor a világhírű báró - így nevez engem - vadászásával egyszerre vágta le az oroszán fejét és a krokodil farkát. Erre a krokodilus roppant megdühödött - így meséli fűnek-fának a szószátyár amszterdami teremőr -, megfordult, és tévedésből a báró úr vadászását kapta be. A kés egyenesen a szíve közepébe szaladt, így pusztult el a fenevad.

Gondolhatjátok, mennyire bosszantanak engem e hazugsággártó kitalálásai. Ha ilyen képtelen hazugságokat terjesztenek rólam, hogyan higgyék el mai, kételkedéssel teli korunkban az emberek az én valóban megtörtént kalandjaimat? Márpedig, amint azt ti is tudjátok, barátaim, a becsület lovagjának semmi sem fájdalmasabb a vele szemben táplált bizalmatlanságnál.

Utazás az Újvilágba

Bizonyára sejtitek, barátaim, hogy sok-sok éven át tartó utazásaim és harcaim felcsigázták, semmint lankasztották kalandvágyamat, s így örömmel szálltam ismét tengerre.

1776-ban Portsmouth kikötőjében egy első osztályú angol hadihajóval indultam el. A száz ágyús hajón ezernégyszáz matróz szolgált. Észak-Amerikába hajóztunk.

Hajóra szállásom előtt sok érdekes dolgot tapasztaltam Angliában, ezeket majd más alkalommal mesélem el. Most csupán csak úgy melleleg egy igen különös élményemet mondom el nektek.

Az a szerencse ért, hogy magát a királyt láthattam, amint díszpompá közepette, színarany hintóban a parlamentbe hajtattott. A kocsis, akinek hosszú, pompás szakállába a borbély ollója belenyírta a királyi címert, méltóságteljesen ült a mesés hintó bakján, s oly ügyesen pattogtatta ostorát, hogy az ostorszíz mindig két betűt írt a levegőbe: G. R. Hamar rájöttem, hogy ez az angol uralkodó latin monogramja, vagyis a „Georgius Rex” kezdőbetűi. A kocsis ügyességét csak dicsérte, hogy a monogram fölött minden esetben a királyi korona is kirajzolódott a levegőben.

Hosszú hajózásunk eseménytelenül zajlott le. De vagy háromszáz mérföldnyire az amerikai partoktól hajónk nagy erővel nekiütközött valaminek, így végül ez az utam sem mondható

unalmasnak. Kezdetben víz alatti sziklának véltük. Kidobtuk a mérőónt, de a tenger ötszáz ölnél is mélyebb volt. Ezt a tényt még érthetlenebbé és csodálatosabbá tette az a körülmény, hogy az összeütközés pillanatában evezőinket elvesztettük, a kormány kettétört, és minden árbocunk végighasadt. Sőt két árbocrudunk a tengerbe is zuhant. Egy szegény tengerész, aki az árbocon a fővitorlát szerelte, vagy hárommér földnyi légi út után esett a tengerbe. Csodával határos módon menekedett meg, ugyanis röptében sikerült elkapnia egy nagy lángmadár farkát. A madár terhével szépen a vízre ereszkedett. Matrózunk ügyesen meglovagolta a madarat, jól belecsimpaszkodott szárny- és nyaktollaiba, így nemcsak hogy nem esett le róla, de még ügyesen hajónk után is kormányozta eleven hajóját. Amikor a madár hajónk mellé siklott, tengerészeink nagy ovációval húzták fel megmenekült bajtársukat a fedélzetre.

Sajnos, a nagy erejű összeütközés következményeit a saját bőrünkön is tapasztaltuk. Valahányan, akik csak a fedélközben tartózkodtunk, bevértük fejünket a mennyezetbe. Magam is súlyosan megsebesültem, olyannyira, hogy meg sem találtam a fejemet. Csak egy idő múlva derült ki, hogy szegény fejem a nagy ütés következtében a gyomromba fúródott. Bizony jó néhány hónapba telt, mire lassan visszakerült az őt megillető helyre, vagyis a nyakamra.

A megmagyarázhatatlan szerencsétlenség leírhatatlan fejtelenséget, zűrzavart okozott a hajón. De végül mégiscsak megoldódott a rejtély, s ez megnyugvással töltött el bennünket, mert aki ismeri a baj okát, könnyebben tud ellene védekezni.

Nos, az ok, egy rettenetesen nagy óriásbálna, csakhamar megjelent a tenger tükrén. Már előbb is a víz színén sűtkérezett, a mi hajónk zavarta meg szunyókálását. Ez annyira feldühítette, hogy egyetlen farkcsapásával pozdorjává zúzta a hajókorlátot és ezzel együtt a felső fedélzet egy részét. A szörny ezután kötelestül elkapta főhorgonyunkat, és legalább hatvan mér földön át, hat-mér földes óránkénti sebességgel vonszolta maga után hajónkat a horgonykötélnél fogva.

Ki tudja, hová vitt volna el bennünket, ha mindannyiunk szerencséjére el nem szakad a hajókötél, így az óriásbálna szépen elvesztette hajónkat. Igaz mi is elvesztettük vasmacskánkat, de mit számít ez, hiszen szerencsésen megmenekültünk, és alaposan megrongálódott hajónkkal mégiscsak kikötöttünk Amerikában.

Amikor vagy fél évvel később ismét Anglia felé vitorláztunk, újra találkoztunk az óriásbálnával, azaz a tetemével, mert időközben elpusztult. A hatalmas tetem ugyanazon a helyen úszott a tenger színén, ahol hat hónappal előtte beleütköztünk. Nem túlzok, ha azt mondom, legalább fél mér föld volt a hossza.

Ilyen hatalmas tömegű állat feldarabolása több hetet vett volna igénybe, ezért úgy döntöttünk, csak a fejét vágjuk le tengerészeink kérésére. Ők legalább a bálnafejet akarták emlékként hazavinni. Az óriási tengeri lény szájában nemcsak vasmacskánkat találtuk meg, hanem legnagyobb örömünkre egyik odvas fogában legalább negyven öl hosszú, feltekert kötelünket is megleltük. Ha nem tévedek, újvilági utunkon csupán ez az egyetlen említésre méltó esemény történt velünk.

Ó, bocsássatok meg! Majdnem kiment a fejemből, hogyan menttem meg hajónkat a biztos elsüllyedéstől. A bálnával történt összeütközéskor a hajófenék is megsérült. Amikor aztán a szörny magával vonszolt bennünket, már akkora lett a lék, hogy összes szivattyúnkkal sem tudtuk kiszívni a bezúduló vizet. Szerencsére elsőként vettem észre a veszedelmes léket. Riasztottam a matrózokat, de a léket sehogy sem tudtuk betömni. A legforróbb percekben remek ötletem támadt: egyszerűen ráültem a lyukra, s így alfelemmel mentettem meg öfelsége György király első osztályú hadihajóját. Bevallom, szerfelett kényelmetlen volt a léken ülés, kényszerülőfürdöm túl hidegnek bizonyult. Szerencsére nem tartott soká, mert az ügyes kezű hajóács hamar megtalálta a módját, hogyan foltozza be tartósan a hajón támadt léket.

Fürdőzésem a Földközi-tengerben

Egyszer majdnem a Földközi-tengerben hagytam a fogam. Egy ragyogó nyári délután, nem messze Marseille kikötőjétől a tengerben fürödtem. Jólesett a fürdőzés, messzire beúsztam a tengerbe. Hirtelen látom, hogy egy ugyancsak nagy hal tátott szájjal sebesen úszik felém. A hal közelsége miatt menekülésre már nem gondolhattam. Csak egyetlenegy tehettem: amennyire tudtam, olyan kicsire gömbölyödtem össze, kezemet testemhez szorítottam, lábam pedig a hasam alá húztam. Ebben a gömböcformában minden baj nélkül egyenest a hal gyomrába csúsztam. A hal fogazata a legkisebb kárt sem tette bennem.

Bizonyára sejtitek, koromsötét, de kellemes meleg fogadott a hal gyomrában. Számomra tűrhető volt a hely, viszont annál tűrhetlenebbnek bizonyultam én az ő számára. Ugyanis szörnyű gyomorfájást okoztam neki. A hal szívesen megszabadult volna tőlem, csak azt nem tudta, hogyan.

Mit gondoltok, vajon miért bánta meg a hal, hogy lenyelt?

Nos, hatalmas gyomra táncteremnek is beillett volna. A táncterem táncra való. Roptam is a táncot, hogy majd leszakadt a lábam. Jókedvemnek csöppet sem örült a hal; minél gyorsabban táncoltam, annál nagyobb fájdalmat okoztam neki. Hanem amikor a skótok bakugros táncába kezdtem, olyan görcs jött rá, hogy kínjában fél testtel kimagasodott a tengerből.

Nos, ez lett a veszte. Egy olasz kereskedelmi hajó matrózai épp csak megpillantották, máris megszigonyozták, majd a hajóhoz vontatták, s felhúzták a fedélzetre. Közben azon tanakodtak, hogyan bontsák fel, hogy minél több olajhoz jussanak. Nagyon megijedtem - hisz értek olaszul, és minden egyes szót világosan megértettem -, mert arra gondoltam, hogy halbontás közben hosszú késekkel engem is könnyen megvághatnak. Ezért biztonságból a gyomor közepébe álltam, ahol akár tíz férfi is kényelmesen elálldogálhatott volna, és erősen reméltem, hogy vagy a fejnél, vagy a farknál kezdik el munkájukat. Hamarosan el is múlt félelmem, mert valóban a farkánál fogtak bontásához a matrózok. Az első gyöngé fény derengésénél, a legjobb hangú operaénekeseket is megszégyenítő harsány hangon kiabálni kezdtem. Egyre azt kiabáltam, mennyire örülök, hogy látom őket, s mennyire hálás vagyok, amiért kiszabadítanak, hiszen már majdnem megfulladtam a hal belsejében.

Gondolhatjátok, milyen borzalommal hallgatták az ember hangján megszólaló holt halat! Amikor aztán a hal belsejéből felénk lépő mezítelen férfiút is megpillantották, majdnem ájultan hullottak a fedélzetre.

Azonnal el kellett nekik mesélnem, hogyan kerültem a hal gyomrába. Döbbsen csóválták fejüket, s lélegzetvisszafojtva hallgatták történetemet.

Amikor kissé felfrissültem a hajón, köszönetet rebegtem megmentőimnek, és fejest ugrottam a tengerbe. Hatalmas tempókkal úsztam ki a partra, ahol ugyanúgy találtam összehajtott ruháimat, ahogyan fürdőzésem előtt hagytam. Öltözködés közben zsebemből elővettem az órát, s akkor láttam, hogy pontosan három és fél órát időztem a tengeri ragadozó gyomrában.

A különös léggömb

Valamikor, amikor még a töröknél szolgáltam - nos, törökországi viselt dolgaimról majd még más alkalommal is mesélek nektek -, szívesen csónakáztam a Márvány-tengeren. Onnét nyílt ugyanis a legszebb kilátás Konstantinápolyra s egyben a szultán szerájára is.

Egy derült reggel, amikor épp az ég kék ragyogásában gyönyörködtem, egy kis, gömbölyű tárgyat figyeltem meg nagy magasságban. A repülő tárgy nem tűnt nagyobbnak egy biliárd-golyónál, s alján még egy kisebb gömbölyűség is fityegett. Ösztönösen a mindig kezem ügyében levő legjobb madarászpuskámért nyúltam, golyóra töltöttem, és rálöttem a furcsa repülő gömbölyűségre. Sajnos lövésem nem talált. Második lövésemmel is elvétettem különös célpontomat, pedig most már két golyóval löttem. Harmadik lövésemmel - ekkor már négy vagy öt puskagolyót löttem ki - végre sikerült kilyukasztanom a csodálatos gömböt, s az lassan aláereszkedett az ég magasából.

Képzeljétek el, milyen csodálkozással meredtem a csónakomtól mintegy kétméternyire tengerre ereszkedő szépséges aranyozott hintóra, mert a legnagyobb templom legnagyobb kupolájánál is nagyobb léggömbhöz ez az aranyos hintó volt vastag kötelekkel odaerősítve. A hintóban egy férfi ült egy félig elfogyasztott sült birka társaságában. Amikor meglepetésemből felocsúdtam, megparancsoltam embereimnek, hogy kerítsék be a ritka zsákmányt.

Az idegen franciának tűnt, ezt már akkor megállapítottam róla, amikor még ki se nyitotta a száját. Minden zsebéből drága óraláncok lógtak, a láncokon rengeteg csecsebecse fityegett, s az ötvösművészet eme remekeinek mindegyike egy-egy híres nagyúr vagy dáma parányi, de élethű pingált képmását keretezte. Minden gomblyukában legalább száz dukátot érő aranyérem pompázott, az ujjain szikrázó csodálatos briliánsgyűrűkön pedig hanyatt esett a napsugár. Zsebei púposra dudorodtak a degeszre tömött erszényektől, s bizony a magán hordott vagyon súlya miatt alaposan meggörnyedt a tartása.

Szavamra, e két lábon járó kincseskamra láttára csak arra gondolhattam, hogy e nagyszerű férfi az emberi nem számára felbecsülhetetlen értékű szolgálatokat végzett, s ezért ajándékozták meg ilyen hallatlan gazdagon az egyébként fukarságukról közismert nagyurak és úrnők.

Ám a váratlan eséstől szemmel láthatóan annyira rosszul lett a csillogó-villogó ismeretlen, hogy egy szót sem tudott kinyögni. Gondolhatjátok, magam is színt játszottam, mert végtelenül resteltem, hogy lelöttem égi járművét.

Szerencsére az égből pottyant utas csakhamar magához tért, és rendre elmesélte hihetetlennek tűnő történetét.

- Ezt a légi hintót nem én találtam fel - mondta -, sajnos ehhez túl gyatra a tudásom s az eszem. Viszont mint légtornász és kötéláncos rettenthetetlen bátor vagyok, s így jó pénzért többször is vállalkoztam a felszállásra. Utoljára vagy 7-8 napja - már nem emlékszem vissza pontosan - szálltam fel e légi hintóval az angliai Cornwallban. Egy birkát is magammal vittem, mert sok ezer szájtátómat e birkával végzett mindenféle légi mutatvánnyal akartam bámulatba ejteni.

Nos, szerencsétlenségemre felszállásom után hamar megfordult a szél, és nagy bánatomra a nyílt tenger fölé sodort, holott nekem Exeter városában kellett volna leszállnom. Így egy hétnél is tovább repültem a végtelen levegőtengerben.

Életben maradásom egyedül annak köszönhettem, hogy nem jutott időm a birkával tervezett légi mutatványok bemutatására. Légi utazásom harmadik napján annyira megéheztem, hogy levágtam négy lábú útítársamat. Akkoron már mérhetetlen magasságban szálltam, jóval a holdon is túl, tizenhat órával később pedig már napközelbe kerültem. A nagy forróság következtében megpörkölődött a szemöldököm.

Ekkor megnyúztam a birkát, és légi hintóm napsütötte oldalára akasztottam, ahová nem vetett a léggömb árnyékot. Negyvenöt perc alatt pirosra sült a pecsenyém. Attól kezdve birkapecsenyén éltem.

Amikor a lég utasa idáig jutott elbeszélésében, hirtelen elhallgatott, és csodálkozva körülnézett. Aztán dadogva megkérdezte, vajon hová került. Amikor megtudta, hogy Konstantinápolyban van, és a szultán szeráját látja szemközt a parton, még jobban elámult.

- Azért repültem olyan sokáig - fejezte be elbeszélését -, mert elszakadt a léggömb szelepéhez kötött zsinór, s így nem tudtam kiengedni a gázt a ballonból. Szerencsém, hogy ön golyót eresztett a léggömb burkába, különben - akárcsak Mohamed próféta - örökké ég és föld között lebegtem volna.

Amikor bárkám kikötött, a lég vándora aranyos hintóját kormányosomnak ajándékozta, a maradék birkasültet pedig, miután már elment tőle az étvágya, behajította a tengerbe. A léggömböt bizonyára szitává lőttem, mert darabjaira szakadva hullott a tengerbe. Egy bizonyos: a levegő vándora csöppet sem búsult utána!

A kincset érő fickók

Még fiatal az idő, barátaim, bontsunk fel hát egy új üveget, s miközben elszopogatjuk a bort, egy másik, ugyancsak nem mindennapi történetemmel szórakoztatlak majd benneteket. Mindaz, amit most elmesélek, nem sokkal Európába való visszatérésem előtt történt.

Nem tudom, említettem-e már, hogy maga a török szultán is nagyon megkedvelt engem. A német, az orosz és a francia nagykövet mutatott be az uralkodónak, aki később fontos megbízatással Kairóba küldött. Tekintve, hogy az ügy bizalmas természetű volt, még nektek sem beszélhetek róla. Helyette inkább azt mondom el, ami útközben történt velem.

Nagy pompával és fényes kísérettel hagytam el Konstantinápolyt. Utam során néhány kincset érő fickóra akadtam.

Alig néhány mérföldnyire hagytam a hátam mögött a török fővárost, amikor egy szélvészént nyargaló apró, nyeszlett embert pillantottam meg a mezőn. Egy rohanó ember mindennapi látvány, csak hogy ez a fickó mindkét lábán súlyos, legalább ötvenfontnyi nehezéket viselt. Ezen nagyon meglepődtem, s hogy titkának végére járjak, megkérdeztem:

- Hová, hová, barátocskám, s miért cipeled e súlyos kölöncöket?

- Még csak fél órája futok - válaszolta a futó -, s máris ideértem Bécsből. Egy előkelő úrnál szolgáltam, de ma faképnél hagytam. Arra gondoltam, bizonyára jobb gazdát találok Konstantinápolyban. E súlyokat csak most kötöttem a lábamra, hogy valamelyest lelassítsam a futásomat, hiszen már nincs miért ilyen gyorsan rohannom. „Lassan járj, tovább érsz” - szokta volt mondani az én derék tanítómesterem.

Első pillantásra megtetszett nekem a fickó. Még szükségem lehet ilyen futárra. Megkérdeztem, akar-e nálam szolgálni, s ő örömmel beleegyezett.

Eztán együtt utaztunk országokon, városokon át.

Utunk nemsokára egy zöld domb mellett vitt el. A fűben egy ember feküdt. Meg se moccant, azt hittem, alszik. Fűben alvó ember - csöppet sem különös. Csak hogy ennek esze ágában sem volt az alvás, éberrel illesztette fülét a földhöz, mintha az alvilág lakóit akarná kihallgatni.

Oldalamat fúrni kezdte a kíváncsiság. Megkérdeztem:

- Mire fülelsz ilyen kíváncsian, barátocskám?
- Ó, unalmamban csak a fű növekedését hallgatom!
- Aztán hallod-e?
- De még mennyire!

Ilyen fickónak nálam a helye - gondoltam, ezért így szóltam hozzá:

- Hallod-e, barátocskám, állj be hozzám! Ki tudja, hátha nálam többet fülelhetsz.

A fickó felpattant, és kíséretemhez csatlakozott.

Alig tettünk néhány lépést, amikor egy emelkedőn álló, csak úgy vaktában az égre lövöldöző vadászon akadt meg a szemem.

Most sem tagadtam meg kíváncsi természetemet.

- Sok szerencsét, vadász uram! Mire lövöldözöl, mert én csak a puszta levegőt látom.
- Az új puskámat próbálom ki - dörmögte. - Ahol ni! A párizsi székesegyház tornyán ült egy veréb, azt lőttem le.

Aki ismer, tudja, milyen szenvedélyes vadász vagyok, s hogy milyen nagyra becsülöm a nagyszerű puskásokat, így hát ne csodálkozzatok azon, hogy leugrottam a lovamról, és keblemre öleltem e kitűnő mesterlövészt. Az már csak természetes, hogy nem voltam szűkmarkú, amikor a szolgálatomba fogadtam.

Sok várost és országot hagytunk a hátunk mögött. Egyszer aztán ott magasodott előttünk a Libanon hegység. Sűrű cédruserdők sötétlettek körös-körül, az erdő szélén pedig egy keménykötésű, tömzsi ember állt. Hosszú kenderkötéssel körütekerte az erdőt, majd hatalmas izmait megfeszítve, nagy erővel rángatni kezdte a kötélen végét.

Utam során már sok furcsa emberrel találkoztam. Nos, most se mentem el szótlánul e különös ember mellett.

- Miért rángatod a kötelet? - kérdeztem.
- Épületfára van szükségem, de a baltámat otthon felejtettem. Az ember úgy segítsen magán, ahogy tud - vetette oda a nagyerejű mokány fickó, csak úgy félvállról, ahogy munka közben felelnek, s azzal akkorát rántott a kötélén, hogy az erdő, akár egy könnyű nádcsomó, egyszerre dőlt ki.

Ez aztán a nekem való ember! Bánja a kánya, felfogadom, még ha a követi fizetésem rámeleg is! És felfogadtam.

Amikor végre hosszú út után megérkeztünk Egyiptomba, szörnyű szélvész kerekedett. Már-már attól tartottam, hogy hintóstul, lovastul, kíséretestül világgá fűj! Hét szélmalom állt az út mentén, vitorláit egy pokolbeli rokka kerekénél is gyorsabban forogtak. Különös volt ez a szélvihar, mert a nap gyönyörűen sütött, sehol egy mákszemnyi felhő az égen, és az eszeveszett szélvészt leszámítva, minden nyugodtnak és békésnek tűnt.

Aggódva nézek körül, s ekkor látom, hogy egy pocakos férfi áll a malmok közelében, és mutatóujjával befogja jobb orrlyukát.

Nos, amikor a nagy hasú észrevett bennünket, s látta, milyen tehetetlenül viaskodunk a szélvésszel, felénk fordult, és udvariasan levette kalapját, akár egy muskétás az ezredes előtt. Erre nyomban elállt a szélvész, szellő se fűjt, levél se rezdült, a hét szélmalom vitorláit is - mintegy parancsszóra - megálltak.

Mindezt nagyon különösnek, már-már boszorkányosnak találtam, ezért ráívaltam a fickóra:

- Mit művelsz? Tán beléd bújt az ördög, avagy magad vagy Lucifer?!

- Bocsásson meg, kegyelmes uram - válaszolta az ember szelíden és tisztelettelően -, csak egy kis szelet csináltam a molnár szélmalmainak. De hogy a gazdám malmait ne fújjam el a pokol fenekére, egyik orrlíkat befogtam.

Ejha! - gondoltam -, bizony magamnak is elkelve otthon az ilyen segítség, kivált ha kifogy belőlem a szusz, amikor baráti körben csodálatos szárazföldi és tengeri kalandjaimat mesélgetem!

Egykettőre megegyeztünk, Szeletfújó faképnél hagyta a molnárt malmostul, és hozzánk csatlakozott.

Végre-valahára Kairóba értünk. Miután küldetésemet sikerrel teljesítettem, szélnek eresztettem fényes, drága, de semmire se jó kíséretemet, csak az utazásom alatt felfogadott, kincset érő fickókat tartottam meg szolgálatomban. Velük, hatodmagammal már magánemberként utaztam haza.

Mindannyian rendkívüli képességekkel rendelkezünk, egy mihaszna sem akadt közöttünk. Az idő pompás volt, és a Nílus, a folyók anyja, lenyűgözően szép látványt nyújtott, így nem csoda, ha kísértésbe estem, hogy bárkát bérelve vízen tegyem meg az utat Alexandriáig.

Három napig minden remekül ment, akár a karikacsapás; bárkánkat vígan sodorta a folyam árja a tenger felé. Bizonyára hallottátok már, barátaim, hogy a Nílus minden esztendőben kiönt. Nos, e nagy áradás áldás Egyiptomnak, nekem viszont - mert tökéletesen számításon kívül hagytam közelségét - csaknem életembe került.

Amint már mondtam, három napig nem volt baj, de aztán hirtelen emelkedni kezdett a vízszint, és a következő reggel már körös-körül mindent elöntött az árvíz. Széltében és hosszában, jobbra és balra, mindenütt a vadul nyargaló ár hullámzó vize hömpölygött.

Az ötödik napon, úgy alkonyattájt - épp akkor nyugodott le a nap -, bárkánk fennakadt valamiben. Azt hittem, bokornak ütköztünk. Másnap pitymallatkor, a virradat fényénél ámulva láttam, hogy körülöttünk milliónyi kitűnő, érett mandula úszik a vízen. Amikor leengedtük a mérőönt, megdöbbenve állapítottuk meg, hogy legalább hatvan láb magasan úszunk a föld színe felett, azaz úsznánk, mert sajnos bárkánk sem előre, sem hátra nem tudott elmozdulni helyéből. A nap állásából ítélve nyolc-kilenc óra lehetett, amikor hirtelen feltámadt a szél. A nagy erejű széllekeések oldalára döntötték a csónakot, olyannyira, hogy belefolyt a víz, és elsüllyedt.

Szerencsére mindannyian megmenekültünk. Összesen tízen voltunk: nyolc férfi és két fiú. Belekapaszkodtunk a vízből kiálló mandulafák ágaiba. Ezek - bár bárkánk súlyát nem bírták el - megtartottak bennünket, így éltünk ágba kapaszkodva, mandulán és vízen három hosszú héten és kerek három napon át. Mandula volt bőven, és - árvíz lévén - vízben sem szűkölködtünk... Annak a szerencsétlen flótásnak a bőrében éreztem magam, aki a tarlón akart halat fogni, s a folyóban madarat.

Balsorsunk huszonkettedik napján ugyanolyan hirtelen kezdett apadni a víz, és olyan gyorsan is, ahogy az ár tört ránk, s a huszonhatodik napon végre ismét a jó öreg földet taposhattuk. Első örömünk bárkánk megpillantása volt. Vagy kétszáz ölnyire feküdt attól a helytől, ahol elsüllyedt. A még hasznavehető holmikat megszáritottuk a tűző napon, a bárkából annyi ételmet vettünk magunkhoz, amennyit csak elbírtunk, s így felmálházva, gyalogosan indultunk el, hogy megkeressük, hol folyik a Nílus. Szavamra, szinte térdig lejárta a lábunkat, mire a

partjához értünk! Később pontos számításokat végezve megállapítottam, hogy az áradás százötven mérföldnyire sodort tova bennünket a kertek, kerítések és fák mellett. Hét álló napig talpaltunk, míg végre újra megpillantottuk a medrében békésen hömpölygő Nílust.

Keserves megpróbáltatásainkat elmondtam egy bejnek, aki tüstént rendelkezésünkre bocsátotta egyik bárkáját. Körülbelül egyhetes hajóút után szerencsésen Alexandriába értünk, ahol nyomban egy Konstantinápolyba induló hajóra szálltunk.

A szultán ritka kedvességgel fogadott, és abban a kivételes kegyben részesített, hogy megmutatta háremét. Maga őfelsége vezetett be oda.

A szultán tokaji itókája

Egyiptomi kalandjának elmesélése után Münchhausen jó éjszakát kívánt barátainak, és elindult, hogy lefeküdjön, mert igen elálmosodott. De a barátok útját állták. Mindnyájuk kíváncsiságát felcsigázta az, hogy a báró a szultán titokzatos háremében is megfordult, amelyről annyi szóbeszéd járja. A hárem hallatára kétfelé álltak a fülek, felizzottak a tekintetek, hiszen maga őszultánsága is hatalmas birodalma legszebb gyöngyszemének tartotta háremét. Megostromolták hát a bárót, hogy legalább valamicskét meséljen a nagy becsben tartott háremről. Münchhausen ellenállt ennek a kérésnek, de mert nem akarta megbántani vidám cimboráit, körükben maradt, ám a szultán háreme helyett azt mesélte el, hogyan menekedett meg a szultán hóhérjától kincset érő szolgálai segítségével.

Egyiptomból való visszatérésem után én lettem a szultán kedvence, nyakra-főre elhalmozott kegyeivel. Végül már élni sem tudott nélkülem, így állandó ebéd- és vacsoravendége lettem. Elárulhatom nektek, hogy a török császár konyhája a világ valamennyi fejedelmének konyháját felülmúlja.

Sajnos e megállapításom csak az ételekre vonatkozik, az italokra nem, mert Mohamed próféta megtiltotta híveinek a borivást. Bizony, a török lakomákon egy korty bor sem öntözheti a géget! Ám ami nyíltan tilos, titokban mégis megcselekedhető, így a szigorú tilalom ellenére nem egy olyan török úr akad, aki a német papoknál is jobb értője a bornak. Nos, a szultán méltán tartozott a legkiválóbb borszakértők közé. Az asztalnál rendszerint velünk ült a főpap is, vagy ahogy a törökök nevezik, a főmufti. Ő mondta el az imát a lakoma előtt és után, épp ezért nagy becsben tartották. Amíg a főmufti a hasát tömte, senki sem gondolhatott borra.

De asztalbontás után a szultán szobájában mindig készenlétben állt egy-egy palack kitűnő bor. Egyszer ebéd után titokban és barátságosan jelt adott a szultán, hogy kövessem dolgozószobájába. Amikor bezárkóztunk, egy rejtekszekrényből palackot vett elő, és így szólt:

- Kedves Münchhausenem, tudom, hogy ön remek értője a bornak, íme, egy palack tokaji, fogadni mernék, hogy ilyen pompás bort még sohasem ivott!

Azzal őfelsége mindkettőnknek töltött egy-egy pohárral. Koccintottunk.

- Nos, hogy ízlik? Csodálatos, ugye?

- Nem rossz bor, felség - válaszoltam, s talán az ördög bújt belém, mert így folytattam: - De engedelmével, már csak őszintén megmondom, ennél sokkal jobb tokajit ittam a megboldogult Károly császárnál, Bécsben. Azt kellene felségnek megkóstolnia!

- Münchhausen barátom - bocsátkozott velem vitába a szultán -, hiszek önnek... ám lehetetlennek tartom, hogy ennél jobb bor volna a világon. Ezt a palackot ugyanis évekkel ezelőtt kaptam egy magyar lovagtól, aki azt mondta, ez a borok királynője, s ennél jobb bor nincs a világon.

- Puszta szócséplés, felség, szócséplés. Tokaji és tokaji között is van különbség - kardoskodtam a magam igaza mellett. - Úgy látszik, a magyar urak szűkmarkúak, ha ajándékról van szó. Mibe fogadjunk, hogy egy óra leforgása alatt olyan tokajit hozatok felséged asztalára a bécsi császár pincéjéből, ami valóban a borok királynője?

- Münchhausen, Münchhausen! Ön csak a levegőbe beszél! - háborgott a szultán.

A szultán tamaskodása és a felhajtott bor megzavarta a fejemet. Igen, becsíptem és megbátorodtam.

- Nem beszélek a levegőbe, felség! Egy óra múlva itt lesz az asztalon a palack, s az valóban tokaji lesz, nem ilyen mustocska, mint ez!

A szultán felkapta a fejét.

- Münchhausen! - hörögte. - Ön lóvá akar tenni, ezt pedig kikérem magamnak! Szavahihető embernek ismertem eddig, de úgy látszik, most a bor a fejébe szállt, s ezért beszél itt mindenféle képtelenséget!

Felség, amit mondtam, nem képtelenség. Állom a szavam. Ha egy óra múlva nem lesz itt a tokaji Bécsből, a fejem vétetheti. Nos, áll a fogadás?

A szultánt felingerelték szavaim.

- Szaván fogom, Münchhausen! - kiáltotta. - Ha nem lesz itt az asztalon pontosan négy órakor a bécsi tokaji, könyörtelenül lefejeztetem, mert még barátaimtól sem tűröm a tréfát! Ön pedig önként ajánlotta fel a fejét. Viszont ha ön nyeri meg a fogadást, annyi ezüstöt, aranyat és drágakövet vihet el kincstáramból, amennyit legerősebb embere elbír a hátán. Ebből láthatja, mennyire értékelem a fejét.

- Állom a szavam, felség! - pattogtam a fogadás lázában. Tintát, lúdtollat és papirost kértem, s máris levelet írtam Mária Terézia császárnőnek:

„Felséges Asszonyom! Felséged bizonyára dicső emlékezetű megboldogult atyjaura pincéit is örökölte, így hát esedezve kérem, küldjön egy palackkal nekem legjobb tokajijából, amelyből annak idején atyjaurával együtt iszogattam. Kérem, kegyeskedjék legalázatosabb kérésemet mielőbb teljesíteni, ugyanis egy roppant fontos fogadásról van szó. E sorok átadója hozza majd el nekem Felséged rendkívül értékes ajándékát.

Előre is a leghálásabb köszönetemet kifejezve, mindenkori viszontszolgálataimat alázatosan felajánlva, maradtam odaadó híve...”

E levelet pontosan három óra öt perckor átadtam a futáromnak, aki nyomban levette lábáról a kölöncöt, és futólépésben indult Bécsbe.

Ezután a szultánnal megiszogattuk a maradék tokajit, miközben türelmetlenül vártuk Bécsből a borok királynőjét. Az óra lassan negyedét ütött, aztán felet, majd a háromnegyedét is elütötte, de az én várva várt futáromnak még híre-hamva sem volt. Utólag megvallva, hol a hideg futkosott a hátamon, hol pedig pokoli forróság öntött el. Úgy láttam, hogy a szultán egyre csak a csengő zsinórját nézi, amellyel majd a hóhért csengeti be.

Őszultánsága kegyes engedelmével - hogy friss levegőt szippantsak - jártam egyet a kertben. Tüstént észrevettem, hogy néhány fogdmeg titokban minden lépésemet figyeli. Persze a szultán minden óvintézkedést megtett, hogy megtarthassa a szavát, vagyis a fejem vétesse, amennyiben mégsem kerülne asztalára a világ legfinomabb tokaji bora.

Amikor az óramutató három óra ötvenöt percet mutatott, hideglelést kaptam. Szinte az utolsó percben jutott az eszembe, hogy a mesterlövészért s azért a fickóért küldjék, aki a fű növést is meghallja. Jöttek is nyomban mind a ketten, a fickó a földre tapasztotta a fülét, és legnagyobb rémületemre kijelentette, hogy a futárom, ez a semmirekellő, nem fut, hanem egy fa alatt alszik, mégpedig messze, és rettentően húzza a lóbört. Mesterlövészem erre felrohant a legmagasabb erkélyre, nyújtózkodott, ágaskodott, majd így kiáltott le:

- Szavamra, ott fekszik az ebugatta Belgrád mellett, egy tölgyfa alatt, a palack is ott hever mellette a földön! No, megállj, te gézengúz, majd én felköltelek! - Azzal vállhoz kapta a puskáját, s a teljes adag sörétet a messzi tölgyfa koronájára lőtte ki. Jégesőként záporozott a sok makk, levél, ág és gally a hétalvóra. A különös zuhany fel is ébresztette. Nyomban talpon termett. Tudta, mi forog kockán, így hát úgy megsarkantyúzta önmagát, hogy négy óra előtt harminc másodperccel, minden eddigi teljesítményét magasan túlszárnyalva, a tokajival és Mária Terézia levelével, levegőért kapkodva a szultán magánlakosztálya előtt állt.

Égig ért örömünk, a szultáné s az enyém! A kényes-fényes padisah épp csak megízlelte ínycsókára a borok királynőjét, s máris így szólt:

- Kedves Münchhausenem, ne nehezteljen érte, de ezt az isteni tokajit magam szopogatom el. Önt jobban kedvelik Bécsben, mint engem, így könnyebben juthat hozzá a borok királynőjéhez is! - S azzal a vagyont érő palackot bezárta rejtekszekrényébe, a kulcsot a zsebébe süllyesztette, és színe elé hívatta kincstárnokát. A szultán hangja ezüstcsengettyüként csilingelt a fülemben.

- Nyert, barátom, megadom hát a tartozásom - mondta nekem, majd kincstárnokához fordult. - Kincstárnokom, halld parancsom: annyi kincset adass Münchhausen barátomnak, amennyit a legerősebb ember elbírt!

A kincstárnok oly mélyen hajolt meg szultánja előtt, hogy orrát beverte a márványpadlóba. Az uralkodó barátságosan felém nyújtotta jobbját, majd kegyesen elbocsátott bennünket.

Gondolhatjátok, drága barátaim, hogy nem estem a fejem lágyára, és habozás nélkül kihasználtam páratlan szerencsém. Nagyerejű szolgálómért küldtettem, s amikor az megjött a kenderkötelekkel, sietve a szultán kincstárába mentünk. Emberem nem sokat téblábolt, garmadával halmozta a kincset egy ponyvára, majd a vállára vetette a hatalmas batyut. Amit az én izomkolosszusom, miután kicipelte a batyut, a kincstárban hagyott, ingyen sem kellene nektek, barátaim. Mérhetetlen gazdag nyereséggel gondolkodás nélkül a kikötőbe siettem, ott kibéreltem a legnagyobb teherhajót. Kincset érő szolgálóimmal hajóra szálltam, és drága rakományunkkal - mielőtt még a szultán észbe kaphatott volna - gyorsan kihajóztunk a nyílt tengerre.

Amitől tartottam, bekövetkezett. A kincstárnok ugyanis hanyatt-homlok a szultánhoz szaladt a rossz hírral, még csak a kincseskamra ajtaját sem zárta be, hiszen az már jóformán üres volt. A szultán megdöbben, hiszen én fogadásunk értelmében cselekedtem. Amikor megdöbbenéséből felocsúdott, már erősen bánta könnyelműségét. No, nem sokáig tépte a szakállát, színe elé hívatta a török tengeri armádia főadmirálisát, és utánam küldte egész hajóhadát, azzal az üzenettel, hogy a felséges úr nem így értette a fogadást.

Még csak kétfélföldnyire lehattunk a parttól, amikor észrevettem, hogy a török flotta duzzadó vitorlákkal üzőbe veszi hajómat. Szegény fejem! Alighogy megmentettem a hóhér bárdjától, máris újabb veszélybe került. Gondolhatjátok, mekkora gondban főttem! No de szerencsére eszembe jutott az én derék Szélfújó szolgám, aki máris ott termett mellettem, és megnyugtatót, nincs mitől tartanom. Ezután visszasétált a hajó tatjába, kényelmesen a korláthoz támaszkodott, és úgy tartotta a fejét, hogy egyik orrlyukából a török flottára, a másikkal pedig a mi vitorláinkra fújhasson. Akkora szelet fújt üldözőinkre, hogy azok egyszeriben tépett vitorlákkal, törött árbocokkal újra a hadikikötőben találták magukat. Immár tehetetlenek voltak, üldözésünk már szóba sem jöhetett. Szélfújó hajónkat néhány óra leforgása alatt Itáliába röpítette, ahol szerencsésen kikötöttünk.

Sajnos a szultán kincsei nem hoztak szerencsét nekem. Itáliában olyan szegénység és nyomorúság fogadott, hogy jóságos szívem szavára hallgatva, kincseim és aranyaim nagy részét az utcai koldusok között osztottam szét.

Nyereményem szerény maradékát pedig tolvajok lopták el tőlem, amikor Rómába utaztam. A rablás épp a nagy hírű lorettói templom előtt történt. A szent kegyhely csöppet sem zavarta a tolvajokat. A nagy létszámú tolvajbanda akkora zsákmányt harácsolt, hogy ezredrésze is elegendő lett volna arra, hogy mind maguknak, mind pedig minden gyermeküknek és kései leszármazottjuknak előre bűnbocsánatot vásároljanak eddig elkövetett és ezután elkövetendő bűneikre. Sőt, még a legszentebb és legilletékesebb kéz szent áldása is kitelt volna belőle Rómában.

Jó éjt, barátaim! Most már legfőbb ideje, hogy lefeküdjünk.

A balszerencsés ágyú

Az előbbi kaland elmondása után, bármennyire is kérelték s marasztalták barátai, Münchhausen aludni tért. Am megígérte a vidám társaságnak, hogy legközelebb majd apja kalandjaiból mesél el néhányat, hiszen az öregúr viselt dolgaira mindnyájan kíváncsiak voltak.

A társaság a báró távozása után is együtt maradt. Senki sem szedelőzködött, senki sem volt álmos, kivált azután, hogy a társaság tagjai közül Münchhausen ama bajtársa átvette a szót, aki vele együtt járt Törökországban. Csak úgy mellékesen megjegyezte, hogy Konstantinápoly közelében állt a világ legnagyobb ágyúja, amelyhez igencsak rossz emlékek fűzik a bárót. Szó szót követett, és csakhamar kiderült, hogy ugyanarról az ágyúról van szó, amelyről Tott báró is írt, a törökökről és tatárokról szóló, nyomtatásban is megjelent híres emlékirataiban.

Münchhausen báró hajdani útitársa lassacskán belemelegedett a mesélésbe.

A nagy hírű francia utazó körülbelül ennyit ír a nevezetes ágyúról:

„A törökök fővárosuk közelében, a híres Simois folyó partján épült fellegrvárban állították fel az óriás ágyút. Az ágyút rézből öntötték, és ezerszáz fontos márvány golyó kilövésére volt alkalmas. Nagy kedvem támadt az ágyú elsütésére, mert kíváncsi voltam hatótávolságára.

A közelemben állók félelmükben reszketni kezdtek, és majd összeestek, mert szentül hitték, hogy az ágyúszóra romba dől a fellegrvár, és kő kövön nem marad a városban. Végül mégis

felülkerekedett félelmükön a kíváncsiság, és én is megkaptam az engedélyt az ágyú elsütésére. Ehhez 330 font lőpor kellett, a golyó, mint már említettem, 1100 fontot nyomott.

Amikor a pattantyús megérkezett a kanóccal, a körülötte ácsorgó tömeg egyszeriben olyan messzire távolodott, amennyire csak tudott. Csak sokára tudtam megnyugtatni az aggodalmaskodó basát, hogy semmitől sem kell tartania. Még a bátor pattantyúsnak is inába szállt a bátorsága, a félsztől olyan szívdobogást kapott, hogy tíz lépés távolságból is hallani lehetett. A sánc mögé vonultam fedezékbe, és jelt adtam a lövésre. Akár földrengéskor, a föld megingott alattam. A golyó mintegy 300 öl magasságban három darabra szakadt. A darabok a tengerszoros vizébe hulltak, és onnan visszapattanva a túlsó part szikláiba csapódtak. A széles csatorna vize szinte forrt, habzott, és fehéren tajtékzott...”

Ha nem csal emlékezetem, ennyit jegyzett fel Tott báró a világ legnagyobb ágyújáról.

Münchhausen s jómagam természetesen szintén megtekintettük a nagy híru ágyút. A törökök nem fukarkodtak dicsérettel és elismeréssel az ágyúját elsütető Tott báró bátorságát illetően. Mi az óriás ágyút körbejárva és jól szemügyre véve egyáltalán nem találtuk rendkívüli hőstettnek Tott báró cselekedetét, s ezért értetlenül hallgattuk a dicshimnuszokat. Münchhausen hiúságát pedig egyenesen sértette, hogy egy francia báró bármiben is lepipálja őt. Ez nemcsak bántotta, de bosszantotta is. Sajnos a méreg rossz tanácsadó. A harag barátunkat is meg gondolatlan tette ragadta.

Hirtelen - se szó, se beszéd - könnyedén felkapta vállára a hatalmas ágyúcsövet. Kiegyensúlyozta, és így állt egy kis ideig a tenger partján. Aki csak látta, hatalmas éljenzésbe kezdett. Ez még meggondolatlanabb tette sarkallta Münchhausent. Ahelyett, hogy visszahelyezte volna a csövet az ágyútalpra, és büszke diadallal elvonult volna, az ágyúcsövel együtt beugrott a tengerbe, és átúszott a túlsó partra. Mindenfelől összecsődült a nép, s a bárót majd szétvetette a büszkeség. Erre még jobban el akarta kápráztatni bámuloit. Balszerencséjére azt agyalta ki, hogy az ágyút áthajítja a tengeren a másik partra. Balszerencséjére, mondom, mert nedves kezéből a kelletténél hamarabb csúszott ki, és így a kellő lendület híján, az ágyú, ahelyett hogy visszakerült volna a túlsó partra, a csatorna közepén a tengerbe zuhant. Mindmáig ott fekszik, és ott is marad az idők végezetéig.

Bizony, barátaim, emiatt lett Münchhausen örökre kegyvesztett a szultánnál, aki a kincseskamrás históriát már rég megbocsátotta neki, sőt többször jóízűen nevetett is rajta, ha eszébe jutott. Az is igaz, hogy az alattvalók adójából a kincstár rövid idő alatt ismét megtelt. Visszahívta hát udvarába Münchhausen barátját, aki nélkül szomorúan teltek napjai. De a végzetes ágyúkaland után Münchhausen már soha többé nem tért vissza Törökországba. Ez az oka, hogy ez utolsó, kurta látogatásáról mélyen hallgat a báró. Bizonyára még ma is vígan Konstantinápolyban élne, ha nem jött volna közbe ez a baleset az ágyúval. A török közvélemény mélységesen felháborodott, a szörnyű haragra gerjedt szultán pedig visszavonhatatlan parancsot adott Münchhausen lenyakazására. Minden bizonnyal a báró ellenségei is kapva kaptak az alkalmon, hogy alaposan befeketítsék őt a szultán előtt. Hiszen mindenkinek vannak irigyei és rosszakarói, akik mindenkor lesben állnak, hogy mikor jön el az alkalom, amikor dögkeselyűk módjára lecsaphatnak áldozatukra.

A szerencsétlen Münchhausennak könnyen a fejébe kerülhetett volna ez a kaland. Szerencsére a szultán főfelesége megkönyörült rajta. A szultána nagyon kedvelte, ezért titokban értesítette őt arról, hogy mit forralnak ellene. Sőt maga rejtette el a szobájában, és ott tartotta, mialatt tiszték és darabontok serege tüvé tette érte a palotát és a várost. Ha elkapják, nem sokat teketóriáztak volna vele. De jaj lett volna a szultánának is!

A következő éjszakán, amikor már kissé alábbhagyott a hajsza, Münchhausen álruhát öltve kiosont a palotából. Baj nélkül ért a kikötőbe, s ott sikerült egy Velencébe tartó olasz hajóra szállnia. Ezúttal sem hagyta el szerencséje, és a kedvező szélben csakhamar újra Európába ért.

Mint már mondtam, erről az élményéről nem szívesen beszél Münchhausen báró, hiszen csak hajszálon múlt, hogy a bakó nem ütötte le a fejét. E rosszul sikerült hőstettel nemigen kérkedik. Pedig nincs miért szégyenkeznie, még ha a háta mögött el is mesélem olykor ezt a kalandját.

Gibraltár sziklavárában

Münchhausent állandóan nógatták fiatalabb és korosabb cimborái, váltsa be végre ígétét, és folytassa vidám és tanulságos története elbeszélését. De Münchhausen sokáig nem volt mesélő kedvében. Körömszakadtáig ragaszkodott régi elvéhez, hogy az ember semmi olyat ne cselekedjék, amihez csepp kedve sincs.

Ám egyszer mégiscsak érkezett a régóta várt este, amikor a báró jól ismert huncut mosolyával válaszolt a baráti kör kérlelésére, s ez már félig-meddig ígétet jelentett. Mindnyájan elhallgattak, és kíváncsi várakozással néztek a házigazdára. Münchhausen kényelmesen hátradőlt a pamlagon, felhajtott egy pohár jóféle bort. Barátait is megkínálta, hiszen sohasem sajnálta vendégeitől az italt. Nem, a bárónál soha senkinek sem száradt ki a gégéje.

Ezután megköszöri a torkát, és mesélni kezdett. A társaság visszafojtott lélegzettel hallgatta.

Gibraltár utolsó ostroma idején véletlenül épp az erődben tartózkodtam. A spanyolok francia szövetségeseikkel megpróbálták bevenni a várat. Jómagam egyszerű látogatóként érkeztem oda a Lord Rodney parancsnoksága alatt Gibraltárba vezényelt élelmiszer-szállító flottával. Nekem, a tapasztalt katonának és tengerésznek nagy élményt jelentett annak megfigyelése, milyen leleményes módon nyernek az angol hajók egérutat az ellenség hajói között, és csempészik be az utánpótlást mind emberben, mind pedig hadianyagban és élelemben, az ostromlott vár kikötőjébe.

Barátomat, Lord Elliotot, az erőd parancsnokát akartam meglátogatni, aki hervadhatatlan babérokat szerzett e sziklavár védelmében. Hanem azt még a legjobb barátaim sem tudják, hogy az én vitézségem nélkül Elliot barátom sohasem jutott volna hazai babérjaihoz.

Amikor a viszontlátásunk felett érzett viharos örömünk valamelyest lecsillapodott, a generális oldalán végigjártam az erődítményt, hogy megismerjem a védőket s a védelmi berendezéseket, és megfigyeljem az ellenség csapatmozdulatait. Az öreg katonák uniformis nélkül is újból katonákká lesznek, ha egy erődbe beteszik a lábukat.

Kitűnő tükrös távcsövet hoztam magammal Londonból. Belepillantván megdöbbenve láttam, hogy az ellenség tüzérei éppen egy harminchat fontos ágyút készülnek elsűtni, pontosan arra a helyre irányozva, ahol álltunk. Ezt azonnal közöltem a tábornokkal, aki belenézett a távcsőbe, és megerősítette állításomat.

Gyorsan kellett cselekednem. A tábornok engedélyével odatolattam a legközelebbi üteg egyik negyvennyolc fontos ágyúját, és magam állítottam be arra a célpontra, amit meg akartam semmisíteni, vagyis az ellenség ágyújára. Higgyétek el, nem dicsekvésből mondom, de a

tüzérségi tudományokban mindaddig senki sem pipált le. Biztos voltam benne, hogy most sem tévesztek célt.

Szemmel tartottam az ellenséget, feszülten figyeltem minden mozdulatát. Amikor láttam, hogy ágyújuk elsütésére készülnek, én is jelt adtam a lövésre.

Az egy és ugyanazon pillanatban kilőtt két ágyúgolyó körülbelül a röppályák felén irtózatosszerű erővel csapódott egymáshoz. A hatás rajtam kívül mindenkit megdöbbsentett. Az ellenség golyója oly hihetetlen sebességgel repült vissza, hogy nemcsak az ágyút elsütő szerencsétlen pattantyúst fejezte le, hanem még más tizenhat ellenséges katonát is, akik a Berberia felé repülő golyó útjában álltak. Amikor a tenger fölé ért, három vitorlás hajó árbocát törte darabokra, és még vagy kétszáz angol mérföldet repült tovább.

Végül egy kunyhó fedelét átszakítva, egy hátán fekvő és tátott szájjal horkoló vénasszony szájába hullott. Még szerencse, hogy nem fulladt meg szegény, mert sehogy sem tudta kiköpni. Kisvártatva hazajött az ura, és megkísérelte, hogy kihúzza a golyóbist a vénasszony torkából. Amikor látta, hogy sehogy sem boldogul vele, megragadta a kalapácsot, és addig kalapálta, amíg bele nem esett a szerencsétlen teremts gyomrába, ahonnan aztán természetes úton távozott el az ágyúgolyó.

A mi márványgolyónk is megtette a magáét. Nemcsak az ellenség golyóját térítette el, hanem pontosan úgy repült tovább, ahogy előre kiszámítottam. Lesodorta talpáról a ránk irányzott ágyút, és oly iszonyatos erővel vágta azt egy közelben horgonyzó spanyol hajó orrához, hogy hatalmas lyukat ütött rajta. A hajó azonnal elsüllyedt. Ezernél több spanyol katona és tengerész veszett a tengerbe.

Szavamra, nem mindennapi teljesítmény ez! Bár az én ötletem volt, be kell vallanom, e siker nem csupán az én diadalom. A véletlen szerencse is hozzám szegődött. Ugyanis később kiderült, hogy a mi negyvennyolc fontos ágyúnk tévedésből dupla adag lőport kapott, így aztán nem csoda, hogy a lövés ritka jól sikerült. Az ellenséges golyóra gyakorolt hatása pedig páratlan volt a maga nemében.

E hőstettem után Elliot tábornok magas tiszti rangot ajánlott fel nekem, és arra kért, maradjak az ostromlott erődben, s vegyek részt annak felszabadításában. Ha hozzám hasonló parancsnokai lesznek - mondotta -, könnyűszerrel megvédi ezt az Angliától oly távol eső régi sziklavárat. Kár volna, ha hiába ontották volna ki a sok drága vért, mely annyiszor mosta már a fontos tengerszorost őrző sziklát.

Én azonban nem akartam ott maradni. Számomra az is elegendő volt, hogy éreztem mindannyiuk háláját, s ebből tudtam, nem mentem hiába Gibraltárba. A tiszteletemre rendezett ünnepi vacsorán mind a generálisok, mind a többi tiszt forrón ünnepeltek.

A vitéz angolokat nagyon megkedveltem, akárcsak azok a honfitársaim, akik életüket is feláldozták Gibraltár védelmezéséért. Ezért úgy döntöttem, hogy mindaddig az erődben maradok, amíg újabb haditettel nem öregbítem vitézi híremet, hogy nevem Gibraltárban örökké fennmaradjon.

Vagy három héttel később elérkezett a cselekvés pillanata. Éjfél után papi öltözékben kiosontam az erődből. Szerencsésen átjutottam az ellenség vonalán, és szépen besétáltam a táborukba. Ott egyenest a parancsnoki sátorba mentem, ahol a főtisztek épp a másnapi ostrom részleteiről tanácskoztak. Reggelre tervezték az erőd bevételét. Papi öltözékem minden gyanútól megvédett, így az egyházi személyt megillető tisztelettel övezve, kihallgathattam tervüket.

Ezután mindnyájan nyugovóra tértek. Én is, de csak látszólag. Nemsokára az egész tábor horkolt. Az örök is. Ezt látván, tüstént nekiláttam a nehéz munkának: minden ágyút leemeltem a talpáról. A legkisebbeket, a huszonnégy fontosakat éppúgy, akár a legnagyobbakat, a negyvennyolc fontosakat. Bizony keserves munka volt! Amint később megtudtam, az ellenség háromszáznál több ágyút állított fel Gibraltár alatt! Másnap kellett volna rommá löniük az erődöt. De én megghiúsítottam a tervüket, mert ágyúikat egymás után leszereltem a talpukról, és vagy hárommérföldnyi távolságra a tengerbe hajítottam.

Bátran állíthatom, ez volt életem legkeserveesebb munkája, amit ráadásul segítség nélkül, egymagam vittem véghez néhány óra leforgása alatt, a vaksötét éjszakában. Ennyi ágyút megsemmisíteni egy tüzérezrednek is becsületére vált volna.

Bizony, ennél csak az volt számomra keserveesebb, amikor a törökök átkozott óriás ágyújával kellett átúsznom a tengerszorost. Ne csodálkozzatok azon, hogy most erre is kitértem, hiszen jól tudom, múltkoriban épp erről beszéltem a hátam mögött.

Amikor végeztem az ágyúcsövekkel, a tábor közepére hurcoltam az ágyútalpakat. Hogy ne üssek zajt a kerékörgéssel, kettőt-kettőt a hónom alá kapva cipekedtem. Majdnem akkora rakás lett belőlük, mint a gibraltári szikla. Ezután tüzet csiholtam egy negyvennyolc fontos ágyúgolyó repeszdarabja és egy kovakő segítségével, és meggyújtottam a gyújtózsínort, amellyel egykettőre lángra lobbantottam a hatalmas máglyát.

Minden fellelhető társzekeret is felhajítottam a nagy kupac tetejére. A leggyúlékonyabb tárgyakat gondosan alul helyeztem el, így aztán a hatalmas máglya pillanatok alatt nagy lánggal égni kezdett.

Hogy gyanúba ne kerüljek, magam kiáltottam tüzet. Kiabálásomra talpon termett a tábor. Természetesen rám senki sem gyanakodott. A régi cselhez folyamodtam, amely azt tanácsolja a tolvajoknak, hogy tolvajt kiáltsanak.

Cselem bevált. Az egész tábor tótágast állt, mindnyájan azt hitték, az angolok megvesztegették az örököt, s azok hét-nyolc ezredet engedtek be az erődből.

Az a vélemény alakult ki, hogy csak ilyen nagy katonai erő pusztíthatta el a spanyol tüzérséget.

Az angol történészek sok kitűnő művet írtak Gibraltár sikertelen ostromáról. Mindnyájan megemlítik, hogy a spanyol táborban pusztító óriási tűzvész mérhetetlen károkat okozott az ellenségnek. De hogy hogyan és miért keletkezett a tűzvész, egyik sem tudta kideríteni. De hát honnét is tudhatták volna, hiszen erről az éjszakai kalandról mindmáig mélyen hallgattam. Még Elliot barátomnak sem beszéltem róla. Felesleges tudnia, hogy nekem köszönheti az ellenséges tábor megsemmisülését. Igen, az én éjszakai kiruccanásom mentette meg Gibraltárt.

Maga Artois gróf, az ostromló seregek parancsnoka is annyira berezelt, hogy kíséretével együtt hanyatt-homlok futásnak eredt. Egyfolytában tizennégy napig futottak, és csak Párizsban álltak meg.

A tűzvész okozta páni rémület következtében három hónapig egyikük sem tudott enni és inni, így, akár a kaméleonok, csak a pusztá levegőből éltek.

Körülbelül két hónappal később egy bomba repült be a nyitott ablakon át abba a szobába, amelyben Elliot tábornokkal reggeliztem. Nem tudom, említettem-e nektek, hogy azon a bizonyos éjszakán csak az ágyúk összeszedésére jutott időm, a mozsárágyúk mind ott

maradtak. A bomba az asztalra hullott. A generális ijedtében kirohant a szobából, más is ezt cselekedte volna a helyében. Hiába, ilyenek vagyunk: legtöbbször csak a háború után lesz hőssé! Tudtam, hogy baj lehet abból, ha én is nyakamba kapom a lábam. Nem vesztettem el a fejemet, fogtam a bombát, és mielőtt még felrobbanhatott volna, felrohantam vele a szikla csúcsára. Az ellenség tábora mögött nyüzsgő embereket pillantottam meg egy partközeli dombon. Szabad szemmel nem láttam jól, min buzgólkodnak, ezért zsebemből elővettem a messzelátómat. Elborzadtam a látottakon. Két tisztünk - egy tábornok és egy ezredes -, akikkel előző este még együtt ültünk az asztalnál, és akik az éjszaka leple alatt kémkedni az ellenség táborába lopóztak, a spanyolok kezébe kerültek. Épp az akasztófára akarták felhúzni őket.

A nagy távolság miatt pusztán kézzel nem tudtam volna közéjük hajítani a bombát. Szerencsére eszembe jutott, hogy a bibliai Dávid király parittyája a zsebemben lapul. Az, amellyel hajdan legyőzte Góliátot. Elővettem, és a híres parittyával az ellenség sorai közé röpítettem a bombát. A földet érés pillanatában felrobbant, és a mi két angol tisztünk kivételével mindenkit megölt. Tisztjeink csak azért maradtak életben, mert szerencsájukra már ott lógtak a magas bitófán. A bomba egy repeszdarabja az akasztófa felé vágódott, mire az kártyavárként összedőlt. Barátaink a földre huppantak; örültek, hogy immár nem kalimpál lábuk a levegőben, aztán álmélkodva körülnéztek, mert sehogy sem értették, minek köszönhetik megmenekülésüket. Csodálkozva látták, hogy öreik, hóhéraik mind egy szálra holtan hevernek, majd észbe kaptak, és sietve kioldották egymást kényelmetlen kötelékeikből. Ezután a partra futottak, ott beugrottak egy spanyol halászcsonakba. A csónak gazdáját, egy halászt arra kényszerítették, hogy azonnali módon egy közelben cirkáló angol hadihajóhoz evezzen velük.

Alighogy mindezt elújságoltam Elliot tábornoknak, már be is állított az akasztófától megszabadult két bajtársunk. Nosza, lett nagy öröm és véget nem érő ünnepség; hogy elmeséljem, hét nap is kevés.

Dávid király parittyája

Látom rajtatok, barátaim, kíváncsiak vagytok rá, hogyan jutottam olyan nevezetes kincshez, mint Dávid király parittyája. Nos, azzal kell kezdenem, hogy Uriás özvegye, Bethsabé özanyám volt. Amint azt talán ti is tudjátok, Dávid királyt egy ideig gyengéd szálak fűzték hozzá. Ám idővel - bizony, ilyesmi gyakran megesik - a király elhidegült a grófnőtől. Mert Bethsabé grófnő volt, ugyanis Dávid király röviddel férje hősi halála után grófi rangra emelte őt, és bőkezűen gondoskodott arról, hogy rangjához illő ékszereket viselhessen.

Történt egyszer, hogy egy rendkívül fontos kérdésben semmiképp sem tudtak dűlőre jutni. Ebből kifolyólag alaposan összekaptak. A kérdés így hangzott: „Hol építette Noé a bárkáját, és hol állt meg vele az özönvíz után?” Mindketten saját igazukat védték. Persze így valóban nem vergődhetek zöld ágra, mert mindegyik a maga igazát hajtogatta. Ősapám kiváló régésznek tartotta magát, özanyám viszont a Történelmi Társulat elnöknője volt. Így nem csoda, hogy a közöttük kirobbant heves vita egyre nagyobb méreteket öltött.

Emellett Dávid király - miként sok nagyúr és általában a kisemberek többsége - nem tűrte, hogy bárki is szembeszálljon a véleményével, és feleseljen vele. Uriásné úrasszony pedig igazi nő volt, és nem tudta elviselni, hogy ne neki legyen igaza, így aztán elváltak.

Ősanyám gyakorta hallotta, hogy Dávid király parittyáját ritka kincsként emlegetik, ezért amikor elhagyta Dávid királtságát, titokban a parittyát örök emlékül magával vitte.

De mielőtt még átléphette volna az ígéret földje határát, a királyi palotában felfedezték a nagy értékű parittyá eltűnését. Tüstént Uriásné asszony után menesztették a királyi testőrség hat katonáját, akik a leggyorsabb paripákon vágattak utána.

Csakhogy ősanyám rendkívül ügyes és erős asszony lévén, sok mindenhez értett. Többek között a parittyához is. Ráadásul olyan kiválóan kezelte, hogy a hozzá legközelebb merészkedőt, akiben túltengett a becsvágy, és mindenképp jutalomra és arany érdemjelre vágyott, éppúgy eltalálta, mint hajdan Dávid Góliátot. Amikor az üldözők látták, hogy társuk holtan fordul le a lóról, nagy bölcsen arra a meggondolásra jutottak, számukra most elsőrendű kötelesség e tragikus eset bejelentése az arra illetékes hatóságnál. Őgrófnősége pedig akként vélekedett, hogy mielőbb túl kell lennie árkon-bokron, ezért váltott lovakkal nyargalt Egyiptomba. Hamarosan meg is érkezett a fáraó udvarába, ahol befolyásos barátai voltak.

Elfelejtettem megemlíteni: ősanyám talpa alatt annyira égett az ősi föld, hogy gyermekei közül csupán legkedvesebb fiát tudta magával menekíteni. Egyiptom a termékenység és a bőség földje, itt e fiúnak később még számos fiú- és leány testvére született. De Dávid király híres parittyáját Bethsábé természetesen Dávid fiára hagyta, így aztán a parittyá családom birtokában maradt, és apáról fiúra szállt.

A parittyá egyik örököse ük-ük-ükapám volt, aki mintegy kétszázötven évvel ezelőtt élt. Angliai útja során egy Shakespeare nevezetű költővel találkozott. Őszinte, mély barátság alakult ki közöttük. A költő nemcsak kitűnő költeményeket és nagyszerű színpadi műveket írt, egyben remek orvvadász is volt. Most viszont büntetésképpen az ő írásait orozzák el az angolok és a németek.

A költő gyakran kölcsönkérte ősömtől a parittyát. Egyszer aztán egy nagy hatalmú lord birtokán annyi vadat ejtett el, hogy csak üggyel-bajjal került el az akasztófát.

Szerencsétlen Shakespeare-ünket börtönbe vetették, kezére-lábára béklyót vertek, és alaposan megkínózták. Ki tudja, mi lett volna vele ükapám nélkül. De ő nem hagyta cserben barátját, és hallatlan furfanggal kiszabadította.

Akkoriban Erzsébet királynő uralkodott Angliában. Már élete utolsó éveit taposta, és mindentől megcsömörlött. Kiváltképpen a mindennapi apró-cseprő, szóra sem érdemes gondoktól irtózott, mint például az öltözködés, vétkezés, táplálkozás és a többi. Mindezeket elviselhetetlen nyűgnek érezte. Ükanyámnak remek ötlete támadt, azt javasolta a királynőnek, alkalmazzon hasonmást, aki mindenkor helyettesítheti, ha őfelsége terhesnek találja, hogy magával törődjék.

Kíváncsi vagyok, barátaim, kitaláljátok-e, mit kért mindezért cserébe az én ükapám? Talán már rá is jöttetek. Igen, Shakespeare szabadon bocsátását.

Ezenfelül a királynő még busásan meg akarta jutalmazni ükapámat, de az semmi egyebet nem fogadott el tőle. Jóságos ősöm annyira megszerette a nagy költőt, hogy a fele életét is szívesen odaadta volna érte, csak hogy segítsen rajta. Bizony az effajta barátságok rendkívül ritkák.

Atyám útja a tenger alatt

A nagy becsben tartott családi parittyát röviddel gibraltári utam előtt ajándékozta nekem jó atyám. Egy rendkívül érdekes történetet is elmesélt e nevezetes szerszámról. Ezt a hihetetlen történetet baráti köre is jól ismerte. Hitelességében még álmában sem kételkedett senki, mert

atyám őszintesége és igazmondása mindenki előtt közismert volt. Most úgy mondom el nektek, ahogy ő szokta volt elmesélni.

Gyakran utazgattam Angliában - mondta atyám. - Egy alkalommal Harwich városa közelében a tengerparton sétáltam.

Hirtelen - honnét, honnét nem - egy megdühödött tengeri csikó rontott nekem. Csak a parittyám volt a kezem ügyében, ám olyan ügyesen röpittem a kavicsokat a szemébe, hogy nyomban megvakult. Miért, miért nem, az a gondolatom támadt, hogy a csikót meg kell lovagolnom. Megsarkantyúztam, és a tengerbe ugrattam vele. Engedelmeskedett, mert megvakulása pillanatában egyszeriben meg is jámborodott, és nyoma sem maradt előbbi vadságának. Zabla helyett a parittyát tettem a szájába, és most már könnyedén nyargaltam be vele a tengert.

Mintegy három óra múlva értük el a csatorna túlsó partját. Körülbelül harminc tengeri mérföldet tettünk meg. Hollandiában hétszáz dukátért eladtam megszelídült csikómat a Három Kehely kocsmárosának, aki aztán jó pénzért csodaállatként mutogatta, és ebből nemsokára meg is gazdagodott. A végén megfestette a tengeri paripa képét. Ez a kép került bele Buffon természettudós híres könyvébe is. Ha fellapozzátok, ti is megtaláljátok.

Csodálatos utazásomnál csak rendkívüli megfigyeléseimet tartom csodálatosabbnak, melyekre tenger alatti lovaglásom során tettem szert - folytatta elbeszélését atyám. - A meglovagolt állat ugyanis úszás helyett hihetetlen gyorsasággal nyargalt a tengerfenék fővényén, s közben milliónyi halat üzött maga előtt.

E halak egyike-másika rendkívül különös volt. Még sohasem láttam hozzájuk hasonlót, sőt még létezésükről sem hallottam. Egyesek testük közepén viselték égő lámpásként világító fejüket, mások viszont farkukra nőtt fejjel ejtettek bámulatba. Megint mások szépen körben üldögéltek, és közben csodálatosan daloltak. És láttam olyanokat is, amelyek vízből építették oszlopcsarnokos gyönyörű kristálypalotáikat. Építményeik első pillantásra úgy tűntek, akárha lángból készültek volna, a szivárvány színeiben vibráltak, és csodálatosan hullámzottak.

Íme - mondta -, e teremtmények még a vizet is egyesíteni tudják a tűzzel!

E vízi paloták számos termében a kis halakat nevelték. A halak nevelési elve látszatra nagyon hasonlított a mi iskoláinkban és nevelőintézeteinkben alkalmazott módszerekhez, amelyeket mindannyian jól ismerünk, hiszen eredményeit a saját bőrünkön tapasztaljuk. Hogy mivel tömték tele a halak fejecskéit, nem tudom, hiszen a halak beszédét éppúgy nem értem, akár a madarak dalát vagy a tücskök ciripelését, de biztosra veszem, hogy a mi nevelési elveink megalkotója maga is a tenger fenekén utazott, akárcsak én, és gondolatait inkább a vízből, semmint a légből merítette. Nos, ebből is láthatjátok, hogy még mennyi a felfedezetlen és kiaknázatlan lehetőség a világon.

Ezután szinte az Alpokkal vetekedő magasságú tenger alatti hegyekre hágtunk. A sziklás meredélyeken sokféle fa nőtt. Volt, amin rák, volt, amin homár vagy osztriga termett, kagylók, tengeri csillagok és egyéb állatok társaságában. Ezek egyike-másika oly hatalmas példány volt, hogy közönséges társzékér aligha tudta volna elszállítani, de a kisebbje is akkorára nőtt meg, hogy felemelésébe a legerősebb ember is beleizzadt volna. Amit a víz a partra sodor, s ami onnét a piacokra kerül, csak silány hulladék, s nem ér többet a szél leverte rothadt és férges gyümölcsnél.

Szemre a homárfák látszottak a legsűrűbbeknek, a rák- és osztrigafák pedig a legmagasabbaknak. Csodálkozva állapítottam meg, hogy a kisebb csigák az osztrigafák tövével sarjadó

bokrokon teremnek, s hogy e csigabokrok - akár a tölgyet befonó borostyán - a magasba törő osztrigafákra kúsznak.

Egy elsüllyedt hajó különös jelenség okozója lett. Minden bizonnyal egy, háromölnyire a tenger felszíne alatt meredező sziklának ütközött, s ez okozta katasztrófáját. De süllyedés közben felborult, és alászálltában magával sodorta egy homárfa rügyeit. Ezek aztán egy lejjebb álló rákfára hullva, a rákokkal kereszteződve új gyümölcsöt eredményeztek, mely egyformán hasonlított rákhoz és homárhoz. E ritkaságból legalább egyet magammal akartam hozni emlékül. De egyrészt csak ügyel-bajjal férközhettem volna hozzá, másrészt pedig tengeri Pegazusom egy istennek sem akart megállni. Utunk nagyobb felén már túljutottunk, s épp egy igen mély völgyben jártunk vagy ötszáz ölnyi mélységben, és félni kezdtem, hogy lélegzetvétel nélkül nem bírom ki sokáig. Helyzetem egyébként sem volt túlzottan kényelmes. Gyakran találkoztam felénk úszó tátott szájú óriás halakkal, s minden jel arra vallott, hogy le akarnak nyelni bennünket. Szegény szerencsétlen csikóm vak volt, így csupán ügyességemnek és óvatosságomnak köszönhattük megmenekülésünket. E rosszindulatú haluraságok pedig más elemózsia után nézhetek.

Atyám szerencsés kimenetelű tenger alatti kalandja a holland partoknál ért véget. A tengeri csikó a zablaként használt parittyát összevissza harapdálta, így atyám többé már nem is használta. Jómagam is csak egyszer vettem elő, és pedig amikor Gibraltárban a fel nem robbant bombát az ellenség közé parittyáztam, s ezzel két bajtársamat mentettem meg a bitófától, így ment tönkre Dávid király híres parittyája, legértékesebb családi örökségünk. De le kell szögeznem: nagyszerű érzés bajba jutott barátaink megsegítése, s újfent csak örülök annak, hogy parittyám utolsó fegyverténye két barát életét mentette meg. Sajnos ezzel végképp megrongálódott, nagyobb részét a bomba magával is röpítette a spanyolokhoz.

A kezemben maradt kicsi darabot családi irattárunkban helyeztem el, legértékesebb emlékeink közé.

Egy angol ágyú csövében

Ezután már nem sokáig időztem Gibraltárban. Láttam, hogy az ellenség többé nem veszélyezteti az erődöt, s mert véleményem szerint eleget tettem Gibraltárért, odébbálltam.

Visszatértem Angliába, ahol életem legkülönösebb kalandját éltem át.

Londonban személyesen akartam felügyelni hamburgi barátaimnak szánt küldeményeim behajózására. Elmentem hát a kikötőbe. A rakodás végeztével a Toweron, vagyis a londoni várbörtönön át indultam haza. A déli nap szörnyen perzselt, a hőség elbágyaszott, egyébként is nagyon elfáradtam. Gibraltárban újból visszavedlettem katonává, s a katonaélethez hozzátartozik az ágyúk meghitt közelsége, így nem sokat teketóriáztam, hanem bemásztam egy nagy ágyú csövébe, hogy annak hűvösében kissé kifújjam magam, és némileg felüdüljek. Karomra hajtottam a fejem, és már aludtam is, akár a bunda.

Sajnos egyvalamiről megfeledkeztem, mégpedig őfelsége az angol király születése napjáról. Ezen a napon az a szokás, hogy déli egy órakor minden ágyút elsütnek, díszlövést adnak le az uralkodó tiszteletére. Miután az ágyúkat már reggel megtöltötték, persze csak fojtásra, senki sem bukkant rám, a hétalvóra.

Pontban egy órákor aztán megtörtént a baj: eldőrdültek a díszlövések, s én a londoni tetők felett átrepültem a folyó túlsó partjára, ahol egy messzi szérúskertben pottyantam le, egyenest egy szénaboglyába.

A repülés és zuhanás következtében elvesztettem az eszméletemet. Testem mélyen befűrödött a boglyába. Öntudatomat csak három hónap múlva nyertem vissza, amikor is hirtelen felszökött a széna ára, és a majorság kapzsi bérlője nyereszkesedési céllal piacra akarta dobni tartalékait.

A szénáskert végében magasodó legnagyobb boglyában feküdtem. A szekerekre rakodást épp ennél a boglyánál kezdték. Öntudatlan álmomból a béresek hangoskodása vert fel. Még mindig nem tértem teljesen magamhoz, s bár fogalmam sem volt, hol vagyok, mégis el akartam párologni. Feltápáskodtam, és a következő pillanatban egyenest a bérlő nyakába estem.

Minden porcikám ép maradt, ám zuhanó testem súlya eltörte a szerencsétlen nyakcsigolyáját, így akaratlanul halálát okoztam. Képzeltetek rémületemet. Csak akkor nyugodtam meg, amikor megtudtam, hogy nála gonoszabb uzsorást még nem hordott hátán a föld. Terményeit inséges időkben uzsoraáron adta el, s ezáltal tetemes vagyona tett szert, míg mások koldusbotra jutottak. Épp ezért váratlan halála miatt senki sem búsult, sőt mindenki valóságos jótéteménynek érezte elmúlását. Az emberek hálából szinte a tenyerükön hordtak.

Gondolhatjátok, mennyire elképedtem, amikor megtudtam, hogy három teljes hónapot átaludtam. Gyorsan visszazökkentem három hónap előtti gondolatmenetembe, és sietve visszatértem Londonba, hogy megnyugtassam értem aggódó barátaimat. Ők aztán ámulatból bámulatba esve nem győztek csodálkozni azon, hogy a legteljesebb épségben látnak viszont. Holott egy negyedestendőn át hírt sem hallottak felőlem, azt sem tudták, élek-e, halok-e, s már épp tűvé akarták tenni értem az angol szigetországot.

Nos, drága barátaim, mielőtt tovább mesélném szárazföldi és tengeri kalandjaimat, azt ajánlom, koccintsunk: kedves egészségetekre!

Fenn a magas északon

Bizonyára hallottatok már Phipps kapitány - mai nevén Lord Mulgrave - utolsó felfedező útjáról. Északi-sarki expedícióján sok-sok újat fedezett fel Földünk örök jég borította, ismeretlen tájain.

Phipps kapitányt barátjaként kísértem el erre az útjára. Amikor hajónk az északi szélesség oly magas fokán járt, amerre még sohasem jutott el hajó, elővettem látcsövemet - amelyről már meséltem nektek gibraltári kalandom során -, és többé le sem tettem a kezemből. A látcső mindig nélkülözhetetlen az utazó számára. Erre gondoltam, és alaposan körülnéztem.

Egy napon tőlünk vagy félmérföldnyi távolságban főárbcrudunknál is magasabb, hatalmas úszó jéghegyet pillantottam meg. Tetején két jól megtermett jegesmedve viaskodott egymással.

Kaptam a puskám, és a jéghegyhez eveztem. Keserves kinnal kapaszkodtam fel a meredek jégfalon a hegy tetejére, és csak akkor eszméltem vállalkozásom veszélyes voltára, amikor már megvettem odafenn a lábam. Közben hol mély szakadékokat kellett átugranom, hol pedig a tükörsima jégen evickéltem. Bizony többet csúsztam hátra, mint előre.

Végül mégis lőtávolon belül kerültem a medvékhez. Ám most láttam csak, hogy amit medveharcnak hittem, valójában pajkos medvejáték. Gyorsan kiszámítottam, mennyit ér a két, ökör nagyságú medve bundája, de amint a vállamhoz emeltem a puskámat, jobb lábam megcsúszott, és elvágódtam.

Csak fél órával később tértem magamhoz, de még akkor is zúgott a fejem, akár a méhkas. El sem tudjátok képzelni, mennyire megrémültem, amikor kinyitottam a szemem, és azt láttam, hogy az egyik fenevad a karmaiban tart. Hátamra fordított, és új bőrnadrágom szíját a foga közé szorítva cipelni kezdett. Felsőtestem a hasa alá került, lábam a levegőben kalimpált. Isten tudja, mi lett volna velem, ha nem sikerül kikotornom vadászkeszemet a zsebemből. Ezt ni, amelyik itt hever előttem az asztalon! Egyetlen nyisszantással három lábujját vágtam le a hátsó lábáról. Erre nagyot üvöltött, és nyomban elengedett. Én felpattantam, és rásütöttem a puskámat. Immár nem tudta megmenteni az irháját, összerogyott és kimúlt.

Lövésemmel örökre elaltattam a fenevadat, de sajnós egyben fel is ébresztettem a jéghegyen alvó többi jegesmedvét. Eddig sejtelmem sem volt róla, hogy ennyi állat tanyázik itt. De most, hogy százszámra rohantak felém - mint már annyiszor életemben -, furfangom lett egyedüli megmentőm.

Hirtelen megnyúztam a medvét, és gyorsan belebújtam a bundájába. Fejemet a mackó feje helyére dugtam.

Cselem sikerült. Alig bújtam a medvebőrbe, máris ott tolongott körülöttem a medvehorda, morogva körülszaglászta, de nem bántottak. Nyilván testvéruknek tekintettek. Mégis hol a hideg futkosott a hátamon, hol pedig a forróság öntött el.

Medvebőrbe bújt természetem kisebb volt náluk, így inkább bocsnak hihettek. Amikor mindnyájan végigszaglászta, félelmem elmúlt, mert tudtam, befogadtak. Mindenben utánozni kezdtem őket. De morgásban, üvöltésben és dulakodásban alulmaradtam. Ám én a medvebőrben is a minden hájjal megkent ember maradtam, s egyre csak azon törtem a fejem, hogy e barátságot kihasználva a magam malmára hajtsam a vizet.

Nem tépelődtem sokáig, késemmel hátulról szép sorjában leszúrtam őket. Hangtalanul estek a lábamhoz. Könnyű munka volt, mert - bár látták eleső testvéreiket - nem fogtak gyanút. Bezzeg ha tudták volna, miben mesterkedem, a bestiák cafatokra marcangoltak volna!

Amikor valamennyit megöltem, világgyőző hősnek hittem magam. Győzelmem után visszatértem a hajóra. Phipps kapitányt megkértem, bocsássa rendelkezésemre a legénység egyharmadát, hogy segítségükkel megnyúzhassam a hatalmas zsákmányt. Néhány óra leforgása alatt végeztünk a nagy munkával. A frissen nyúzott medvebőröket a sonkákkal együtt felhordtuk a hajóra. A kapitány és tisztjei ámulattal bámulták a hihetetlenül gazdag zsákmányt.

Hajónk rakományával megfordult, és lassan közeledett az angol partokhoz. Miután szerencsésen megérkeztünk, néhány sonkát elküldtem a kapitány nevében az admirális lordjának, valamint a kincstár első lordjának. Természetesen a lordmajorról és kedves barátaimról sem feledkeztem meg.

A megajándékozottaktól hálás köszönőleveleket kaptam. A londoni városatyák egyszer s mindenkorra meghívtak a lordmajor-választás napján rendezett szokásos díszebédre.

A medvebőrökkel az oroszok cárnőjét ajándékoztam meg, hogy belőlük bundát csináltasson magának és udvartartásának. Őfelsége saját kezével írt levélben mondott nekem köszönetet. A levelet külön-futárral küldte el. Amikor elolvastam, majd hanyatt estem: a cárnő arra kért, fogadjam el a kezét és vele fele trónját. Ezt a kitüntető kegyet a legudvariasabb formában, de határozottan visszautasítottam, mert sohasem óhajtottam cárrá lenni. A futárnak viszont

választ kellett vinnie, így hát vele küldtem el a levelet. Nemsokára újabb levél érkezett a cárnőtől. Ebben ismét bizonyosságát adta irántam táplált szenvedélyes érzelmeinek. Később bevallotta főkamrásának, Dolgorukij hercegnek, hogy súlyos betegségének egyedüli oka az én elutasító válaszom.

Bevallom, fogalmam sincs, miért rajonganak értem a hölgyek. De az uralkodónók közül nemcsak a cárnő vetett rám szemet, mások is akadtak, akik kezüket és trónjukat felajánlották.

Visszatérésünk után nem egy rosszakarónk híresztelte, hogy Phipps kapitány valójában nem is vitorlázott oly messze északra a Jeges-tengeren, amint azt jelentette. Természetesen felfedezései jelentőségét is megkísérelték kisebbíteni. Kötelességemnek tartom, hogy megvédjem becsületét. A valóság az, hogy hajónk nagy utat tett meg a sarkvidék felé, és csak azért fordult vissza a Spitzbergákon túl, hogy az általam elejtett töméntelen zsákmánnyal hazatérjen. A jeges széllel így is keményen kellett küzdenünk, és nagyon kockázatos lett volna az egyre szaporodó hatalmas jéghegyek között még északabbra vitorlázunk.

A kapitány gyakran hangoztatta, mennyire fájlalja, hogy kimaradt a medveadászatból, s így minden érdem és dicsőség egyedül az enyém. A vadászat napját csak „medvebundás” napnak emlegette, és csöppet sem titkolta irigységét, így nem csoda, hogy többször megkísérelte bravúrom lekicsinylését. Ezen természetesen összeszólalkoztunk, és még ma is meglehetősen hűvös közöttünk a viszony.

Gondoljátok csak el, azt szokta a fejemhez vágni, nem nagy dicsőség medvebőrbe bújva lemészárolni a medvéket, ő a helyemben álcázás nélkül állt volna elébük, s mégis mackónak vélték volna.

Bizonyára elismeritek, hogy ilyen kényes kérdésben bárkivel is nehéz vitába szállni, hát még egy valódi lorddal.

Kelet-indiai utam

Nemsokára ismét tengerre szálltam. Ezúttal a híres Hamilton kapitánnyal Kelet-Indiába vitorlázunk. Nagyszerű vadászkutyámat, Trayt is magammal vittem. Bátran állíthatom, többet ér, akár egy vele azonos súlyú aranytömb. Kutyám még sohasem okozott nekem csalódást.

Egy napon, amikor a tengerészek becslése szerint még legalább háromszáz mérföldnyire hajóztunk a szárazföldtől, kutyám izgalomba jött, és vadat jelzett. Rendkívül meglepődtem, senkinek sem szóltam, de egy teljes órán át nem vettem le a szemem a kutyámról. Végül mégis beszéltem a kapitánnyal, s közöltem vele, hogy derék ebem jelzése szerint földnek kell lennie a közelben. Harsogó nevetés volt a válasz. A matrózok hasa rengett a röhögéstől. Amikor látták, hogy ez nem hoz ki a sodromból, még jobban nevettek. Én szentül hittem a kutyámnak.

Jó darabig vitatkoztam a tisztekkel, különösképp a kapitánnyal. Szó szót követett, s a végén odavágtam a kapitánynak: inkább kutyám vadászösztönében hiszek, semmint a tengerészek műszereiben és távcsöveiben.

- Fogadjunk száz guineába - rikkantottam, ennyi volt minden vagyonom -, hogy fél óra múlva vadra bukkanunk!

A jámbor kapitány nem sértődött meg, továbbra is nevetett, és megkérte Crawford urat, a hajóorvost, számolja meg a pulzusomat, mert nyilvánvalóan félrebeszélék. Az orvos megvizsgált, majd határozott hangon kijelentette, kutya bajom sincs.

Ezután sügni-bügni kezdett a kapitánnyal. Hallásom kitűnő, így minden szavukat jól hallottam.

- Szegénynek hiányzik egy kereke - mondta a kapitány -, ezért nem fogadhatok veled.

- Ön téved - válaszolta az orvos -, egészséges, akár a makk. - De kutyája szimatát többre becsüli a hajóstisztek eszénél. Szavamra, én alaposan megleckéztetném, épp ezért fogadnék veled! Megérdemelné, hogy elveszítse az aranyait, legalább észhez térne, és többé nem fitymálná le a tengerészek tudását.

- Nem, ez nem lenne tisztességes eljárás a részemről - rázta meg fejét a kapitány. - De üsse kő, nem bánom! Viszont ha megnyerem a fogadást, visszaadom az aranyait, hadd lássa, kivel van dolga!

Beszélgésük alatt Tray nem mozdult mellőlem. Pontosan úgy állt, mint amikor vadat szimatol. Bízom kitűnő ösztönében. Nem, a fogadást most már állni akartam, ezért ismét felajánlottam a száz guineát, ami ugyancsak csinos summa. A kapitány megkötötte velem a fogadást.

Éppen paroláztunk, amikor fülünkhöz hatolt a matrózok kiáltozása. Néhányan ugyanis leengedték a mentőcsónakot a hajó faránál a tengerre, hogy halásszanak, s máris zsákmányra akadtak. Méghozzá egy hatalmas cápára! Amikor felvontatták a fedélzetre, Tray kutyám nyugtalansága fokozódott, mert közelben érezte a vadat. De kívülem senki sem hederített rá.

Az emberek tüstént hozzáfogtak a cápa felbontásához. Felhasították a hasát, és gondoljátok csak el, hat pár eleven fogolymadarat találtak a gyomrában! A szerencsétlenek már nyilván régóta raboskodhattak ott, mert az egyik tyúk épp öt tojáson ült. Az egyik tojásból abban a minutumban kelt ki a kicsi fogolycsibe, amikor a cápa hasát felnyitották.

A hajó macskája ugyanakkor hozta világra kölykeit, ezért a csibét a kiscicákkal együtt neveltük fel. Az öreg macska éppúgy szerette, akár a saját kölykeit, és csak akkor bosszankodott, amikor a fiatal fogoly túl messzire repült tőle.

Összesen négy tyúkocskánk volt a fedélzeten. Ezek gyakran kotlottak, így bőven jutott ízletes fogolypecsenyé az asztalunkra.

A csontokat mindig Tray kutyám kapta jutalomképpen. És mert neki köszönhettem, hogy megnyertem a fogadást, és száz arannyal gyarapodtam, ünnepnapokon mindig külön pecsenyét süttettem számára.

Másodszor a Holdon

Talán még emlékeztek rá, barátaim, egyszer már elmeséltem nektek, hogy amikor Törökországban tartózkodtam, hogyan hoztam le ezüstszekercémet a Holdból. Másodszor sokkal kényelmesebb módon jutottam fel a Holdra, és meglehetősen hosszú időt töltöttem odafenn, így alkalmam nyílt rá, hogy alaposan körülnézzek. Most hallgassátok meg második holdutazásom kalandos történetét. Amennyire csak emlékezetem engedi, az igazsághoz híven beszélek el mindent.

Egy távoli rokonomnak rendkívül hóbortos ötlete támadt: meg akarta keresni az óriásokat, mert úgy vélte, létezniük kell valahol a világon olyan embereknek, mint amelyeneket Gulliver Brobdingnag királyságában látott, így hát felfedező útra indult, és megkért, tartsak velem.

Gulliver kalandjait csupán fantáziadús mesének tartottam, s éppoly kevésbé hittem Brobdingnag létezésében, mint akár Eldorádóében. De mivel rokonom reám kívánta hagyni vagyonát, akarva, nem akarva, teljesítenem kellett kívánságát. Azt hittem, ide-oda hajókázunk majd az ismeretlen tengereken, aztán szépen hazatérünk.

Nos, felszedtük a horgonyt, és különösebb kalandok nélkül, szerencsésen eljutottunk a Csendes-óceánra. Egyetlen szokatlan jelenséggel találkoztunk: láttunk repülő nőket és férfiakat, akik a levegőben divatos táncokat lejtettek, és mesteri bukfenceket hánytak. Egyébként semmi említésre méltó esemény nem történt.

Hajózásunk tizennyolcadik napján, amidőn Otaheiti szigete mellett vitorlázunk el, orkán támadt, és legalább ezer láb magasba röpítette hajónkat a tenger tükre fölé. A magasban száguldó szelek feldagasztották vitorláinkat, és hihetetlen sebességgel sodorták tova hajónkat. Hat hétig szálltunk így a felhők felett, amikor végre fényes, gömbölyű szárazföldet pillantottunk meg. Valamiféle szigetnek látszott. Hamarosan megfelelő légi kikötőre akadunk. Hajónkat odakormányozva kikötöttünk. Csodálkozva láttuk, hogy lakott helyre értünk. Még jobban csodálkoztunk, amikor mélyen alattunk egy másik szárazföldet pillantottunk meg, városokkal, fákkal, folyókkal, tavakkal és hegyekkel. Úgy tűnt, hogy a mélyben földünket látjuk, amit elhagytunk.

Bizonyára sejtitek már, hogy a fényes sziget, ahol kikötöttünk, a Hold volt. Nemsokára csodálkozva meredtünk az élénkbe kerülő emberekre, akik óriási, háromfejű keselyűkön lovagoltak. Első pillantásra legjobban e keselyűktől ijedtünk meg. Hogy valamelyes fogalmatok legyen e hatalmas madarak méreteiről, elmondom, hogy kitárt szárnyuk hossza hatszor akkora volt, mint leghosszabb vitorlakötélünk.

Ahogy mi a Földön lóháton közlekedünk, a Holdon lakók keselyűkön lovagolnak.

Azon már szinte meg sem lepődtünk, hogy háborúba csöppentünk bele. Ugyanis a Holdkirály épp hadat viselt a Nap ellen. Mihelyt tudomást szerzett jelenlétemről, őfelsége azonnal tisztí rangot ajánlott fel hadseregében, amit köszönettel visszautasítottam, mert egyszerű magánemberként kívántam körülnézni a holdbéli birodalomban.

A Holdon minden rendkívül nagy volt. Példának okáért a házi légy majdnem akkora, mint nálunk egy birka.

Engem, az öreg katonát elsősorban a holdbéli hadsereg érdekelt. A Hold lakóinak legelterjedtebb fegyvere - a retek. Hajítódárdaként használják. Akit egy jól irányzott retek leterít, alulról szagolja az ibolyát. Pajzsukat a gombák kalapjából készítik a fegyverkovácsok. A retekidény végével sincs náluk fegyvernyugvás: retek helyett spárgatökökkel folytatják a háborúzást.

A Nagy Kutya csillagkép néhány bennszülöttjével is találkoztam a Holdon. Ezek vállalkozó szellemű üzletemberek lévén, igen gyakran megfordultak a Holdon is. Különös lények: arcuk, akár egy óriási bulldogé, szemük szinte az orruk hegyén van, szemhéjuk egyáltalán nincs. Ha aludni térnek, nyelvükkel takarják be a szemüket. Átlagmagasságuk húsz láb, de a holdlakókhoz viszonyítva - akik legalább harminchat láb magasak - alacsony természetűeknek mondhatók.

Igen furcsállottam, hogy e holdbéli teremtmények nem embernek, hanem főzvelénynek nevezik magukat, és pedig azért, mert ételeiket, akárcsak mi, tűzön főzik.

De hol van az ő étkezési formájuk a mi ceremóniánktól! Nem sokat teketóriáznak, hanem minden időpocsékolás nélkül kinyitják a bal oldalukat, és étkeiket egyszerűen beteszik a gyomrukba, méghozzá nem a napi, hanem az egész havi mennyiséget, így természetesen csak havonta kell ezt a műveletet megismételniük.

Ez a praktikus megoldás tetemes időmegtakarítást jelent számukra, hiszen évente mindössze tizenkétszer kell táplálkozniuk. Véleményem szerint - ha nem lennénk annyira haspártiak - ezt a remek szokást nálunk is igen üdvös lenne meghonosítani.

Azt is furcsállottam, hogy odafenn minden a fákon terem. A főzvelények a legszebb fákon teremnek. A főzvelényfák egyenes ágait hússzínű levelek borítják. Termésük kemény burkú és csontkemény héjú, legalább hat láb nagyságú óriásdió.

Dióéréskor aztán a legnagyobb óvatossággal szedik le a termést, és odahaza érlelik tovább a szekrény tetején. Ha életre akarják kelteni a dióbelet, a diót egyszerűen megfőzik egy üstben. Néhány órás főzés után kinyílik a héj, és az új főzvelény kiugrik belőle.

E holdbéli állampolgárok sorsa már héj korukban, tehát még születésük előtt dől el. Az egyik dióból katona, a másiktól filozófus, a harmadiktól pap, a negyedikből jogász, az ötödiktől paraszt lesz, és így tovább. Az újszülött még héj korában szerzi meg elméleti tudását, amit aztán születése után a gyakorlatban tökéletesít.

Előre megállapítani, hogy melyik héj mit-kit rejt, szinte lehetetlen. Ott-tartózkodásom idején egy holdbéli tudós ugyan nagy hűhóval bejelentette, hogy rájött a titok nyitjára, de rá se hederítettek. Mindenki bolondnak tartotta. Igen, a Holdon a tudósok, felfedezők és gondolkodók sorsa cseppet sem irigylésre méltó.

Én mégis irigyeltem a holdlakókat, mert megfigyeléseim szerint kevesebb baj, betegség, fájdalom gyötri őket, mint bennünket, és ha megöregednek, nem hálnak meg, hanem könnyű füstként elszállnak a légben.

További megfigyeléseim során azt is megállapítottam, hogy a főzvelények nem ismerik az ivást, a test ürítését, minden fölöslegeset kilélegeznek, és csak egy ujj van a kezükön, íme, a természet különös játéka: egyetlen ujjuk, hüvelykjük többet ér a mi öt ujjunknál, ennél fogva kezüket nálunk sokkalta ügyesebben és jobban is használják.

Fejüket a jobb hónuk alatt hordják, de utazáskor, vagy ha éppen olyan dologba fognak, hogy mindkét kezükre szükségük van, egyszerűen otthon hagyják. Könnyen tehetik, mert bármilyen messze legyenek is a fejuktól, akármikor tanácsot kérhetnek tőle.

Természetesen a holdlakóknak is szükségük van egy felettes főfejre. Ezért minden dióból lett katona, filozófus, pap, ügyvéd és paraszt felett magasztos uralkodók uralkodnak. Ezek persze sohasem végeznek kétkezi munkát, így kezük helyett inkább látó- és hallószervükre van szükségük, hogy idejében gyűljön világosság a kobakjukban, ha netán egy alattvalójuk összeesküvést szőne ellenük. Épp ezért ilyesmi csak igen ritkán fordul elő a holdlakók között, mert náluk a nagyurak keze valóban messzire ér.

A nagyméltóságú főfőzvelények könnyűszerrel értesülnek a néphangulatról: fejüket rangrejtve küldik a nép közé, hogy majdan a legfrissebb híretet összegyűjtve, adott időben visszatérjenek a tulajdonos otthon heverésző testéhez.

Megfigyeléseim során a holdbéli szőlőt is alaposan szemügyre vettem, barátaim. Ha hiszitek, ha nem, a holdszőlő magja - s ezt különösen érdekesnek tartom! - éppolyan, mint a földi jégeső szeme. Szent meggyőződése, hogy amikor vihar támad a Holdon, és a szélvész leveri a szőlőt a tőkéről, a szőlőmagok jégesőként hullanak a Földre. E felfedezésem bizonyára nem újság szőlősgazdáink és borkereskedőink előtt, mert elég gyakran ittam olyan bort, amit minden valószínűség szerint jégmagból sajtoltak, mert ízre és minőségre pontosan megegyezett a holdborral.

Ó, majdnem elfelejtettem egy érdekes dolog megemlítését! A holdlakók batyuként használják a hasukat: mindenféle dologgal tömik tele, és szükség szerint ki-be csukogatják, akárcsak a gyomrukat. Igaz, nincs belső szervük, tehát nincs szívük, májuk, epéjük és a többi. És ruhagondjaik sincsenek, ugyanis nem viselnek ruhát.

Így aztán, gondoljátok csak el, barátaim, minden, ami számunkra oly keserves szívfájdalom, önáluk teljesen ismeretlen, hiszen ami nincs, az nem fájhat.

A szemükért is irigyelhetnénk őket, mert kedvük szerint bármikor kivehetik és visszatehetik, s egyformán jól látnak vele még akkor is, ha orruk hegyére teszik, vagy ha a kezükben tartják. Ha netán elveszítik vagy elrontják, egyszerűen újat vásárolnak, esetleg kölcsönkérik egyet, és ezzel éppoly jól látnak, mint láttak a sajátjukkal. Ezért a Holdon mindenütt szemárusokba botlik az ember. Ebből adódóan egyetlen divat dívik a holdlakóknál, és pedig a szem divatszíne. Egyszer a zöld szem a divat, máskor pedig például csak kikirics-sárga szemet visel az igazán elegáns holdlakó.

Elismerem, hogy mindaz, amit a Holdról elmeséltem nektek, különösnek, sőt talán hihetetlennek is hangzik, de amelyikőtök akár csak mákszemnyit is kételkednék igazmondásomban, könnyen meggyőződhet tévedéséről, ha elutazik a Holdra, és körülnéz egy kicsit. Utána már nem fog kételkedni szavaimban, és elismeri, hogy hozzám hasonló szavahihető világjáró kevés akad a Földön. Bizony mondom, barátaim, tetteimben és szavaimban egyaránt a régi bölcs mondás szerint élek, mely szerint az őszinteség a legcélravezetőbb.

VILÁG KÖRÜLI UTAZÁSOM ÉS MÁS CSODÁLATOS KALANDJAIM

Tekintetetekből ítélve úgy vélem, hamarabb fáradok bele hosszú életem csodálatos kalandjainak elbeszélésébe, semmint ti azok meghallgatásába. Az embernek jólesik, ha azt tapasztalja, hogy örömet hallgatják, s a ti érdeklődések számomra annyira hízelgő, hogy eredeti elhatározásom ellenére tovább folytatom kalandjaim mesélését, és nem fejezem be második holdutammal.

A tűzhányóban

Nos, drága barátaim, ha kedvetek tartja, hallgassátok meg következő kalandomat, mely talán még az előzőnél is érdekesebb, bár éppoly hihetetlennek tűnik.

Annak idején nagy érdeklődéssel olvastam el Brydones szicíliai utazásáról írt könyvét, és annyira fellelkesültem, hogy nyomban Szicíliába utaztam, mert mindenáron látni akartam az Etnát.

Utam sima és érdektelen volt, így kár rá szót vesztegetnem. Senkit, de kivált barátaimat nem szeretném holmi apró-cseprő útitörténetekkel untatni, amint azt oly sok utazó teszi, csupán azért, hogy a könyvében leírt unalmas események terjengős ecsetelésével fedezze úti kiadásait. Nos, az efféle szokások mindig is távol álltak tőlem, így most sem teszem próbára türelmeteket.

Tehát: megérkeztem a nagyszerű tűzhányóhoz. Egy reggel, amikor kiléptem az Etna lábánál álló kis házból, megfogadtam, ha kell, életem árán is alaposan megvizsgálom a híres tűzhányó rejtélyes belső berendezését, hogy megfejtsem titkát. Néhány órával később már a vulkán csúcán álltam. Az Etna immár három hét óta működött, éjjel-nappal dühödten okádta a tüzet és a hamut.

Előttem már sokan leírták az Etna működését, ezért most erre nem térek ki. Egyébként is egy működő vulkán látványa valójában leírhatatlan, s ha mégis megpróbálnám elmondani, égnek állna a hajatok a borzalomtól.

Háromszor jártam körül az óriási tölcsérhez hasonló krátert, végül is beláttam, hogy így nem jövök rá a titok nyitjára. Ezért habozás nélkül beleugrottam.

Még fel sem eszméltem, máris egy izzó kovácműhelybe pottyantam. A felfelé repkedő parázstól súlyos égési sebeket szenvedtem, a visszahulló vörösen izzó széndarabok pedig alaposan összezúzták testem nemes és kevésbé nemes részeit. Bizony nagyon nyomorúságosan festett szerencsétlen porhüvelyem!

Bár hatalmas erő röpítette felfelé a tüzes széndarabokat, zuhanó testem súlya mégis nagyobb volt, ezért kiszáratva szerencsésen a vulkán fenekén kötöttem ki.

Borzalmas dübörgés, dobogás, szitkozódás és káromkodás ütötte meg a fületem. Félve nyitottam ki a szememet, s íme - maga a mester, Vulcanus állt mellettem segédeivel, vagyis a Küklopszokkal. Ezek az urak, akiket józan eszem rég a mondák világába száműzött, már három hete az alá- és fölérendeltségen vitatkoztak ideleln. E vita következménye volt a tűz- és hamueső odafenn.

Amint megjelentem közöttük, az egész társaság elhallgatott és szétoszlott, mert mégiscsak szégyelltek, hogy lókupeczek módjára veszekedjenek előttem.

Vulcanus mester odasántikált patikaládájához, különféle tapasztokat és kenőcsöket vett elő, és saját kezűleg gyógykezelt engem, oly eredményesen, hogy mind égési, mind zúzott sebeim pillanatok alatt nyomtalanul begyógyultak. Ettől kezdve ismét hittem a régi mondásban: jó kezdetnek jó a vége.

Odalenn illendően megvendégeltek. Vulcanus a legfinomabb nektárral és a legremekebb borokkal kínált. Ilyen italokat csak a régi istenek és istennők isznak. Barátaim, ők valóban tudják, mi a jó!

Amikor ez isteni nedűktől felfrissültem, Vulcanus bemutatott szépséges hitvesének, Venusnak, és ráparancsolt, hogy úgy viselje gondomat, ahogyan az egy nagyra becsült vendégnek kijár. Persze mindez felesleges figyelmeztetés volt, mert Venus asszony a leggondosabb és legszeretreméltóbb háziasszony volt. Tüstént egy tündérszép szobába vezetett, álompuha díványra ültetett - de mit mondjak még nektek, barátaim, lényének isteni varázsát, szívének gyöngédségét közönséges emberi szóval lehetetlen ecsetelni!

Vulcanus csakhamar mindent elmondott nekem, amit az Etnáról tudott. Azt is elárulta, hogy a tűzhányó valójában nem egyéb egy óriási halom hamunál, amit kovácsműhelyéből hánytak ki. Munka közben segédei gyakran összevesznek, és ha a munka nem úgy megy, mint a karikacsapás, bizony elfogja a méreg, felkap egy marék izzó parazsat, és a Küklopszokhoz vágja, így akarván észhez téríteni őket, hogy ne feledkezzenek meg az engedelmességről. Persze a segédek sem restek, és furfangosan felfelé, a magasba hajigálják a parazsat, hogy ne kerüljön a mester keze ügyébe.

Sajnos a kovácsműhelyben gyakori a perpatvar, sokszor csak hónapok múltán csillapodnak le a kedélyek, így megy ez már évezredek óta a föld alatti kovácsműhelyben. A megismétlődő veszekedésekre pedig odafenn azt mondják az emberek - kitört a tűzhányó.

Vulcanus a Vezúvban is berendezett egy kovácsműhelyt, a kettőt legalább háromszázharminc mérföld tenger alatti alagút köti össze. A vezúvbeli segédek sem jobbak, munkájuk néha fabatkát sem ér. A mestert ilyenkor előnti a pulykaméreg, és két kézzel hajigálja hozzájuk a parazsat. Időnként hát a Vezúvból is kitör a föld alatti harag.

Jól ment a sorom Vulcanusnál, akit valaha istenként tiszteltek a rómaiak, és sokat tanultam tőle.

De még jobban éreztem magam felesége társaságában. Talán sohasem hagytam volna el föld alatti palotájukat, ha nem akad néhány rágalmat terjesztő rosszakaróm. Nos, irigyeim nem nyugodtak addig, amíg a jámbor Vulcanus fejét tele nem beszélték mindenféle ostobasággal. Sikerült is fellobbantaniuk szívében a féltékenység ördögi lángját. Kár, hogy az istenek sem mentek e gyarló és gyötrő emberi érzéstől.

Egyszer meglepetésszerűen rontott be a szépséges Venus szobájába. Én csak néhány perccel előtte érkeztem, hogy kifejezzem hódolatomat, s hogy jó reggelt kívánjak neki. Az őrjöngő Vulcanus se szó, se beszéd, megragadott, és egy olyan szobába tuskolt, ahol még sohasem jártam. Ott egy mély kút fölé emelt, és még csak azt sem engedte meg, hogy néhány szót mondhassak védelmemre.

Ehelyett így kiáltott fel:

- Hálátlan halandó, térj vissza a földre, ahonnet jöttél! - Azzal belökött a mélységes mély, feneketlen kútba.

Átesem a világ túlsó felére

Mérhetetlenül hosszú ideig s egyre gyorsabban zuhantam. A félelemtől elveszítettem eszméletemet, és csak akkor tértem magamhoz, amikor testem jéghideg vízbe csapódott. Óvatosan kinyitottam a szemem, hát látom, a vízen áthatol a napfény, tehát nem lehet túlságosan mély. Ifjúkorom óta kitűnően úszom, még a víz alatt is, így félelmem elmúlt, ám bár a víz, mint már mondtam, jéghideg volt. Könnyedén úsztam a felszínre. A Vulcanusnál átélt borzalmak után mostani helyzetem paradicsomi állapotnak tűnt, a jeges vizet már csak kellemesen hűvösnek éreztem.

Alig bukkant ki fejem a habokból, már körül is néztem, de mindenütt csak vizet láttam, vizet, vagyis - tengert. Erre - Vulcanus mester föld alatti kovácműhelyének jóleső melege után - egyszerűen hideglelést kaptam.

Végre-valahára a messzeségben megláttam valamit, amit hatalmas sziklának véltem. Teljes erőmből arrafelé úsztam, de a szikla is gyors iramban sodródott felém. Egykettőre kiderült, hogy egy úszó jéghegy akadt az utamba. Nagy nehezen megleltem rajta a felkapaszkodásra alkalmas helyet. Felérve még fokozódott kétségbeesésem, mert a látóhatár peremén mindenütt csak a tengerrel ölelkezett az ég: szárazföld semerre sem látszott.

A jéghegyen gyötrelmes kínokat álltam ki. Testemet a hideg dermesztette meg, agyvelőmet a legsötétebb gondolatok égették. Kétségbeesésem nőttön-nőtt, amikor végre, röviddel a sötétedés előtt, egy közeledő hajót pillantottam meg. Amint közelebb ért, integetni és kiabálni kezdtem. Nemsokára hollandusul válaszoltak a hajóról. Nem tétováztam, fejest ugrottam a tengerbe, és odaúsztam. A matrózok felvettek a fedélzetre. Segítségüket megköszöntem, és megkérdeztem, hol vagyunk. Válaszuk hallatán meghökkentem: a Csendes-óceánon voltunk.

Nos, ha jól meggondolom a dolgot, ismét a véletlen sietett segítségemre, hogy megfejtsek egy talányt, amelyen sokáig törtem a fejem. Vulcanus nyilvánvalóan a Föld középpontján át hajította szerény személyemet a Csendes-óceánba. Ezzel rengeteg időt és utat takarítottam meg, mert nem kellett körülhajóznom a Földet. Egy biztos: e kurta utacskát rajtam kívül utazó még nem tette meg. Így akaratlanul ismét felfedezővé váltam. Ha egyszer még módomban lesz ezt az utat megismételni, ígérem, sokkal gondosabb és pontosabb megfigyeléseket végzek majd.

Első estémen nem sokat ettem a hajón, hamar nyugodni tértem. Egyrészt mert nagyon fáradt voltam, másrészt pedig mert a hollandok faragatlan fickók. A vacsoránál természetesen elmeséltem a tiszteknek, hogyan kerültem az úszó jéghegy tetejére. Szokásomhoz híven tárgyilagosan és őszintén adtam elő a tényeket, akár csak most nektek. És gondoljátok csak el, egyesek, de kivált a kapitány, kétségbe merték vonni szavaimat!

Ha alacsony az ajtófélfá, húzd be a nyakad! Megmentették az életemet, és barátságosan fogadtak, tehettem-e egyebet - zsebre vágtam a sértésüket.

Később megtudtam, hogy felfedező úton vannak. A kapitány hosszas latolgatás után elismerte, hogy ha mindaz, amit a Föld középpontján át megtett utamról elmondtam, igaz - úgy már el is érték céljukat.

Hajónk azon az útvonalon haladt, amelyen egykor a híres Cook kapitány hajózott, s másnap reggel Botany-öbölben kötöttünk ki. Szavamra, az angol kormány vétket követ el, amiért ide deportálja csirkefogóit és címeres gazembereit! Bűnözők helyett inkább érdemes honpolgárait küldhetné ide jutalomüdülésre, mert e hely annyira bővelkedik a természeti szépségekben, hogy talán nincs is hozzá fogható a világon.

Sajnos csak három napig maradtunk ott. A negyediken felszedtük a horgonyt, és kifutottunk a nyílt tengerre, ahol nyomban borzalmas vihar zúdult ránk: vitorláinkat foszlányokká tépte, árbocainkat összetörte, és iránytűnket szekrényestül a tengerbe sodorta. Aki valaha utazott tengeren, az tudja, milyen végzetes következményekkel járhat az ilyen veszteség.

Tehetetlenül hányódtunk egy idegen tengeren, idegen csillagok alatt. Aztán egyszer csak elült a vihar, nagyjából kijavítottuk a hajót, s a friss szél dagasztani kezdte a megfoltozott vitorlákat. Csak a szél tudta, hová hajt bennünket.

A Tejtenger és a Sajtsziget

Három hónapon át hajóztunk a végtelen tengeren, minden bizonnyal óriási utat tettünk meg, csak épp azt nem tudtuk, hol vagyunk.

Aztán hirtelen, szinte egyik percről a másikra, minden megváltozott körülöttünk. Orrunkat kellemes illat csapta meg, felderített és megvidámított bennünket. A tenger színe is megváltozott, immár nem zöldesen, hanem féhéren csillogott.

Ez után a csodálatos változás után hamarosan partot pillantottunk meg, majd közeledvén hozzá, a kikötőt is felfedeztük. A kikötő tágas volt és mély vizű. Nos, egykettőre kiderült, hogy a víz valójában pompás ízű tej. Kikötöttünk, és leesett az állunk - a sziget egyetlen nagy darab sajt volt! Talán magunktól nem is jöttünk volna rá erre ily hamar, de egy különös körülmény a segítségünkre sietett.

Hajónk egyik matróza mélységesen undorodott a sajttól. Partraszállása után nyomban ájultan esett össze. Nemsokára magához térítettük a szerencsétlen fiatalembert, aki reszketve könyörgött, takarítsuk el lába alól a sajtot. Először azt hittük, láz emészti és félrebeszél, de amikor jobban szemügyre vettük a talajt, meglepetten láttuk, matrózunknak igaza van: a sziget valójában egyetlen hatalmas sajtdarab. A szigetlakók többsége sajton élt, ámde amit nappal elfogyasztottak, éjjel megint visszanyerték.

A kikötő mögötti dombokon ritka szép szőlő termett, de bor helyett bizony csak tejet sajtoltak belőle. A Sajtsziget lakói sudár termetű, magas növésű emberek voltak. Átlagmagasságuk kilenc láb. Három lábuk és egy kezük volt; mire felnőnek, egy szarv nő homlokuk közepére. Ezt nagyon ügyesen tudják használni.

Az ifjú szigetlakók sok futóversenyt rendeznek, futópályájuk a Tej tenger tükre. Érdekes módon nem merülnek el benne, hanem játszi könnyedséggel szökellnek rajta, akár csak mi a réten. A Sajtszigeten gabona is terem, a kalászosok akkorák, akár a szapulókő, és finom, nyomban ehető, kisült kenyér van bennük.

Körüljárva a szigetet, hét folyóra bukkantunk. Ezek közül ötben tej folyt, a másik kettőben viszont bor. Gondolhatjátok, hogy annyi tengeri megpróbáltatás után milyen jólesett a borfolyók partján felüdülni.

Tizenhat napba tellett, amíg gyalog átszeltük a szigetet, és újra a Tejtenger partjára értünk. Itt egy nagy öbölben jókora penészzöld sajtot láttunk - az ilyen sajt a sajtok királynője, legalábbis az ínycsemegek és a sajtszakértők szerint -, pompás gyümölcsfák nőttek ki belőle: őszi- és sárgabarack és sok ezer mindenféle, számunkra ismeretlen fajta gyümölcsöt termő fa. Az óriási fák madárfészkek pompáztak. Legszembetűnőbb a jégmadár fészke volt, a kerülete ugyanis ötszörösen felülmúlta a londoni Szent Pál-templom kupoláját... A fészkepítés e valóságos csodája művészi tökélytelenséggel készült tömör, hatalmas faágból, s volt benne vagy háromszáz -

de mégsem, nem szeretnék pontatlan adatokat közölni, tehát ötszáznál is több tojás volt benne, s mind kondér nagyságúak. A bennük levő fiókákat nemcsak láttuk, hanem csipogásukat is hallottuk.

A kíváncsiság nagyon fúrta az oldalunkat, ezért - nagy ügyel-bajjal - feltörtünk egy tojás-héjat, s lám, egy húsz köszáli sasnál is nagyobb csupasz madárfióka ugrált ki belőle. Eszünk ágában sem volt, hogy fogságba ejtsük, de a visszatérő anyamadár mégis lecsapott ránk a magasból, karmaival megragadta a kapitányt, és messze a tenger fölé szállt vele. Ott nagyot húzott rá a szárnyával, aztán beleejtette a szerencsétlent a tengerbe.

A hollandok úgy úsznak, akár a vidra, nos, a begyulladt kapitány csakhamar partot ért, így újra együtt voltunk, és visszatértünk a hajóra. De mert más utat választottunk, ismét sok érdekes és ismeretlen dolgot tapasztaltunk.

Még vadásztunk is, két vadbikát kaptunk puskevégre. Mint a Sajtsziget minden teremtménye, ezek is rendkívül különös állatok voltak. Csupán egy szarvuk nőtt, az is két szemük között, a homlokukon.

Ám hamarosan már szántuk-bántuk e vadászatot, megtudtuk ugyanis, hogy a szigetlakók megszelídítik ez egyszarvú bikákat, és lovakként használják őket. Állítólag a húsup is kitűnő, bár e tejen-sajton élő népek nincs szüksége húsrá.

A Sajtsziget lakói nemcsak kedvesek, hanem szigorúak is, és ügyelnek a rendre. Erről saját szemünkkel győződhattunk meg, amikor még vagy kétnapi járásra voltunk hajónktól. Három, lábánál fogva felakasztott embert pillantottunk meg egy fán. Kíváncsi voltam, mit követtek el, hogy ilyen kegyetlenül kellett bűnhődniük. A kikötőben aztán megtudtam, hogy mindhárman elutaztak, majd visszatérve idehaza összevissza hazudoztak barátaiknak, kitalált városokról és meg nem történt dolgokról.

Egyetértettem a szigorú ítélettel, mert a becsületes utazó kutya kötelessége, hogy ne rugaszkodjék el az igazságtól, tehát inkább kevesebbet mondjon, semmint hajszálnyit is lóditson.

Ezután szerencsésen elértük hajónkat, felszedtük a horgonyt, és elhagytuk e csodálatos, mesés szigetet. A Sajtsziget fáit, a magasak és a még magasabbak, hirtelen kétszer is meghajtották lombkoronájukat előttünk, aztán ismét kiegyenesedtek, és sudáran álltak, akár a délceg katonák.

Így búcsúzott el tőlünk a Sajtsziget, és ez a szép búcsú mindannyiunknak jólesett.

A leghatalmasabb cet gyomrában

Három napig vitorláztunk - csak isten a tudója, merre, mert a különös Sajtszigeten természetesen nem árultak iránytűt, a miénkből pedig, mint már mondtam volt, egy szilánkocská sem maradt.

Negyednap hirtelen megfeketedett a látóhatár, s a tenger egyre sötétebb és sötétebb lett. A vitorláinkat dagasztó szél olyan sötétfekete tengerre röpített bennünket, amelyet soha életünkben nem láttunk. Tükre nyugodt, szinte mozdulatlan, és mégis oly sötét, akár a fekete éjszaka. Aztán a vízfelszín feketesége oldódni kezd: sötétpirosra fakul, s olyanná lesz, akár a bikavér. Mindannyiunkat elfog a borzalom. De csodák csodája - a vízből isteni illat száll fel! Remegünk, de orrunk nem tud betelni vele.

Velem együtt csak a bátrabbja merete megkóstolni ezt a különös vizet. Összefogott tenyerünkben sötétlő vér csillog, de nyelvünk már a legjobb vörös bort ízleli.

Biz lett most gondunk, hogy matrózaink le ne részegedjenek!

Nagy volt az öröm, de megjött az üröm is. Megkaptuk a feketelevest! Mindössze néhány órát örülhettünk a pompás tengernek, amidőn rémülten láttuk: hatalmas bálnák serege hemzseg körülöttünk. Életemben elég sok bálnát láttam, nem tagadom, a bajom is meggyűlt velük, de ilyen óriási példányokat álomban sem tudtam volna elképzelni.

Egy akkora óriáscet is akadt közöttük, hogy még a legjobb távcsővel sem lehetett meglátni a végét. Minden kétséget kizáróan a világ legnagyobb cetjére bukkantunk!

Szerencsétlenségünkre túl későn vettük észre a tengeri szörnyet; az ár egyenest feléje sodorta hajónkat. Kétségbeestünk. Bizony csak a tengerre szálló ismeri igazán a félelmet. Tehetetlenül vártuk balsorsunk beteljesedését. Pár pillanattal később a cetek cetje szájába szippantotta hajónkat árbocostul, vitorlástul, mindenestül. Parányi dióhéjként siklottunk be a foga között. Nem csoda, mert egy-egy foga akkora volt, hogy a legnagyobb hadihajó magasba törő árboca is csak fogpiszkálónak tűnt volna mellette.

Nem tudom, meddig vesztegeltünk a cet szájában. Bajban a másodpercek is óráknak tűnnek. Egyszer aztán kítátotta cetünk a száját, és egy nagy tónak is beillő vízmennyiséget lefetyelt be. Ezzel szépen bele is öblítette hajónkat a gyomorába.

Mi mindössze étvágygerjesztőnek szolgáltunk, s nem táplálékul, így minden károsodás nélkül kötöttünk ki a gyomrában. Olyan volt ez, akár az éjszakai kikötés egy csendes vizű kikötőben. A levegő fülledt volt és áporodott.

A gyomorbéli félhomályban mindenfelé vasmacskákat, köteleket, számtalan üres és megrakott bárkát és hajót láttunk. Mindez cethalunk falánkságát bizonyította.

Gyorsan fáklyákat gyújtottunk, hiszen nekünk immár sem a nap, sem a hold, sem a csillagok nem világítottak. Naponta kétszer mély vízben dülöngélt a hajónk, kétszer pedig, amikor leapadt a víz, a gyomor fenekére süllyedtünk. A cethal ivása a dagályt, ürítése az apályt jelentette. Kiszámítottuk, hogy óriási fogva tartónk egy alkalommal annyi vizet iszik, amennyivel egy háromszáz mérföld kiterjedésű tavat lehetne feltölteni, s az ilyen tó bizony nem holmi pocsolya!

Rabságunk második éjszakája után - kihasználva az apályt - a kapitánnyal s néhány tiszttel egy kis barangolásra indultunk. Fáklyafény mellett vágunk neki felfedező utunknak.

Nemsokára tízezer különböző nemzetiségű emberből álló menetbe botlottunk. A cethal foglyai épp tanácskozásra gyülekeztek; azt akarták kisütni, hogyan szabadulhatnak meg. Némelyikük már évek óta raboskodott a szörny gyomrában.

Az elnök épp bennünket óhajtott üdvözölni, amikor az átkozott cet megszomjazván, ismét vizet ivott. A víz olyan hirtelen zúdult a gyomorba, hogy ész nélkül visszamenekültünk hajóinkra. Csodával határos, hogy senki sem fulladt meg, bár néhányan csak nehezen vergődtek el a mentőcsónakokig.

Néhány óra múlva ismét ürített a hal, s így a szerencse nekünk kedvezett. Apadt a víz, megtarthattuk gyűlésünket. Bizonyára sokuk hallhatott rólam, vakmerőségemről és csodás lélekjelenlétemről, mert engem választottak meg a gyűlés elnökének. Nem sokat gondolkodtam ezen, hiszen a mentőexpedícióra kellett összpontosítanom, csakis ezzel adhattam tanúbizonyosságát annak, hogy nem érdemtelenül választott meg a sok ezer szerencsétlen ember erre a magas tisztségre.

Nyert ügyed van, ha a bajban nem veszed el a fejed. Ezúttal is kitűnő ötletem támadt: azt tanácsoltam, hogy a két legnagyobb és legerősebb árbocot vasaljuk egybe. Ehhez a művelethez a legjobb erőben levő és legügyesebb férfiak segítségét kértem. Aztán elmagyaráztam, hogy amint a cet kitátja a száját, nyomban feszítsük fogazata közé az egybevasalt árbocokat, hogy többé ne tudja becsukni a száját. Ha ez sikerül, miénk a hön óhajtott szabadság.

Kiválasztottam a száz legizmosabb férfit, és máris munkához láttunk. A szörny gyomrában hamar megtaláltuk a két legmagasabb árbocot, lefűrészeltük a helyükről és gyorsan egybevasaltuk őket. Szavamra, nehéz munka volt. Alighogy elkészültünk, megjött a kedvező alkalom: cetünk ásított, nagyra tátotta a száját, s mi gyorsan kipeckeltük a pofáját, és pedig úgy, hogy a két összerótt árboc egyik vége a szájpadrásába, míg a másik a nyelvet átdöfve, a szájfénékbe fűrődött. A víz most hatalmas sugárban zúdult a hal belsejébe. Jómagam száz erős segítőtársammal fűrgén az előre készenlétbe helyezett bárkákba ugrottam, és megfeszített erővel evezünk kifelé a szabad tengerre. Sok ezer társunk a hajókon várt jeladásunkra. Mint már említettem, valóságos hajóhad, szám szerint harmincöt különböző nemzetiségű hajó vesztegelt a cet gyomrában!

A hajók egymás után futottak ki a cet gyomrából a tengerre, a sötét fogságból a napsütötte szabadságba. Mind a tízezen elkábultunk a friss levegőtől és a napfénytől.

Későbbi számításaink során kiderült, hogy csupán mi, akik utolsóként kerültünk az ocsmány gyomor fogságába, összesen tizennégy napot töltöttünk ott, hát még a többiek! Sok-sok szerencsétlen hosszú éveken át raboskodott a cetbörtönben, s most egyenesen csodának tűnt, hogy senki sem vakult meg a fénytől, s nem bolondult meg a nyílt tenger látásának örömétől.

Árbocainkat a cet óriási szájában hagytuk, hogy a jövőben minden hajót és hajóst megkíméljünk attól a szörnyű szerencsétlenségtől, amelyből mi szerencsésen megszabadultunk.

Oroszországi találkozások

Nos, szabadok voltunk, a nyílt tengeren hajóztunk, de máris újabb nyugtalanság vett erőt rajtunk. Halvány fogalmunk sem volt, hol vagyunk, a világ mely részébe is hurcolt bennünket az átkozott tengeri bestia. És vajon mi vár itt ránk?

Jobbra-balra kapjuk a fejünk, kerekítjük a szemünk - hiába, egyikünk sem tudja kitalálni: merre járunk?

Egyszer aztán - ma már nem emlékszem, mikor, rövidesen vagy sokára - egy madár jelent meg hajónk felett. Jól szemügyre veszem - ismerősnek tűnik. És máris felvillan a távolban a partszegély - hát az is ismerős!

Úgy ám, emberek, a Kaspi-tengeren vagyunk!

Így hát ismét a szép Oroszországba jutottam. Csak épp azt nem értettem, hogyan. Hiszen a Kaspi-tengert szárazföld zárja körül, és semmiféle összeköttetése sincs más tengerrel! Ez a tenger valójában - tó. Egyikünk sem tudta megfejtetni, hogyan kerültünk a cet jóvoltából ide.

Elfelejtettem megemlíteni, a Sajtsziget egyik kalandvagyó bennszülöttje is velünk hajózott. Nos, ő fején találta a szöveget, és igen észszerű magyarázattal szolgált: a tengeri szörny, amelynek gyomrában oly sokat szenvedtünk, valamiféle föld alatti járatra bukkant, s így kerültünk egyenest a Kaspi-tengerre.

Nos, ha már itt vagyunk, örüljünk neki, hisz könnyen vadidegen tájakra is juthattunk volna. Most már csak az volt a leghőbb vágyunk, hogy mielőbb szilárd talajt érezzünk a talpunk alatt.

Partraszálláskor elsőként ugrottam ki a hajóból, és higgyétek el, barátaim, örömben mély meghajtással tiszteltem meg a földet. Csakhogy nyugtával dicsérd a napot! Alig egyenesedtem fel a meghajlásból, máris egy jól megtermett medve rontott rám.

- Isten hozott! - üdvözlöm. - A legjobbkor jössz! - Azzal két markomba kapom mellső mancsát, és örömben istenigazában szorongatom. Biz eszem ágában sem volt, hogy elengedjem. Az ostoba mackó fájdalomában felüvöltött, de jajgatásával nem hatott meg. Ott álltam vele mozdulatlanul három nap és három éjjel a parton, amíg csak össze nem esett és éhen nem pusztult.

A többi medve tisztes távolból szemlélve megérezte, hogy mackó koma ezúttal emberére akadt, aki móresre tanította. E cselekedetemmel kivívtam a medvék tiszteletét, szinte megsüvegeltek, és egyikük se mert a közelembé jönni.

A Kaspi-tenger mellől egyenest Pétervárra utaztam. Ott aztán se hossza, se vége nem volt az ünnepi fogadtatásnak, ölelgetésnek, parolázásnak és egyéb hasonló örömöknek. A barátaim nem akartak elengedni, mint én azt a bizonyos medvét. Tejben-vajban fűrosztóttek, lesték minden kívánságom.

Vendégségből vendégségbe mentem, az asztalok szinte roskadoztak a teli tálak súlya alatt, s a bor patakokban folyt. Azt hajtogatták, hogy nélkülem még a vadászat sem igazi vadászat. Egy szó mint száz, a barátaim értésemre adták, mennyire szívesen látnak engem. Mindegyik a legjobb lovát s a legjobb kutyáját akarta nekem ajándékozni.

Valósággal versenyre keltek egymással, mert hiszen mindnyájan a kedvemben akartak járni. Mindegyik ajándékot örömmel fogadtam, mégis egy vadászkutyának, az én híres Diánám utódjának örültem meg a legjobban. Bizonyára emlékeztek még arra, hogy ez az ebem egyik vadászatomon nyulak üzése közben hozta világra kölykeit.

Az odahaza rám váró vadászkutyáimmal is elégedett voltam, ez a kutyám azonban sok tekintetben különbnek bizonyult amazoknál. Hamarosan meg is győződhettem erről.

Újra otthon

Bármennyire is jól éreztem magam orosz barátaim körében, a szívem hazavágyott - csoda-e annyi kalandos út után? -, így hamarosan búcsút mondtam Oroszországnak.

Elbúcsúztam mindenkitől, s azzal - uccu! - hazautaztam a kutyámmal. Sajnos derék ebem nem sokáig örülhetett nagyszerű vadászterületemnek, mert néhány héttel később egy kocavadász lepuffantotta, méghozzá egy fácán helyett, amelyet épp a derék kutya vert fel egy bokorból.

Rettenetesen sajnáltam a kutyámat. Hogy megőrizsem emlékét, egy vadász mellényt varrattam a bőréből. És képzeljétek csak, valahányszor vadászni megyek erdőre, mezőre, kutyabőr mellényem mindig abba az irányba vezérel engem, ahol a vad s a szárnyas rejtőzik. Biz mindmáig olyan jól szolgál engem, akár a legjobb vadászkutya. Ahányszor csak lőtávolságba kerülök, mindig lepattan egy-egy gomb a mellényemről, és pontosan abba az irányba repül, amerre céloznom kell.

Puskám ravaszát mindig felhúzva tartom, a golyót, a sörétet pedig a kezem ügyében, így aztán minden vadat puszkavégre kapok.

Ihol-e, látjátok, már csak három gomb fityeg kutyabőr mellényemen, de mire ismét megkezdődik a vadászdény, újfent két sor ezüstmegdíszlik majd rajta.

Jertek csak el hozzám, szívesen látalak benneteket, remekül vadászunk majd, barátaim, ígérem, nem fogtok unatkozni!

De mára elég volt, elbúcsúzom tőletek, nyugodalmat kívánok mindnyájatoknak!

Magyarázatok és kiejtés

Karl Friedrich Hieronymus Münchhausen báró (frídríh münhhauzn) - 1720-1797; hannoveri nemes, a cári hadseregben szolgált, két háborúban harcolt a török ellen. Kapitányként, sok kitüntetéssel tért vissza bodenwederi birtokára, s ott lovakat és kutyákat tenyésztett

Rudolf Erich Raspe - 1737-1794; német tudós. Politikai menekültként Angliában telepedett le. 1785-ben angol nyelven adta ki Münchhausen oroszországi utazásairól és háborúiról szóló könyvét; könyvének nagy sikere volt

Gottfried August Bürger - 1747-1794; német költő, erősen antifeudális és vallásellenes forradalmi költészete miatt üldözték. Lefordította és művészién átdolgozta Raspe Münchhausen kalandjairól szóló könyvét. A mű ma ismert formája Bürger irodalmi alkotása. Már az első kiadás is sikert és dicsőséget jelentett az írónak, mely mindmáig nem évült el

Péter cár városa - Szentpétervár, mai nevén Leningrád, a cári Oroszország fővárosa volt; Péter cár építtette északon, a Néva torkolatánál

görög és latin szavak szajkózása - célzás arra, hogy egykor a közép- és főiskolákon latinul folyt a tanítás

gácsér - a kacsza hímje

töltővessző - régi katonai műszó; az elültöltő fegyverek töltéséhez használták

láb - régi, egyes országokban ma is használatos hossz mérték: kb. 30 cm

Litvánia - az orosz birodalom része

öl - régi hossz mérték: 1,9 m

szecska - apróra vágott szálak takarmány

polyva vagy pelyva - a gabonaszemet borító, csépléskor leváló hártyás levélkék tömege

negyven párizsi láb és hét hüvelyk - megközelítően 16 méter

dukát - XIII. századi velencei arany pénz; később egész Európában elterjedt

Portsmouth (pórtszmesz) - kikötő Anglia déli részén

Georgius Rex - György király latinul

Márvány-tenger - az Égei-tengert köti össze a Fekete-tengerrel

szeraj - a szultán palotája

Cornwall - félsziget Délnyugat-Angliában

Exeter - délnyugat-angliai város a Cornwall-félszigeten

Mohamed próféta - 570-632; keleti vallásalapító, az iszlám megalapítója, tanait a Korán foglalja magába

font - régi súly mérték; az angolszász országokban még ma is használatos, kb. fél kiló

hárem - a mohamedánok házaiban a nők számára különválasztott lakosztály

... bűnbocsánatot vásárolni... - az egyház pénzért árusította a bűnbocsátó cédulákat; ezekkel a leg súlyosabb bűnök alól is bűnbocsánatot lehetett nyerni

Francois Tott báró (franszoá) - 1733-1793; francia generális és diplomata

Gibraltár - hegyfok Spanyolország déli részén, az azonos nevű tengerszoros Európát választja el Afrikától. A hegyfokon áll az egész szoros uraló erődítmény, amit még az arabok építettek. Sok harc folyt érte. 1704-ben az angolok birtokába került. Az egyesült spanyol-francia seregek majdnem négy évig hiába ostromolták (1779-1783). Sok hannoveri harcolt a gibraltári védőseregben, abban az időben valóban Elliot tábornok volt Gibraltár kormányzója. A védelem számára nagy jelentőségű volt George Rodney (dzsordzs rodni) angol admirálisnak 1780-ban a spanyol hajóhad felett aratott győzelme, mellyel ismét biztosította Anglia uralmát a tengeren. A franciák és spanyolok kétezer ágyúval ostromolták Gibraltárt

flotta - hajóhad

Berberia - Észak-Afrikában, a Földközi-tenger partján a berberek lakta terület

kaméleon - pikkelyes hüllő, mely rendkívüli módon alkalmazkodik környezetéhez. Átvitt értelemben a jellemtelen emberre mondják, hogy olyan, mint a kaméleon

mozsárágyú - rövid csövű ágyú

Dávid király - i. e. 1000-960-ig uralkodott bibliai király, ifjúkorától sok harcban tüntette ki magát, parittyával ölte meg a híres és rettegett óriást, Góliátot

Bethsabé - a biblia szerint Dávid király kedvese volt, első férjének, Uriásnak halála után feleségül is vette a király

Noé bárkája - a biblia szerint Noé bárkával mentette meg családját és számos állatát a vízözöntől. Az özönvíz után állítólag az Ararát hegyén kötött ki, a Kaukázusban

ígéret földje - a Jordániától nyugatra fekvő Kánaánt nevezi így a biblia. Az Úr eme földet ígérte a zsidóknak, ahová negyven esztendeig tartó vándorlás után szabadítójuk, Mózes vezette el a zsidó népet Egyiptomból, kb. i. e. 1200 évvel

fáraó - Egyiptom uralkodója

William Shakespeare (viljem sékszpír) - 1564-1616; híres angol drámaíró és költő. Fiatalkorában állítólag orvvadászatot folytatott Thomas Lucy (tomasz luszi) birtokán, aki ezért bebörtönöztette és megkorbácsoltatta. A költő gúnyos versekkel bosszulta meg magát

Harwich (harics) - délkelet-angliai kikötő az Északi-tenger partján

Leclerc de Buffon (löklerk dö büfon) - 1707-1788; francia író és természettudós

Pegasus - a görög mitológiában a múzsák szárnyas paripája

Tower (tauer) - történelmi nevezetességű erődítmény London régi városrészében. A XI. századtól a király rezidenciája volt, ma múzeum

Phipps kapitány (fipsz) - később lord Mulgrave (malgréjv), 1773-ban nagy északi expedícióban vett részt. Angliában a régi nemesi családok sok előjogot élveztek, főleg a lord cím volt jelentős. Ezt a címet azonban az apa halála után csak az elsőszülött fiú örökölheti. A címmel együtt név is jár, tehát a lord más nevet visel, mint családja többi tagja. Ezért változik meg Phipps kapitány neve is a lordság elnyerése után

guinea (gini) - régi angol aranypénz, értéke 21 régi shilling

Brobdingnag - az óriások képzelt birodalma Swift „Gulliver utazásai” c. könyvében

eldorádó - az arany mesebeli birodalma Dél-Amerikában

Otaheiti - csendes-óceáni sziget

Vulcanus - a római mitológia szerint a tűz istene, hatalma van a tűz pusztító ereje felett

Venus - a szerelem és szépség istennője a római mitológiában

Küklopszok - a görög mitológia félszemű óriásai

James Cook (dzséjmz kuk) kapitány - 1728-1779; híres angol utazó, felfedező utat tett a Csendes-óceánon és az Antarktiszon. Ő volt az első tudós, aki körülhajózta a világot, írásai sok értékes tudományos megállapítást tartalmaznak